

**МУХТАСАР
ИЛЬМИХАЛ**

Фазилет нешрияты

МУХТАСАР ИЛЬМИХАЛ

Медреселернинъ талебелери, бутюн мусульман
балалары ичюн керекли диний бильгилер.

2010

Ишбу «Мухтасар ильмихал» Къырым мусульманлары
муфтиятынынъ изини иле нешир этильди.

№ 15

Тюркчеден чевирген: *Закир Къуртнезир*

Муаррирлер: *Эмирасан Умеров*

Айдер Исмаилов

Дизайнер: *Рустем Фиттаев*

МУНДЕРИДЖЕ

Сёз башы	8
Динимиз ислям	11
Иман	12
Иманнынъ шартлары	13
Аллаху Таалягъа иман	13
Сыфат-ы затие	14
Сыфат-ы субутие	14
Мелеклерге иман	15
Китапларгъа иман	16
Пейгъамберлерге иман	17
Пейгъамберимиз	20
Асхаб-ы Кирам	26
Ахирет кунюне иман	28
Такъдир (къадер) ве къазагъа иман	29
Ираде-и джузъие	29
Такъдир (къадер), къаза, рызыкъ	32
Эдилле-и шеръие	36
Мезхеблер	38
Ислямнынъ шартлары	40
Келиме-и шеадет	40
Эфаль-ы мукеллефин	41
Намаз	43

Хадестен тахарет	43
Абдест	44
Абдест насыл алына.....	46
Гъусуль	49
Тейеммум.....	52
Къадынларгъа махсус аллар.....	55
Неджасеттен тахарет.....	58
Сетр-и аврет.....	59
Истикъбаль-и къыбла	60
Вакъыт.....	60
Ниет.....	61
Эзан ве къамет	62
Ифтитах текбири, къыям, къыраат.....	64
Намазда окъуладжакъ базы суре ве аетлер.....	65
Намазда окъулгъан базы дуалар	75
Саляват-ы шерифелер.....	77
Руку, седжде, каде-и ахире	80
Намазнынъ ваджиплери	81
Намазнынъ суннетлери	82
Намазнынъ мекрухлары.....	84
Намазны бозгъан шейлер	88
Намаз насыл къылына	89
Беш вакъыт намаз	95
Сехив седждеси.....	99

Джума намазы.....	100
Байрам намазы	101
Къаза намазлары.....	102
Базы нафиле намазлар	104
Дженазе болюми	107
Сефер болюми.....	116
Мубарек геджелерде япыладжакъ ибадетлер	120
Ораза	122
Садакъа-и фитир, теравих намазы.....	127
Зекят	128
Ушюр	128
Хадж	130
Къурбан.....	131
Гунах ве эсас гунахлар.....	132
Тёвбе ве истигъфар	133
Джихад.....	138
Базы дуалар.....	141
Саяват-ы шерифелер.....	147
Хатим дуасы.....	150
32 фарз	152
54 фарз	154
Базы диний суаллер.....	159

СЁЗ БАШЫ

Инсаниетни ве бутюн алемлери бир икмет ве гъаенен яраткъан Аллаху Таалагъа сонъсуз хамд-у сеналар олсун.

Кяинаткъа энъ буюк рахмет, энъ буюк шефаатчы ве энъ буюк пейгъамбер оларакъ ёлланылгъан Мухаммед Мустафа, саллаллаху алейхи веселлемге, онынъ къорантасына, асхабына ве бутюн онъа таби олгъанларгъа саят ве селям олсун.

Ильмихал – мусульманларнынъ инанчы ве ибадетинен алякъалы, огренювлери керек олгъан хусусларны анълаткъан илимдир.

Пейгъамбер Эфендимиз «Илим огренмек эр бир мусульман эркек ве къадын ичюн фарздыр», дие буюргъанлар. Кяинат эфендисининъ бу мубарек сёзлеринен мусульманларгъа фарз олгъаныны бильдирген илим, муакъкъакъ ки, оларнынъ дюнья ве ахирет сеадетини къазанувларына ярайджакъ «Ильмихал» , бильгилеридир. Иште, бунынъ ичюн, эр бир мусульман эркек ве къадын инанч ве ибадет нокъта-и назарындан озюне керек олгъан меселелерни огренмеси фарздыр. «Зарурат-ы динийе» денилген бу муим мевзуларны огренип инанмагъандже, инсан там ве кямиль мусульман оламаз.

Бу мевзуда язылгъан буюк-кучюк бир чокъ «Ильмихал» китаплары бар. Бунен берабер, мусульман бир баланынъ эсас меселелерни къолайджа огренип, хатырасында тутта бильмесине ярдымджи олмакъ гъаесинен, бу «Ильмихал»ны азырламакъны уйгъун таныдыкъ.

Къырым мусульманларынынъ муфтияты «Фазилет»

нешрияты тарафындан чыкъарылгъан ишбу «Мухтасар¹ ильмихал»ны ватандашларымызгъа такъдим этмек къарарына кельди.. Бойле ильмихал сюргюнликтен сонъ ана тилимизде биринджи кере нешир олунмакъта.

Дженаб-ы Хакъ ризасына муваффакъ эйлесин!

*Хаджы Эмиралли АБЛАЕВ,
Къырым мусульманларынынъ муфтиси*

¹ Къысқартылгъан, къысқа.

ДИКЪКЪАТ:

Элинъиздеки бу китапта ает-и кериме, хадис-и шериф ве дуа киби мубарек метинлер олгъаны себебинден, ерге атилмамасыны ве урьметте эксиклик япылмамасыны айрыджа хатырлатамыз.

ДИНИМИЗ

ИСЛЯМ

ДИН

Дин: Акъыл саиплерини озь ираде ве истеклеринен дюнья ве ахиретте сеадет ве селяметке къавуштыргъан иляхий бир къанун ве раббаний бир муэссиседир.

Аллаху Таала ильки инсан ве ильки пейгъамбер Адем (алейхисселям)дан итибарен инсанларгъа пейгъамберлери васытасынен динни бильдирген олып, бу дин – эсасы итибарынен – Ислямдыр. Аллаху Таала Ислям динини Ресулы Мухаммед Мустафа (с.а.в.)нен текмиллеген. Ислям динине инангъангъа мусульман дейиле. Биз де, эльхамдулиллях, мусульманмыз.

ШАРИАТ

Шариат – дин манасыны бильдиргени киби, ибадет ве муамелелерге аит укюмлерге де шариат дениле.

ИМАН

Иман – Пейгъамберимиз Азрет-и Мухаммед (саллаллааху алейхи веселлем)нинъ Аллах Тааля тарафындан кетирип, теблигъ эткен хусусларнынъ эписини къабул ве къальптен тасдыкъ этювдир. Ялынъыз инсаннынъ аятында ве олюминде онъа мусульманджа муамеле япылувы ичюн, къальбинен тасдыкъ этювнен берабер келиме-и шеадетни тилинен сёйлемек де шарттыр.

Иманнынъ шартлары алтыдыр. Бу алты шарт ашагъыда арапча аслы ве терджимеси берильген **Аментуда** анълатыла.

أَمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَا أَوْكَيْتَهُ وَكُتِبَ وَرُسُلُهُ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى
وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

Аменту билляхи ве меляикетихи ве кутубихи ве русулихи вель-йевмиль-ахири ве биль къадери хайрихи ве шеррихи миналлахи Тааля. Вель-баъсу баъдель-мевти хакъкъун. **Эшхеду эн ля иляхе илляллах ве эшхеду энне Мухаммеден абдуху ве расулюх.**

Манасы: Мен Аллаху Таалягъа ве Онынъ мелеклерине, китапларына, пейгъамберлерине, ахирет кунюне, такъдирге, хайыр ве шерр Аллаху Тааля яратувынен олгъанына инандым. Ольгенден сонъ тирильмек де хакътыр. Мен

шаатлыкъ этем ки, Аллаху Таалядан башкъа илях ёкътыр
ве кене шаатлыкъ этем ки, Мухаммед (с.а.в.) Онынъ къу-
лу ве ресулыдыр.

ИМАННЫНЪ ШАРТЛАРЫ

1. Аллах Таалягъа инанмакъ.
2. Мелеклерине инанмакъ.
3. Китапларына инанмакъ.
4. Пейгъамберлерине инанмакъ.
5. Ахирет кунюне, ольгенден сонъ тирильмекнинъ хакъ олгъанына инанмакъ.
6. Такъдирге, хайыр ве шерр Аллах Тааля яратмасынен олгъанына инанмакъ.

Иманнынъ бу алты шартындан бирини къабул этмеген эписини инкяр эткен олур. Демек ки, меселя, иманнынъ беш шартыны къабул этип, ахиретке инанмагъан кимсе мумин оламаз.

АЛЛАХУ ТААЛЯГЪА ИМАН

Иманнынъ алты шартындан биринджиси Аллаху Таа-
лягъа иман этмектир. Аллаху Тааля бардыр. Онынъ заты,
бутюн кемал сыфатлары иле васыфлангъан (яни О, бутюн
гузелликлерге эксиксиз оларакъ саиптир), бутюн нокъсан
сыфатлардан (мунеззех) узакътыр.

Аллаху Таалянынъ сыфатлары – **сыфат-ы затиййе** ве
сыфат-ы субутиййе олмакъ узьре эки къысымдыр.

СЫФАТ-Ы ЗАТИЙЕ

Аллаху Таалынынъ сыфат-ы затийеси алтыдыр:

1 - **Вуджуд:** Бар олмакъ. Аллаху Таалы бардыр.

2 - **Къыдем:** Эвели олмамакъ; эзелий олмакъ. Аллаху Таалы бар олмасынынъ эвели ёкътыр.

3 - **Бекъа:** Сонъу олмамакъ; эбедий олмакъ. Аллаху Таалы бар олмасынынъ сонъу ёкътыр.

4 - **Вахданиет:** Бирлик: Аллаху Таалы затында ве сыфатларында тек олып, ортагъы ёкътыр.

5 - **Мухалефетун лиль-хавадис:** Яратылгъанларгъа ич бенъземемек. Аллаху Таалы сонъундан пейда олгъан ич бир шейге бенъземей. Акъылгъа не кельсе, Аллах (дж. дж.) ондан башкъадыр.

6 - **Къыям бинефсиhi:** Бар олувы ичюн башкъаларгъа мухтадж олмамакъ. Аллаху Таалы бар олмасы ичюн ич бир шейге мухтадж дегильдир.

СЫФАТ-Ы СУБУТИЙЕ

Аллаху Таалынынъ сыфат-ы субутийеси секиздир:

1 - **Аят:** Аят; Аллаху Таалы тиридиле ве тирильтиджиле.

2 - **Илим:** Бильги; Аллаху Таалы эр шейни биле. Аллаху Таалы юреклердеки гизленген ниетлерни де биле.

3 - **Семи':** Эшитмек; Аллаху Таалы эр шейни эшите.

4 - **Басар:** Коръмек; Аллаху Таалы эр шейни коре. Аллаху Таалы къаранлыкъ геджеде, къара таш устюнде къара къарынджанынъ юргенини коре ве аягъынынъ сесини эшите.

5 - **Ираде:** Истемек; Аллаху Таала не истесе, оны истегени киби япа.

6 - **Къудрет:** Кучю етмек; Аллаху Таала эр шейге къадирдир.

7 - **Келям:** Къонушмакъ; Къуран-ы Керим Аллахнынъ келямы, сёзюдир. Аллаху Таала ариф ве сеске мухтадж олмадан, келямгъа саиптир.

8 - **Теквин:** Ёкътан бар этмек, мейдангъа кетирмек, яратмакъ. Аллаху Таала бутюн махлюкъатнынъ², яни эр шейнинъ яратыджысыдыр.

МЕЛЕКЛЕРГЕ ИМАН

Иманнынъ экинджи шарты мелеклерге инанмакътыр.

Мелеклер нурдан яратылгъан, истеген шекиллерине кире бильген руханий ве лятиф варлыкълардыр.

Мелеклерде джынс, яни эркеклик ве ыргъачылыкъ ёкътыр. Олар эмир олунгъан шейлеринде Аллахкъа исьян этмейлер, болдурып, безмейлер. Ашамакъ, ичмек киби ихтияджлары ёкътыр. Кими кокте, кимиси ерде, кимиси де Аршта вазифелидир. Сайыларыны ялынъыз Аллах Таала биле. Араларындан дёрт буюк мелек мелеклернинъ пейгъамберлеридир.

ДЁРТ БУЮК МЕЛЕК

1. **Джебраиль** (а.с.): Дженаб-ы Хакънынъ сёзюни пейгъамберлерге кетирмеге, яни вахий иле вазифели, Аллахнен ресуллары арасында бир васыта ве эльчидир.

2. **МИКАИЛЬ** (а.с.): Бир къысым адиселернинъ, месе-

² Махлюкъат - яратылгъанлар.

ля рузгярнынъ, ягъмурларнынъ, эрзакъларнынъ ве экин-
лернинъ мейдангъа кетирилюви иле вазифелидир.

3. **ИСРАФИЛЬ** (а.с.): Сурнынъ уфленюви, къыямет кун-
юнинъ мейдангъа келюви, инсанларнынъ ве джинлер-
нинъ къыяметте текрар тирилювлери хусусларындан ва-
зифелидир.

4. **АЗРАИЛЬ** (а.с.): Инсан ве джинлерден эджели кель-
генлернинъ рухларыны алмакъ иле вазифелидир. Яни
Аллахнынъ эмиринен джанларны ала.

Айрыджа, эр бир инсанда 384 вазифели мелек бар. Бу-
лардан **Кирамен Кятибин** мелеклери инсан не япса, оны
язмакънен вазифелидирлер.

КИТАПЛАРГЪА ИМАН

Иманнынъ учюнджи шарты китапларгъа инанмакъ-
тыр.

Дженаб-ы Хакъ Озюнинъ ираделерини, эмирлерини,
ясакъларыны, икметлерини къуллаарына бильдирмек
ичюн базы вакъытларда пейгъамберлерине китаплар эн-
дирген.

Джебраиль (а.с.) васытасынен пейгъамберлерге вахий
оларакъ 4 китап ве 100 сухуф (саифе) эндирильген.

СУХУФ (САИФЕЛЕР)

10 саифе – Адем алейхисселямгъа,

50 саифе – Шит алейхисселямгъа,

30 саифе – Идрис алейхисселямгъа,

10 саифе – Ибрахим алейхисселямгъа эндирильген ки,

эписи 100 сухуфтыр (саифедир).

КИТАПЛАР

1. **ТЕВРАТ** - Муса алейхисселямгъа,

2. **ЗЕБУР** - Давут алейхисселямгъа,

3. **ИНДЖИЛЬ** - Иса алейхисселямгъа,

4. **КЪУРАН-Ы КЕРИМ** – Пейгъамберимиз МУХАММЕД МУСТАФАгъа (с.а.в.).Къураннынъ келювинен ильк учюнинъ укюми ортадан къалдырылгъан. Къуран-ы Керим 114 суре, 6666 аеттен ибареттир. Эки нокъта арасына, яни бир джумлеге ает дейиле. Къураннынъ бир ариф биле денъишмеген. Дюньядаки бутюн Къуранлар бирдир. Къуран-ы Керим эбедий оларакъ Аллахнынъ имаесинде олып, денъишмейджек.

ПЕЙГЪАМБЕРЛЕРГЕ ИМАН

Иманнынъ дёртюджи шарты пейгъамберлерге инанмакътыр.

Пейгъамберлер Дженаб-ы Хакънынъ шериатыны, эмирлерини, ясакъларыны, хаберлерини къулларына бильдирмек ичюн ёлланылгъан мумтаз затлардыр³. Пейгъамберлер инсанларны Аллахкъа ширк къошмакъ ве путкъа табынмакъ киби азгъынлыкълардан къуртармагъа, инангъанларны эм дюньяда, эм де ахиретте сеадетке ириштирмеге весиледир. Инсанларнынъ акъыллары акъикъий къуртулыш ёлуны тапмакъта етерли олмагъанындан, Аллах-у Талягъа къулларынынъ эдеби, сеадети ве догъру ёлны тапмасы ичюн рехбер оларакъ

3 Сечильген шахыслардыр

пейгъамберлер ёллагъан. Аллах пейгъамберлерни муджизелернен къуветлендирди. Аллахнынъ изнинен, бир чокъ февкъульаде, яни тенъеши корюльмеген ве оламаз дие билинген шейлер оларнынъ элинде къолайлыкънен керчеклеше эди.

Ильк инсан ве ильки пейгъамбер Адем алейхисселямдыр. Иште, буна коре, яратылышы итибарынен устюн бир варлыкъ олгъан инсаннынъ аслы, базы янълыш тюшюнгенлер идда эткени киби, маймун дегиль, кене инсандыр. Эсасен, «Инсаннынъ аслы маймундыр» дегенлернинъ бу батыл иддасыны асырымызнынъ инкишаф эткен ильмни ве фенни тамырындан чюрюткен. Ич шубесиз билинмелидир ки, бизим аслымыз маймун дегиль, дженнеттен кельме ве тер-темиз олгъан Азрет-и Адемнен Азрет-и Авадыр.

ПЕЙГЪАМБЕРЛЕРНИНЪ СЫФАТЛАРЫ

Пейгъамберлер акъкъында билинмеси ваджип ве зарурий сыфатлар бештир.

Сыдкъ: Пейгъамберлер догърудыр. Асла ялан сёйлемейлер.

Эманет: Пейгъамберлер эминдир. Эр бир хусуста оларгъа ишанылыр.

Теблигъ: Пейгъамберлер Аллаху Таалаянынъ эмир ве ясакъларыны нокъсансыз ве чекинмеден теблигъ этелер.

Фетанет: Пейгъамберлер сонъ дереджеде зекий ве акъыллыдыр.

Исмет: Пейгъамберлер масумдыр, гунах ишлемектен узакътырлар.

Пейгъамберимиз Мухаммед Мустафа (с.а.в.)ны дигер пейгъамберлерден айыргъан беш васфы даа бар:

- 1 - Бутюн инсанларгъа ве джинлерге ёлланылгъан.
- 2 - Хатему'ль-Энбия: пейгъамберлер сильсилесининъ сонъки алкъасы, яни сонъки пейгъамбердир. Ондан сонъ пейгъамбер кельмейджек.
- 3 - Бутюн алемлерге рахмет оларакъ ёлланылгъан.
- 4 - Шериаты къыяметке къадар девам этеджек.
- 5 - Муджизеси⁴ кунюмизге къадар келип еткендир.

Къуран-ы Керимде адлары кечкен пейгъамберлер:

Азрет-и Адем алейхисселямдан Пейгъамберимизге къадар бир риваетке коре 124 бинъ, башкъа бир риваетке коре исе, 224 бинъ пейгъамбер келип-кечкен. Булардан ялынъыз 25 пейгъамбернинъ ады Къуран-ы Керимде анъылгъан. Къуран-ы Керимде адлары кечкен ве билимелери ваджип олгъан пейгъамберлернинъ мубарек исимлери булардыр:

1. Адем	2. Идрис	3. Нух	4. Худ
5. Салих	6. Ибрахим	7. Лут	8. Исмаил
9. Исхакъ	10. Якъуб	11. Юсуф	12. Эюб
13. Шуайб	14. Муса	15. Харун	16. Давуд
17. Сулейман	18. Юнус	19. Ильяс	20. Эльйеса
21. Зулькифль	22. Зекерия	23. Яхья	24. Иса
25. Азрет-и Мухаммед Мустафа (aleyхисселям).			

26. Узейир* 27. Локъман* 28. Зулъкъарнейн*

* - Бу мубарек учъ заткъа эвлия дегенлер де бар.

4 Пейгъамберимизнинъ энъ буюк муджизеси Къуран-ы Керимдир.

ПЕЙГЪАМБЕРИМИЗ

Пейгъамберимизнинъ эдждад-ы алийси (деделери):

Аз. Мухаммед, Абдуллах, Абдульмутталиб, Хашим, Абдуменаф, Къусай, Кияб, Мурре, Каб, Люэй, Гъалиб, Фихр, Малик, Надр, Кинане, Хузейме, Мудрике, Ильяс, Мудар, Низар, Меад, Аднан.

Пейгъамберимизнинъ ана тарафындан сюлялеси:

Аз. Мухаммед, Эмине, Вехб, Абдуменаф, Зухре, Кияб.

Пейгъамберлернинъ эр хусуста энъ устюни, энъ буюги шубесиз бизим Пейгъамберимиз Аз. Мухаммед Мустафа (салляллаху алейхи веселлем)дир. Пейгъамберимизден эвель ёлланылган пейгъамберлернинъ чокъусы белли бир топлулыкъкъа, бир шеэр я да кой халкъына ёлланылган. Пейгъамбер Эфендимиз исе, бутюн инсаниетке, бутюн яратылганларгъа пейгъамбердир. Яни о, он секиз бинъ алемнинъ джумлесине рахмет оларакъ ёлланылган. Онынъ инсаниетке насыл ве не къадар буюк бир рахмет олгъаныны анъламакъ ичюн дюньягъа кельмеден эвельки инсаниетнинъ алына бир бакъмакъ лязим.

Белли олгъанына коре, Фахр-ы Алем Эфендимизнинъ тешрифинден эвель дюньяда эр нокъта-и назардан феналыкълар ве къарышыкълыкълар укюм сюрген бир девир эди. О вакъытнынъ инсанлары эр чешит бидат ве сапыкълыкъ ичинде эдилер.

Инсаниет хакъ, адалет ве медениеттен узакъ, къоркъунч бир вахшетнинъ гирдабына комюльген эди. Фухуш ве айдутлыкъ, эр тюрлю зулум ве зорбалыкъ кениш дар-

къагъан эди. Ойле ки, кимнинъ кимге кучю етсе, о, дигерининъ малына, джанына, ырызына теджавуз эте, элинде неси олса, тутып ала эди. Атта бир къысым инсанлар хурафе ве батыл инанчларнен арекет этип, озьлерининъ къыз балаларыны чукъурларгъа коме, ольдюре эдилер. Вахшет ве ахлякъсызлыкъкъа ойле далгъан эдилер ки, бир къадынны бир къач эркек ортакълашкъан алда ала биле эдилер. Джемиетте къадыннынъ дегери ич де ёкъ эди. Паранен алынып-сатыла бильген адий бир эшья муамелеси ортада эди. Инсанлар бир-бирлерине тыштан бильген душман группалары алында къабилелерге болюнген, къабилелер арасында къан давалары яйылгъан эди.

Иште, бойле бир девирде Ресул-ы Экрем Эфендимиз (салляллаху алейхи веселлем) Мекке-и Мукерремеде, миляднынъ 571 сенеси, Ребиу'ль-эвель айынынъ 12-нджи геджеси, сабагъа якъын дюньяны шерефлендирди.

Пейгъамберлик сильсилесининъ сонъки алкъасы олгъан Пейгъамберимиз, къыркъ яшына кирип, даа онъа нубюввет⁵ ве шериат берильмеден эвель биле, янында бир чокъ алельхусус аллар корюльген эди. О, «Эмир олунгъанынъ киби дос-догъру ол!» иляхий эмирге там манасынен уйгъаны ичюн, омюрининъ эр адымында сadyкълыкъ ве догърулыкънынъ джанлы бир нумюнеси эди.

Пейгъамберимиз (с.а.в.) эр тюрлю рия⁶ ве яландан

5 Нубюввет – пейгъамберлик.

6 Рия – косътериш; Аллах ичюн дегиль, инсанларгъа яхшы корюнмек ичюн хайыр ишлернинъ япылмасы.

узакъ эди. Девринде кимсе кимсеге ишанып оламагъанда, эр кес онъа ишанып-инана, ихтиляфкъа тюшкен меселелерде онынъ хакемлигине разы ола эди.

Оны инкяр этиджи душманлары биле, онынъ садакъат ве догърулыгъыны, ялан ве риядан узакъ олгъаныны итираф эте эдилер. Онда корьген тенъешсиз ахлякъ ве юксек седжиени⁷ такъдирлеп, онъа «Мухаммеду'ль-Эмин» (Ишанчлы Мухаммед) дей эдилер.

Иште, алемлерге рахмет Эфендимиз джиан бойле зульметнен толу бир девирде кельген, батыл инанчлары ортадан къалдыргъан, иман ве Ислям нурынен алемни къаранлыкътан къуртаргъан, инсаниетке дюнья ве ахирет сеадетининъ анахтарларыны беререк, акъикъий медениет ёлуны косътерген.

Бугунъ Ислям тарихыны тарафсыз шекильде тедкъикъ эткен бир чокъ мустешрик (мусульман олмагъан гъарбий⁸ илим адамлары) биле, Пейгъамберимизнинъ юксек мертебесини⁹, гузель ахлякъыны ве инсаниет ичюн акъикъатен рахмет ве энъ буюк къуртарыджы олгъаныны къабул этмеге меджбур олдылар, онъа тааджипленмектен озълерини тыямайлар.

Махмуд Эсад тарафындан терджиме этильген бир эсерде мешур инглиз фельсефеджиси Т. Карлайл бойле дей:

«Азрет-и Мухаммед (с.а.в.) риядан бутюнлей узакъ олгъаны ичюн, оны севем. Дюньяда Азрет-и Мухаммедни

7 Седжие – табият, васыф, характер чизгиси.

8 Гъарбий – Гъарп, Европа медениетине менсюп.

9 Мертебе – дередже, макъам.

чекеджек бир теразе де ёкъ. О, чекильмейджек къадар агъыр ве буюктир».

Инсаф саиби гъайры муслимлер¹⁰ пейгъамберимизге, бу дередже къайиль¹¹ олып, урьмет ве севги косьтерсе, онынъ уммети олгъан бизлер насыл бир севги ве урьмет-нен багъланувымыз кереклигини тюшюнмек керекмиз.

Бу ерде шуны да иляве этейик ки, Пейгъамберимиз дюньяны шерефлендирген сонъ, эвельки пейгъамберлер кетирген шериатлары укюмсиз¹² къалды. Акъкъаниет ве укюмранлыкъ¹³ ялынъыз Къуран-ы Керимге ве бизим Пейгъамберимизге аиттир. Шунынъ ичюн Пейгъамберимиз бир кере Азрет-и Умернинъ элинде Теврат саифелеринден бир парча корьгенинен, онъа ачувланаракъ:

«Сиз де еудий ве христианлар киби, манъа берильген нубювветтен, манъа эндирильген Къурандан шубеленсинъизми? Валлахи, Теврат эндирильген Муса Пейгъамбер (шу анда) аятта олса эди, манъа таби олмакътан башкъа ич бир къудрети олмаз эди», деп, бу акъикъатны ифаде этти.

Бунъа коре, Пейгъамберимиз ве Къуран-ы Керимнинъ келювинен Тевратнынъ укюми ортадан къалдырылгъан. Къыяметке къадар укюми кечеджек тек китап Къуран-ы Керимдир. Тасарруф ве укюмранлыкъ да ялынъыз бизим Пейгъамберимиз Мухаммед Мустафа (с.а.в.)ге аиттир.

10 Гъайры муслим – мусульман олмагъан.

11 Къайиль олмакъ – разы олмакъ, къабул этмек.

12 Укюмсиз – кечерсиз, укюмлери арекеттен токътатылгъан.

13 Акъкъаниет – хакъ олгъангъа уйгъун олув; укюмранлыкъ – акимийет, аким олув, укюм къоюв васфы.

Пейгъамберимизни яхшы таныйыкъ

Дюнъя ве ахиретте шеревли, фазилетли ве яхшы инсан ола бильмек – алемлерге рахмет олгъан Пейгъамберимиз Мухаммед Мустафа (с.а.в.)ни яхшы бильмек ве онъа акъикъий уммет олмакънен мумкюндир. Бир инсан Пейгъамберимизни бильмегенден, танымагъандан ве севмегенден сонъ акъикъий шерев ве фазилет саиби олмасы пек къыйын.

Пейгъамберимизнинъ ады **Мухаммед**, бабасынынъ ады Абдуллах, анасынынъ ады Эминедир. О, даа ана рахминде еди айлыкъ олгъанда, бабасы вефат этти. Миллядий 571 сенеси апрель айынынъ йигирминджи геджесине догъру кельген Ребиу’ль-эвель айынынъ он экинджи (базар эртеси) геджеси, сабагъа якъын, Меккеде догъды. Догъгъан вакътында ич бир балагъа бенъземей эди. Онда олгъан пейгъамберлик нуры этрафтаки инсанларнынъ козьлерини къамаштыра эди.

Дёрт яшына къадар сют анасы Алименинъ янында яшады. Сонъ анасына къайтты. Алты яшында олгъанда, анасы, Эмине, вефат этти. Къартбабасы, Абдулмутталиб, оны озюне алды. Факъат анасындан эки йыл сонъ, секиз яшында экенде, къартбабасы да вефат этти. Бу кересинде де эмджеси Эбу Талибининъ янында къалды.

Пейгъамберимизнинъ балалыкъ ве генчлик чагълары, бекарлыкъ-эвлилик девирлери, асыл, бутюн аяты ич бир инсангъа насип олмагъан фазилет ве кемалат¹⁴ иле кечти.

Мухаммед Мустафа (с.а.в.) йигирми беш яшында

¹⁴ Кемалат – мукеммеллик, къусурсызлыкъ.

Хатиджету'ль-Кубра анамызнен эвленди. Пейгъамберимиз ич бир вакъыт путларгъа табынмады, балалыгъындан оларны ич севмей эди. Азрет-и Ибрахим алейхисселамянынъ динине коре Аллахкъа ибадет эте эди. Кимер вакъытларда Меккенинъ янындаки Хира дагъында ерлешкен бир къобагъа барып, Аллахнынъ къудрет ве буюклигини тюшюне эди. Аллахнынъ озюне та эзельде ихсан эткен ашкъ иле севги денъизине ачылып, къальбинде янган тевхид нурынынъ парылтылары ичинде Аллахны зикр эте эди.

Пейгъамберимиз кене бир кунь, Хира къобасында озюне хас иляхий алемге далганда, Джебраиль алейхисселям, Аллахнынъ эмиринен, онъа пейгъамберлик вазифесини бильдирмеге кельди. Инсаниетнинъ къуртарыджысы, Аллахнынъ севимлиси Азрет-и Мухаммед салляллаху алейхи ве селлемге:

– Окъу! – деди.

Пейгъамберимиз:

– Насыл шей окъуйым? – деди.

Джибриль-и Эмин:

– Окъу! – дие текрарлады.

Азрет-и Мухаммед (салляллаху алейхи ве селлем) кене о джевапны берди. Бундан сонъ Джибриль-и Эмин Пейгъамберимизни тутуп, мубарек кокюсини учъ кере сыкъты. Бойледже, Пейгъамберимизге маневий бир амелият япылган олды. Ве Пейгъамберимиз буюк бир муджизе оларакъ, бирден окъумагъа башлады. Джебраиль (а.с.) текрар «Окъу!» деди ве ильк вахий олунган аетни

окъуды. Аетнинъ юксек манасы шу эди:

– Сени ёкътан бар эткен, девамлы тербие этип, буюльткен, кемалгъа ириштирген Раббинънинъ исм-и шерифинен окъу. О, инсанны къоюргъан къандан яратты. Окъу! О, чокъ керим олгъан Раббининъ акъкъы ичюн ки, О, къалем иле талим этти, инсангъа бильмегенини огретти».

Бойледже, Мухаммед (салляллаху алейхи ве селлем) ге пейгъамберлик вазифеси берильди. Къуран-ы Керим йигирми учъ сенеде тамамланды. Пейгъамберимиз (с.а.в.) он учъ сене инсанларны Меккеде хакъ ёлгъа давет этти, буюк къыйынлыкълар ве зорлукълар чекти. Эр шейге сабыр этип, Аллахнынъ барлыгъыны, бирлигини яймагъа чалышты. Он сене де Мединеде пейгъамберлик вазифесини бутюн кучюнен ерине кетирди. Инсанларгъа инсанлыкъны огретти, медениетни бильдирди. Къаранлыкъ гонъюллерни Ислям нурынен айдынлатты. Бойледже, вазифесини текмилледи. Алтмыш учъ яшында вефат этти. Инсаниет алемине хидает рехбери олгъан Къуран-ы Керимни ве суннет-и сениесини тевсие ве эманет этти. Салят санъа, селям санъа, эй, Аллахнынъ ресулы. Сени акъкъы иле бильген ве макътагъан алемлернинъ Рабби Аллаху Тааладыр. Сен рахметен ли’ль-алеминсинъ. Инсуджиннинъ пейгъамберисинъ. Сен Хатему’ль-Энбиясынъ. Сен «Лев ляке лев ляк, лема халекъту’ль-эфлякъ» хитаб-ы иззетининъ мухатабысынъ. Сен Мухаммед Мустафасынъ (с.а.в.).

АСХАБ-Ы КИРАМ

Асхаб (сахабелер) – Пейгъамбер Эфендимизни бир

кере биле олса, иман козюнен корип, субетинде булунган мусульманлардыр. Асхабнынъ эписи чокъ буюк дередже саибидир. Чюнки, олар Пейгъамберимизни козьлеринен корьген, энъ кыйын вакъытларда онынъ этрафында топланып, малларынен, джанларынен иман ве Ислямнынъ яйылмасы ичюн джихад эттилер, буюк гъайретлер косьтердилер. Бойледже, Пейгъамберимизнинъ энъ буюк муабетине наиль олдылар. Эписи де, тѣпеден тырнакъларына къадар нур алына кельдилер.

Юдже динимизнинъ яйылувында олар биринджилик яптылар. Бу девирде бир инсан ялынъыз башына бутюн дюньяны фетх этсе, дюнья толугу алтын садакъа берсе, кене де асхабнынъ энъ кучюгининъ мертебесине иришмеси мумкюн дегиль. Биз, мусульманлар Асхаб-ы Кирамнынъ эписини севмек, саймакъ ве урьмет этмекнен вазифелимиз. Оларнынъ араларында мейдангъа кельген базы ихтиляфлардан долайы, ич бирисине къаршы бир сѣз сѣйлемемиз. Чюнки олар самимийдир ве иджитихаднен арекет эткенлер. Оларгъа къаршы сѣз айткъан инсаннынъ иманы зайыфлар, дини чокъ буюк зарар корер. О инсан инанчыны тюзельтмегендже, асла кямиль бир мумин оламаз.

Асхаб эки къысымдыр:

1. Мухаджирин.
2. Энсар.

Мухаджирин – малларыны, мульклерини ташлап, Аллах ризасы ичюн, Меккеден Мединеге хиджрет эткен меккели мусульманлардыр.

Энсар исе – Мединенинъ ерлиси олгъан мусульманлардыр. Мединеге хиджрет эткен мусульман къардашларына Аллах ризасы ичюн бутюн варлыкъларынен ярдымджы олгъанлар. Эр эки топлулыкъ да Аллах ризасы ичюн япкъан бу арекетлеринден долайы чокъ буюк савап ве дередже къазангъанлар.

Пейгъамберлерден сонъ инсанларнынъ энъ буюги Асхаб-ы Кирамдыр. Асхабнынъ да энъ буюги, сырасынен, Азрет-и Эбу Бекир, Азрет-и Умер, Азрет-и Осман, Азрет-и Алидир (радиаллаху анхум).

АХИРЕТ КУНЮНЕ ИМАН

Иманнынъ бешинджи шарты ахирет кунюне инанмакътыр.

Сурнынъ¹⁵ уфленилюви, бутюн олюлернинъ тирилип, къабирлеринден турувы, оларгъа амель дефтерлерининъ берилюви ве махшер майданында топланып, суаль ве эсапкъа чекилювинен мизан, шефаат, сырат, кевсер, дженнет ве джеэннем киби ахирет аятына аит хусусларгъа инанмакътыр.

Ахирет – бу дюньядан сонъки ниаесиз аяттыр. Алла-ху Таала бу дюньяны ве бутюн варлыкъларны кечиджи бир заман ичюн яраткъан. Исафилъ алейхисселямнынъ сургъа биринджи кере уфюрмесинен къыямет къопып, бутюн джанлылар оледжек, дюнья ве дюньянынъ тышындаки эр шей парчаланып, ёкъ оладжакъ. Сургъа

15 Сур – Ахирет кунюнде Аллахнынъ мелеги Микаильнинъ (а.с.) уфлейджек, васфы билимген боразан. Биринджи уфлейиште эр кес вефат этеджек, экинджисинде бутюн девирлерде яшагъанлар эсап ичюн тириледжек.

экинджи кере уфленилювинен де махлюкътат янъыдан тирилерек, эсап бермек ичюн махшер ерине топланаджакъ. Махшерде, Аллахнынъ узурунда, бутюн инсанлар ве джинлер япкъанларындан эсапкъа чекиледжек, энъ индже къысымларына къадар эсап береджеклер, акълы акъсыздан акъкъыны аладжакъ. Эсап иши биткен сонъ, яхшылар дженнетке, яманлар джеэннемге киреджеклер. Муминлер дженнетте Дженаб-ы Хакънынъ джемалыны кореджеклер. Ахиретке инанмагъан – Аллахкъа ве Пейгъамберге де инанмагъан олур.

ЭДЖЕЛЬ

Эджель – инсаннынъ мукъаддер олгъан (Аллах тарафындан язылып, къарарлаштырылгъан) омюрининъ сонъуна келювине дейиле. Эджель кельген вакъытта о не бир дакъыкъа огге кетер, не бир дакъыкъа кери къалыр. Инсан насыл себепнен ольсе-ольсин, эджелинен оле.

КЪАДЕР (ТАКЪДИР) ВЕ КЪАЗАГЪА ИМАН

Иманнынъ алтынджы шарты такъдирге инанмакъ-тыр.

Такъдир ве къаза меселеси къыйын анълашылгъанындан, къолай къаврана билинмеси ичюн, эвеля, инсандаки **ираде-и джузъие** акъкъында айтмакъ керек.

ИРАДЕ-И ДЖУЗЪИЕ

Ираде-и джузъие – Дженаб-ы Хакънынъ къулуна берген сынъырлы бир салахиет¹⁶ ве сайлама акъкъыдыр.

¹⁶ Салахиет – бир шейни япмакъ ичюн акъ ве рухсет.

Факъат эмиети пек буюктир. Чюнки инсан ирадесини хайыргъа сарф этсе, Мевля хайырны яратыр, шеррге¹⁷ сарф этсе, шеррни яратыр. Бу итибарнен, инсан дженнетни де, джеэннемни де бу ираденен къазана. Эбет, Халикъ (Яратыджы) ялынъыз Аллаху Тааладыр. О тилемесе, О яратмаса, ич бир шей олмаз. Шу бир керчек ки, къул кясиб, яни истеп тырышкъандыр, Мевля исе, Халикътыр, яни Яратыджыдыр.

Инсангъа берильген ираде-и джузъие автомобильнинъ дюмени кибидир. Инсан дюменни анги тарафкъа чевирсе, автомобиль о тарафкъа кетер. Бу себепнен, гунах япкъан бир кимсе «Мен не япайым, Аллах бойле тиледи, бойле яратты» деп, месулиетни устюнден алып ташлаялмаз. Эбет, Аллах тиледи, амма къулнынъ ирадеси ве арекети бу ёлда олгъаны ичюн, тиледи. Эм де къулда бойле бир ираде-и джузъие, яни сайламакъ акъкъы олмаса эди, Дженаб-ы Хакъ къулуна имтихан фырсаты бермеген, оны хайыргъа я да шеррге зорлагъан олур эди. Албуки, Дженаб-ы Хакъ къулуна зорнен бир гунах яптырып, сонъ да бу себепнен оны джезаландырувдан узакътыр.

Базы кимселер «Эзельде базыларынынъ рухы седжде эткен, базыларынынъки этмеген», дейлер. Асылында, бойле бир шей ёкътыр. Бу идда инсаннынъ итикъадыны тамырындан сарса. Эзель итираз ери дегиль. О ерде истеерек, я да истемеерек, эр кес седжде этти. Дженаб-ы Хакъкъ бутюн рухларгъа «Э лесту бираббикум (Мен синъ Раббинъиз дегилимми?)» дие сорагъанда, бутюн рухлар, истиснасыз, «Бея! (Эбет, Раббимизсинъ!», де-

17 Шерр – яманлыкъ, ярамайлыкъ; хайырнынъ терси.

дилер.

Базы кимселер де «Сен не япсанъ, яп, Аллах тилегени не хидаетни, тилегенине далялетни насип эте» дейлер. Бу тюшюндже де асла догъру дегиль. Бу хусустаки ает-и керимени чокъ кимселер янълыш тефсир ве изаат этелер.

Бир дин алими бу хусустаки ает-и керимени: «Аллах хидаетни истеп, хидаетни тилегенлерге хидаетни, далялетни истеп, далялетни тилегенлерге далялетни ярата» дие, тефсир ве изаат эте ве дей ки:

– Эзельде Ахмет дженнетлик, Мехмет джеэннемлик дие, зат ве шахыс узъре укюм ёкътыр. Анджакъ урбалар бичильген (иман урбасы, итаат урбасы, нур урбасы), шу урбаларны кийгенлер дженнетлидир дейильген, аксине куфюр, исьян, зульмет урбалары бичильген, буларны кийгенлер де джеэннемлидирлер дейильген. Къул ираде-и джузъиесинен бу урбаларны сайлавда бутюнлей сербест быракъылгъан. Бунъа коре де инсан ираде-и джузъиесинен булардан къайсыны сайлап кийсе, о ерге кетер.

Къул бутюн фииллеринден озю месуль олгъанына коре, артыкъ къулгъа лязим кельгени исьян этмек дегиль, такъдирге боюн эгмек ве башына кельгенге разы олмакътыр. Бунен берабер, корюнген-корюнмеген белялардан бизни къорчаламасы ве сагъламлыкъ иле афиет ичинде бир омюр берюви ичюн Дженаб-ы Хакъкъа ялвармакъ да бизге тюшкен муим бир вазифедир. Пейгъамбер Эфендимиз бир хадис-и шерифинде: **«Садакъа бермек – беляны узакълаштырыр, омюрни узатыр»** деди.

ТАКЪДИР

Такъдир (къадер) – иляхий программадыр, эзельден эбедге къадар хайыр ве шеррнинъ — яхшы ве яман-нынъ — мейдангъа келеджек бутюн адиселер акъкъын-да Дженаб-ы Хакънынъ Озь ильми иле билип, ираде ве такъдир буюрувыдыр.

КЪАЗА

Къаза – Дженаб-ы Хакъкънынъ эзельде такъдир эткен адиселернинъ вакъты кельгенинен, илим ве ирадесине уйгъун оларакъ мейдангъа келювидир.

Месея, эр анги бир инсаннынъ феял кунъде дюнь-ягъа келювини Аллаху Таалаянынъ эзельде тилемеси ве такъдир эткмеси бир такъдирдир. О инсаннынъ такъдир этильген кунъде яратылувы – къазадыр.

РЫЗЫКЪ МЕСЕЛЕСИ

Рызыкъ – Аллаху Таалаянынъ аят саиплерине гъыдала-нувлары ичюн берген ве олар ашап-ичкен шейлердир. Лякин инсан ирадесинен рызкъыны эял я да арам ёл-лардан озю сайлай ве Аллаху Таала да онъа о ёлдан бере. Иште, бунынъ ичюн рызкъыны эялдан талап этмейип, арам ашагъанлар, ираде ве ихтиярларыны ямангъа къул-лангъанларындан, озьлери месульдир.

Рызыкъкъа дегиль, Раззакъкъа, яни рызыкъны берген-ге багъланмакъ лязимдир. Эр бир джанлынынъ рызкъы-ны берген раззакъ-ы алем Аллахтыр. Онъа инанмакъ, Ондан истемек керек. Онынъ хазинеси буюк, сонъсыз-дыр. Онъа акъикъий бир иманнен багълангъанлар сыкъ-ынты чекмезлер. Факъат Раззакъ олгъан Аллахны унутып

да, рызыккъа багъланып къалгъанлар чокъ сыкъынты чекерлер ве хусрандан (зарардан) къуртуламазлар.

ТЕВЕККЮЛЬ

Тевеккюль – макъсаткъа иришмек ичюн, маддий ве маневий себеплернинъ эписини ерине кетирген сонъ, нетиджесини Аллахтан беклемектир. Адам барып да беклегенине къавушамаса, кедерленмемели, «Бельки бу меним ичюн даа хайырлыдыр», диерек, такъдирине разы олмалыдыр. Чюнки Къуран-ы Керимде Дженаб-ы Хакъ: «Сиз бир шейни севе исенъиз, чалышып, оны эльде этмек истерсинъиз, факъат бильмезсинъиз ки, онынъ сонъунда сиз ичюн шерр бардыр. Кене сиз бир шейни севмезсинъиз, хошунъызгъа кетмез ве истемезсинъиз, факъат бильмезсинъиз ки, сиз ичюн онынъ сонъунда хайыр бардыр» деп буюра.

ШИИР

*Ачылыр бахтымыз бир кунъ, аман баттыкъча батмаз я,
Себеплер яратыр Халикъ, керем къапусын къапатмаз я,
Меним Хакъкъа мунаджатым дегильдир рызкъ ичюн, хаша,
Худа Раззакъ-ы алемдир, рызыкъсыз къул яратмаз я.*

Эрзурумлы Ибрахим Хакъкъый.

ИМАН ДЕВАМЫНЫНЪ ШАРТЛАРЫ

Иманны муафаза этмек хусусында бутюн муминлер ашагыдаки хусусларгъа дикъкъат этювлери лязим:

1 - Гъайыпкъа инанмакъ. Гъайып – беш дуйгъу иле анълашылмагъан шейлердир. Аллах, мелек, дженнет, дженнем ве джин киби.

2 - Эялнынъ эял олгъанына инанмакъ. Яни эял шейлерге арам демемек.

3 - Арамнынъ арам олгъанына инанмакъ. Яни арам шейлерге эял демемек. Месея, пиво да дахиль, алкогольли ичкилерге, фаизге ве дигер арам шейлерге эял демемек.

4 - Даима Аллахтан сакъынмакъ.

5 - Мукъаддесаткъа (Ислям мукъаддес сайгъан шейлерге) урьмет косътерип, ашшалавдан къачынмакъ.

6 - Аллахнынъ рахметинден умют кесмемек.

7 - Кяфирни кяфир бильмек, муминни мумин бильмек. Месея, бир адам сёзнен, язынен я да арекетинен дин душманлыгъы япкъан кимсеге мусульман десе, динден чыкъар.

Айрыджа, динге хызмет эткен ве динни яймагъа тырышкъан иман саиплерине де кяфир деген, кене динден чыкъкъан олур.

8 - Аллахкъа мекия изафет¹⁸ этмемек.

9 - Къурангъа шубесиз инанмакъ. Месея, Къураннынъ эксик я да чокъ олгъаныны сёйлемек. Джебраиль хата этти демек, инсанны динден чыкъарыр.

¹⁸ Изафет этмек – къошмакъ, къошув.

ИМАННЫ КЪОРЧАЛАГЪАН КЪАЛЕЛЕР

Иман – муминнинъ къальбинде Аллах якъкъан бир мешъале, бир нурдыр. Оны къорчалагъан къалелер, черчивеси, сурлары исе, фарзлар, ваджиплер, суннетлер, мустехаблар, мендуплар ве нафилелердир.

Иман бу– ибадетлернен черчивеленип, къале ичине алынаракъ, къорчаланыр. Бу къалелерни йыкъкъан кимселер, яни фарзларны, ваджиплерни, суннетлерни терк эткенлер, иманларыны къолайлыкънен къорчалап оламазлар.

Фарз, ваджип, суннет, мендуп ве нафилелернинъ тарифлери илеридеки саифелерде келеджек.

МУСУЛЬМАННЫНЪ КЪАЧЫНМАСЫ КЕРЕК ОЛГЪАН ХУСУСЛАР

1 - Эхл-и суннетке уймагъан бозукъ итикъадлар (ина-нышлар),

2 - Салих амельни терк этмек,

3 - Ниетте ве ишлеринде догърулыкътан айырылмакъ,

4 - Гунахта исрар этмек,

5 - Ислям ниметине шукюрни терк этмек,

6 - Имансыз дюньяны терк этмектен къоркъмамакъ,

7 - Башкъаларгъа зулум этмек,

8 - Суннетке коре окъулгъан эзангъа иджабет этмек,

9 - Динге къаршы олмагъан шейлерде ана ве бабасына аси олмакъ (сёзюни динълемемек),

10 - Чокъ емин этмек,

11 - Намазгъа енгиль бакъмакъ, тадил-и эркъанни терк
этмек,

12 - Арам олгъан ичкилерни ичмек,

13 - Мусульманларгъа эзиет бермек,

14 - Эвлия олмагъаны алда, велилик иддасында булун-
макъ,

15 - Гунахыны унутмакъ,

16 - Озь-озюни бегенмек, озюни чокъ алим саймакъ,

17 - Лаф ташымакъ ве гыйбет этмек,

18 - Мумин къардашына асед этмек, ондаки яхшы-
лыкъларнен разы олмамакъ,

19 - Улю'ль-эмр саиплерине (Эмир саиплерине) итаат
этмемек,

20 - Бир адам ичюн, сынамадан, яхшы я да ямандыр,
дие укюм чыкъармакъ,

21 - Ялан сёйлемек,

22 - Динни огренювден къачынмакъ,

23 - Эркеклернинъ къадынларгъа, къадынларнынъ эр-
кеклерге бенъземеге арекет этювлери,

24 - Дин душманларына севги беслемек,

25 - Акъикъий дин алимлерине душман олмакъ.

ЭДИЛЛЕ-И ШЕРЪИЕ

Эдилле-и шеръие – диний ве шеръий укюмлер чыкъа-
рылгъан ве эсаслангъан менбаларыдыр ки, олар дёрт-
тир:

1 - Китап: Къуран-ы Керим.

2 - Суннет: Пейгъамбермизнинъ мубарек сёзлери, аре-

кетлери ве башкъалары тарафындан япылгъан ишлерде, о ишни къабул этерек, сюкютлеридир.

3 - Иджма-и уммет: Белли бир вакъыт ичинде Уммет-и Мухаммед муджтехидлерининъ бир меселе акъкъында айны тюшюндежеде олмалары.

4 - Къыяс-ы фукъаха: Муджтехиднинъ бир адисенинъ китап, суннет ве иджма-и умметнен сабит олгъан укюмини айны иллетке, айны себепке ве айны икметке эсасланаракъ, о адисенинъ тыпкъы бенъзегенинде де исбат этмесидир.

Иджтихад: Шеръий укюмни, шеръий делилинден чыкъармакъ хусусында олгъаны къадар ильмий къуветини сарф этмектир.

Муджтехид: эр анги бир шеръий укюмни ает-и кериме ве хадис-и шерифлерден чыкъаргъан, къыяс япа бильген буюк алимдир. Муджтехид ола бильмек ичюн, бутюн иляхий илимлерге саип олгъан сонъ, мевхибе-и иляхий (Аллах вергиси) олгъан ледунний илимге де саип олмакъ лязимдир.

ИЛИМНИНЪ ЁЛЛАРЫ ВЕ БИЛЬГИ ВАСЫТАЛАРЫМЫЗ

Илимнинъ учъ ёлу бар.

1 - Хавасс-и селиме: Коръмек, эшитмек, дадыны алмакъ, токъунмакъ ве къокъламакъ исимлери берильген беш дуйгъу.

2 - Хабер-и садыкъ: Догъру хабер олып, эки къысымдан ибареттир:

а) Пейгъамберлер берген хаберлер,

б) Яланда бирлешмелери мумкюн олмагъан бир топлулыкънынъ берген хабири,

3 - Акъыл.

МЕЗХЕБЛЕР

Мезхеб – буюк дин муджтехидлерининъ эдилле-и шеръиеден чыкъаргъан меселелери ве укъумлернинъ джеми¹⁹.

Итикъадда ве амельде хакъ мезхеб; эхл-и суннет ве джемаат мезхебидир. Бу да Пейгъамбер Эфендимизнинъ ве асхабынынъ итикъад (инанч) ве амели узъре олгъанларнынъ мезхебидир.

Эхл-и суннет ве джемаат мезхебининъ итикъатта эки имамы бар:

1 - Имам Эбу Мансур Матуридий

2 - Имам Эбу'ль-Хасан Эшарий.

Биз, къырымтатар мусульманларынынъ, итикъадда имамы Эбу Мансур Матуридийдир.

Имам Эбу Мансур Матуридий иджрий 280 (м. 894) тарихында Туркистанда, Самаркъанд шеэринде якъын Матурид коюнде догъды ве 333 (м. 945) тарихында Самаркъандда вефат этти.

Имам Эшарий азретлери хиджрий 260 (м. 873) тарихында Басрада догъды, 324 (м. 936) сенеси де Багъдатта вефат этти.

АМЕЛЬДЕКИ ХАКЪ МЕЗХЕБЛЕР

Эхл-и суннет ве джемаатнынъ амельде дёрт мезхеби бар:

¹⁹ Джеми – эписи.

1 - Ханефий мезхеби: Имамы – имам-ы Азам Эбу Ханифедир. Ады Номан, бабасынынъ ады Сабит. Иджрий 80 (м. 699) тарихында Куфедде догъды. 150 (м.767) тарихында Багъдатта вефат этти.

2 - Маликий мезхеби: Имамы – имам Малик ибни Энестир. Иджрий 93 (м.711) тарихында Медине-и Муневвередде догъды ве 179 (м. 795) тарихында Медине-и Муневвередде вефат этти.

3 - Шафий мезхеби: Имамы – имам Мухаммед ибни Идрис-и Шафийидир. Иджрий 150 (767) тарихында Гъаззеде догъды, иджрий 204 (м.819) тарихында Мысырда вефат этти.

4 - Ханбелый мезхеби: Имамы – имам Ахмед ибни Ханбельдир. Иджрий 164 тарихында Багъдатта догъды, иджрий 240 (м.780-855) тарихында Багъдатта вефат этти.

Амельде хакъ мезхеб олгъан ве юкъарыда зикр этильген бу мубарек имамларнынъ мезхеблери Китап, суннет, иджма-и уммет ве кыяс-ы фукъаха эсасында къурулгъанлар.

Пейгъамберимиз аятта олгъанда, мусульманлар эр тюрю меселелерни Пейгъамберимизден, ондан сонъра исе, сахабе-и кирамнынъ буюклеринден сорап огрене эдилер. Мезхеб имамлары дие билинген бу мубарек затлар диний меселелерни сахабе-и кирамдан огрендилер ве буларны бир ерге топладылар. Ает, хадис ве иджмада олмагъан хусусларда да озь нокъта-и назарларыны, яни иджтихадларыны бильдирдилер, бойледже, мезхеблер мейдангъа кельди.

ИСЛЯМНЫНЪ ШАРТЛАРЫ

Ислям – Ресулуллах Эфендимиз теблигъ эткен шейлер-ни тиль иле икърар, къальп иле тасдыкъ этерек, Дженаб-ы Хакъкъа итаат этмектир.

Ислямнынъ 5 шарты бар. Яни Ислям дини беш эсас узьре къурулгъан.

1 - Келиме-и шеадет кетирмек.

2 - Намаз къылмакъ.

3 - Ораза тутмакъ.

4 - Зекят бермек.

5 - Хаджгъа бармакъ.

Ислямнынъ шартларыны ерине кетирген кимсеге мумин ве мусульман дейиле. Бу шартлардан бир де бирини инкяр эткен исе, динден чыкъкъан олур.

КЕЛИМЕ-И ШЕАДЕТ

Ислямнынъ биринджи шарты олгъан келиме-и шеадет будыр:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

Эшхеду эн ла иляхе илляллаху ве эшхеду энне Мухаммеден абдуху ве расулюх.

Манасы: Мен шаатлыкъ этем ки, Аллахтан башкъа илях ёкътыр. Кене шаатлыкъ этем ки, Мухаммед, алейхиссе-лям, онынъ къулы ве ресулыдыр.

ЭФ’АЛ-И МУКЕЛЛЕФИН

Ислям дини акъыл-балигъ олгъан мусульман эркек ве къадынларгъа базы эмир ве ясакъларда булунды. Бу эмир ве ясакъларгъа – теклиф, мусульманларгъа да – мукеллеф дейиле. Мукеллефлер япмакъ я да япмамакъ керек олгъан арекетлерге эфаль-и мукеллефин дейиле.

ЭФ’АЛЬ-И МУКЕЛЛЕФИН СЕКИЗДИР

1 - Фарз: Къатий делильге эсаслангъан белли укюмлердир ве эки къысымдыр:

а) Фарз-ы айын: Мукеллеф эр бир мусульманнынъ ялынъыз озю япмасынен ерине кетирильген амеллердир. Беш вакъыт намаз ве ораза киби.

б) Фарз-ы кифае: Базы мусульманларнынъ япувларынен, дигер мусульманлардан месулиети тюшкен фарзлардыр. Дженазе намазы ве селям алмакъ киби. Эгер бойле бир фарзны мусульманлардан ич бири япмаса, эписи месуль олур.

2 - Ваджип: Фарз дереджесинде къатий олмагъан, занний делильнен сабит укюмлердир. Витир ве байрам намазлары киби.

3 - Суннет: Пейгъамберимизнинъ сёзю, иши ве башкъасы япкъанда, бегенген арекетлердир. Суннет экиге айырыла:

а) Суннет-и музъккеде: Пейгъамберимиз девамлы япып, пек сийрек терк эткен суннетлеридир. Саба ве уйле намазларынынъ суннетлери киби.

б) Суннет-и гъайры музъккеде: Пейгъамберимиз ара-сыра япкъан суннетлер. Экинди ве ятсы намазлары-

нынъ ильк суннетлери киби.

4 - Мустехаб: Пейгъамберимизнинъ базыда япкъан арекетлеридир. Садакъа бермек ве нафиле ораза тутмакъ киби.

5 - Мубах: Япылгъанда савап, терк этильгенде гунах олмагъан шейлер. Отурмакъ, турмакъ, ашамакъ, ичмек киби.

6 - Мекрух: Япылмасы хош корюльмеген ве амельнинъ савабыны эксилтъкен арекетлердир. Намаз ичинде этрафкъа бакъмакъ киби.

7 - Муфсид: Башлангъан бир ибадетни бозгъан шейлер. Абдестли олгъанда вуджутнынъ бир еринден къан я да ирин чыкъмасы, намазда кульмек ве, оразалы олгъанда, бир шей ашамакъ киби.

8 - Арам: Япылмасы къатий делильнен ясакъ этильген арекетлер. Алкоголли ички ичмек, анагъа-бабагъа асий олмакъ киби.

НАМАЗ

Аллаху Таалагъа ве Пейгъамбер Эфендимизге имандан сонъ, Ислям шартларынынъ энъ буюги ве энъ муими намаздыр. Намаз иманнынъ аляметидир. Бутюн пейгъамберлер умметлерине намазны энъ фазилетли ибадет оларакъ бильдиргенлер.

Намазнынъ фарзлары он экидир. Намазнынъ тышын-даки фарзларына шарт, ичиндеки фарзларына исе, рукюн дейиле.

НАМАЗНЫНЪ ШАРТЛАРЫ

- 1 Хадестен тахарет
- 2 Неджасеттен тахарет
- 3 Сетр-и аврет
- 4 Истикъбал-ы Къыбла
- 5 Вакъыт
- 6 Ниет

НАМАЗНЫНЪ РУКЮНЛЕРИ

- 1 Ифтитах текбири
- 2 Къыям
- 3 Къыраат
- 4 Руку
- 5 Седжде
- 6 Къаде-и ахире

ХАДЕСТЕН ТАХАРЕТ

Намазнынъ шартларындан биринджиси – хадестен тахареттир.

Хадес эки къысымдыр:

Кучюк хадес: Абдестли олмамакъ.

Буюк хадес: Джунюп олмакъ, айрыджа къадынларнынъ лохса я да хайызлы (айлыкъ адет къанларыны корьген) олувыдыр.

Къадын олсун, эркек олсун, намаз къыладжакъ кимселер абдест алувы, джунюп исе, гъусул япувы, яни бутюн

вуджудыны ювмасы шарттыр. Къадынларнынъ да лохсалыкъ ве хайыз алларындан сонъ, гъусул япмалары фарздыр.

АБДЕСТ

Белли азаларны усулына коре ювмакъ ве месх этмектен ибарет диний бир темизликтир. Абдестсиз бир кимсе намаз къыламай, Кябени таваф эталмай, Къуран-ы Керимге эль токъундыралмай. Абдестсиз олгъаныны биле турып, намаз къылгъан адам динден чыкъа.

АБДЕСТНИНЪ ФАРЗЛАРЫ

Абдестнинъ фарзлары дёрттир:

- 1 - Юзни ювмакъ,
- 2 - Къолларны (тирсеклернен берабер) ювмакъ,
- 3 - Башнынъ дёртте бирини месх этмек, яни эльни сув иле сылатып, башыны сюртмек,
- 4 - Аякъларны (тобукъларынен берабер) ювмакъ.

АБДЕСТНИНЪ СУННЕТЛЕРИ

- 1 - Ниет этмек,
- 2 - «Эузу» ве «бисмиллях» иле башламакъ,
- 3 - Эвеля эллерни билеклерге къадар ювмакъ,
- 4 - Мисвакъ къулланмакъ,
- 5 - Бир аза къурумадан, ара бермей, дигерини ювмакъ,
- 6 - Агъызгъа ве бурунгъа учер кере сув чекип, чайкъамакъ,
- 7 - Къулакъларны месх этмек,

8 - Пармакъларны хиялламакъ, яни бир эльнинъ пармакъларыны дигер эльнинъ пармакълары арасына кечирип чекмек,

9 - Азаларны учер кере ювмакъ,

10 - Башнынъ сач оськен къысымыны бутюнлей месх этмек,

11 - Абдестни тертибине коре алмакъ, яни абдест азаларыны сырасынен ювмакъ,

12 - Эль ве аякъларны ювганда, пармакъ уджларындан башламакъ.

Абдест алаяткъанда окъуладжакъ бир чокъ дуа олмакънен берабер, гузель олгъаны бутюн азаларны ювганда **«бисмиллях»** чекип, **келиме-и шеадет** кетирмектир.

АБДЕСТНИНЪ МЕКРУХЛАРЫ

1 - Сагъ эльнен бурун суюмюрмек,

2 - Абдест азаларындан бирисини учъ кереден чокъ я да эксик ювмакъ,

3 - Сувны юзге сычратмакъ.

4 - Кунеште къызгъан сувнен абдест алмакъ,

5 - Сувны пек аз къуллаанмакъ я да исраф этмек,

6 - Абдест алганда лаф этмек,

7 - Суннетлерни терк этмек.

АБДЕСТНИ БОЗГЪАН ШЕЙЛЕР

1 - Инсаннынъ огюнден ве артындан чыкъкъан кирли шейлер; сийдик, къан, мени (сперма) киби неджасетлер²⁰.

20 Неджасет – Ислам динине коре пис сайылган маддий шейлер.

- 2 - Вуджуттан къан, ирин, ве сары сув акъмасы,
3 - Агъыз толусы къусмакъ,
4 - Делирмек,
5 - Сархош олмакъ,
6 - Байылмакъ,
7 - Арттан ель чыкъмасы,
8 - Ян ятаракъ, я да ясланаракъ юкъламакъ.
9 - Намаз ичинде башкъасы эшитеджек къадар куль-
мек,
10 - Тишлернинъ арасындан чыкъкъан къан, тюкюр-
икнен мусавий я да тюкюрликтен чокъ олмасы.
Къаннынъ тюкюрликтен аз олмасы, тыраш олмакъ, тыр-
накъ кесмек киби аркетлер абдестни бозмай.

АБДЕСТ НАСЫЛ АЛЫНА

1 - Мумкюн исе, къыблагъа чевирилип, юксек бир ерге отурыла. **«Эүзү»** ве **«бисмиллях»** чекиле.

2 - Эллер билеклерге къадар учъ кере ювула. Пармакъ-
лар бир-бирининъ арасына кечирилerek, хиляллана.
Пармакътаки юзюк ойнатыларакъ, астына сув етиштири-
ле. (Ресим: 1).

3 - **«Бисмиллях»** чекилерек, агъызгъа сув чекилип,
ювула. (Ресим: 2) Бар олса, мисвакъ къулланып, олмаса,
баш пармакъ ве шеадет пармакънен тишлер окъалана.
(Ресим: 3). Агъыз эки кере даа чайкъала.

4 - **«Бисмиллях»** айтыла ве бурунгъа сув чекилип юву-
ла. (Ресим: 4). Оразалы олмаса, сув буруннынъ йымша-
гъына къадар чекилип, сол эльнен бурун темизлене. Бу

иш эки кере даа япыла.

5 - Абдестке юрекнен ниет этилип, **«Бисмиллях»** чекиле, авучкъа сүв алып, юзь, сач алтындан ченге астына, ян тарафлардан да, къулакъ йымшакъларына къадар ювула. Къашларнынъ асты сылатыла. Бу иш эки кере даа япыла. Эр кере ювгъанда юзь окъалана (Ресим:5).

6 - **«Бисмиллях»** айтып, сагъ къол тирсекнен берабер окъаланаракъ ювула. (Ресим: 6). Бу иш эки кере даа япыла. Сагъ къол ювулгъаны киби, сол къол да учъ кере ювула. (Ресим: 7).

7 - **«Бисмиллях»** айтып, сагъ эльнен башнынъ дёртте бири месх этиле. (Ресим: 8). Сонъ, шеадет пармакъларынен сагъ ве сол къулакълар, баш пармакънен де къулакъларнынъ арты месх этиле. (Ресим: 9). Эльнинъ баш ве ишарет пармакъларындан гъайры дигер учъ пармакъларынен де боюн месх этиле. (Ресим: 10). Башнынъ эписи-ни месх этмек суннеттир. Бунъа бутюнлей месх дениле.

Бутюнлей месх бойле япыла:

Эвеля, эки эль сылатыла, баш пармакъ ве ишарет пармакълар айры тутылып, бирлешкен учъ индже пармакъ бир-бирине япыштырыла. Ич тарафлары башнынъ огюнде, сачларнынъ башлангъычына къоюла. Баш пармакънен шеадет пармагъы ве авуч ичи авада олып, башкъа тийдирильмей. Эки эль арткъа догъру чекилерек, месх этиле. Дигер учъ пармакънынъ тыш тарафларынен де энъсе месх этиле. Богъаз месх этильмей.

8 - **«Бисмилляхнен»** сагъ аякънынъ уджундан ювмагъа башлаймыз. (Ресим: 11). Аякъ пармакълары сол

эльнинъ сынъарча²¹ пармагынен хиялла²². Хиялла-магъа сагъдан солгъа догъру, яни сагъ аякъта сынъарча пармакътан, сол аякъта исе, баш пармакътан башлана ве алттан устыке догъру чекилерек, япыла. Сагъ аякъ киби, сол аякъ да «**бисмилляхнен**» ювула. (Ресим: 12)

Эр бир азаны ювгъанда, окъуладжакъ дуалар олса, да келиме-и шеадет окъулмасы буюк имамларымыз тарафындан уйгун корюльген.

Абдесттен сонъ, арткъан сувдан аякъ устюнде ве къыблагъа бакъып, бир къач ютум сув ичилир, **келиме-и шеадет кетирмек** ве:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

«Субханекаллахумме ве бихамдик. Эшхеду эн ля иляхе илля энте эстегъфируке ве этубу илейк» дуасыны ве бир-эки дефа «**Къадр**» суресини окъумакъ мендуптир²³.

«КЪАДР» СУРЕСИ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ❀ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ❀ لَيْلَةُ
الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ❀ نَزَّلُ الْمَلَائِكَةَ وَالرُّوحَ فِيهَا بِإِذْنِ
رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرِ ❀ سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ❀

21 Сынъарча пармакъ – энъ уфакъ пармакъ.

22 Хиялламакъ – ювгъанда, пармакъ араларыны окъаламакъ.

23 Мендуп – япылмасы гузель арекет.

Инна энзельнаху фи лейлети'ль-къадр. Ве ма эдраке ма лейлету'ль-къадр. Лейлету'ль-къадри хайрун мин эль-фи шехр. Тенеззелю'ль-меляикету ве'р-руху фиха биизни раббихим. Мин кулли эмрин селам. Хие хатта метлеи'ль-феджр.

Манасы:

Акъикъатен биз оны (Къуранны) Къадыр геджесинде эндирдик. Къадыр геджесининъ (буюк фазилети ве ше-рефини) санъа бильдирген недир? Къадыр геджеси бинъ айдан хайырлыдыр. Онда мелеклер ве Рух Рабблери-нинъ изнинен, эр бир иш ичюн энер де енерлер. О (гед-же) танъ ери агъаргъангъа къадар селяметтир.

ГЪУСУЛ (бой абдести)

Гъусул – джунюпликтен, хайыз ве нифастан чыкъмакъ ичюн, агъызынынъ ве буруннынъ ичини, бутюн вуджутнен бирликте ювмакътыр.

Гъусул – джинсий мунасебет ве ихтилям себебинден, бир де хайыз²⁴ ве нифаснынъ²⁵ битювинен керек олур.

Ихтилям – юкъу вакътында менининъ (сперманынъ) тенасуль азасындан тышкъа чыкъувыдыр.

ГЪУСУЛНЫНЪ ФАРЗЛАРЫ

Гъусулнынъ фарзлары учътир:

- 1 - Агъызгъа сув алып, ювмакъ,
- 2 - Бурунгъа сув чекип, ювмакъ,
- 3 - Бутюн беденни ювмакъ.

24 Хайыз – къадынларнынъ айлыкъ адет къанларыны коръмеси, менструация.

25 Нифас – лохусалыкъ, бала тапкъан къадындан къан келюви.

ГЪУСУЛНЫНЪ СУННЕТЛЕРИ

1 - Ниет этмек,

2 - «Бисмиллях» айтмакъ,

3 - Эвеля, аврет ерлерни ювмакъ,

4 - Эвеля, башына, сонъ сагъ, даа сонъра сол омузына учер кере сүв тѣкип ювмакъ ве эр кересинде вуджутны окъаламакъ,

5 - Аврет ерлерни ортюли тутмакъ.

ГЪУСУЛ НАСЫЛ АЛЫНА?

Суннетке коре, гъусул бойле алына:

1 - Гъусулгъа ниет этиле. Эллер ювула. Темиз олсалар биле, ог ве аркъа аврет ерлери ювула,

2 - «Бисмиллях» айтылып, тамам бир намаз абдести алына. Аякълар астында сүв топланса, аякълар энъ сонъунда ювулмалы.

3 - Бу абдестни алгъанда, агъыз ве бурунгъа сүв чокъча чекилип ювула. Чюнки бу ювунмакънен гъусулдаки фарз олгъан агъыз ве бурунгъа сүв чекип ювмакъ да ерине кетирильген олур.

4 - Башкъа учъ кере сүв тѣкюлип ювула. Эр тѣккенде баш окъаланмалы. Бу эснада сүв сакъал, мыйыкъ ве сач астына бармасы лязим.

5 - Сагъ омузгъа учъ кере сүв тѣкюлип ювулыр ве, эр тѣккенде, вуджут окъалана.

6 - Сол омузгъа учъ кере сүв тѣкюлип ювулыр ве, эр тѣккенде, вуджут окъалана. Вуджут, кобек чукъурынен берабер, ич бир къуру ер къалмайджакъ шекильде окъаланып ювулмалы.

ГЪУСУЛЬ ВЕ КЪАПЛАМА (КОРОНКАСЫ ОЛГЪАН) ТИШ МЕСЕЛЕСИ

Базы кимселернинъ къаплама (коронкалы) я да пломбалы тиши олгъанларнынъ гъусуллары джаиз олмагъаныны ве бойлелернинъ джунюпликтен къуртыламайджакъларыны сёйлегенине шаат оламыз.

Ханефий мезхебине коре, гъусул алынгъанда агъыз ве бурун, беденнинъ тыш къысмы оларакъ къабул этильгенинден, чайкъалмасы фарздыр.. Шафий мезхебине коре исе, суннеттир.

Гъусул этеджек кимсенинъ агъызындаки тишлер коронкалы я да пломбалы олса, коронкаларнынъ ве пломбаларнынъ устьлери, тыш къысыллары ювулмасынен гъусул тамам олур. Анджакъ тишлер табиий дегиль де, чыкъарыла биледжек шекильде исе, чыкъарылмасы керек.

Бу ал яра ве саргъы узьре месхнинъ джаиз олгъаны кибиدير. Яра устюндеки саргъыны чезип, астыны ювмакъ меджбуриети олмагъаны киби, тиш ичюн де укюм тыпкъы бойледир.

Айны шекильде, абдестте юзни ювмакъ фарз олгъаны алда, сакъалы сыкъ олгъан кимсенинъ садедже сакъалынынъ узерини ювмасы етерли олгъаны ве сакъалынынъ астыны ювмакъ меджбуриети олмагъаны киби, къаплангъан тишни чыкъарып я да чыкъартып, астыны ювмакъ керек дегиль. Къалды ки, тиште зарурет бар.

ТИШКЕ ПЛОМБА КЪОЙДЫРУВ МЕСЕЛЕСИ

Тиши бираз чюрюген я да къырыкъ олгъан кимсенинъ бу тишине пломба я да коронка къойдурмасы джаиздир.

Анджакъ заруретсиз, сюс ве дюльберлик олсун дие, кей-фий шекильде буны япмакъ джаиз дегильдир.

Ханефий мезхеби муджтехидлеринден Имам Мухаммед рахметуллахкъа коре, саллангъан тишлерни алтын тельнен багълатмакъ, тюшкен ве чыкъарылгъын тиш ерине алтын тиш къойдырмакъ джаиздир. Имам-ы Азам Эбу Ханифеге коре исе, алтыннен къаплатмакъ джаиз дегиль, кумюшнен джаиздир. Имам Эбу Юсуф да (бир риваетте) Имам Мухаммед киби буюргъан. Алтыннен къапламакъта имам Мухаммеднинъ иджтихадынен амель этиле биле. Алимлер Имамейн (Имам Эбу Юсуф ве Имам Мухаммеднинъ) иджтихадына коре фетва²⁶ бергенлер.

Айрыджа Османлы улемаларындан Шейху'ль-ислям Урьяний-заде тишке пломба къоюла биледжегини бильдирген фетва берген эди.

Ислям дининде къолайлыкъ япаджакъмыз дие, шариат рухсет бермеген бир хусус ичюн, эльбетте, мумкюн дейильмез. Факъат джаиз олгъан бир меселе ичюн де, джаиз дегиль дейилерек, зорлукъ чыкъарыламаз.

ТЕЙЕММУМ

Тейеммум – абдест алмакъ я да гъусул этмек ичюн сув олмагъан я да къулланылмагъан алда, къайсы бир макъсатнен тейеммум этеджегине ниет этип, эллерини топракъ джынсындан бир шейге эки кере уурамакъ, биринджи де юзни, экинджи де тирсеклерине къадар къолларны месх этмектир.

26 Фетва – бир де бир меселе боюнджа салахийетли кимсе тарафындан берильген укъом, багълайыджы ачыкълама. Муфти я да шейхульислям тарафындан бериле.

ТЕЙЕММУМНЫНЪ ФАРЗЛАРЫ

Тейеммумнынъ фарзлары экидир:

- 1 - Ниет,
- 2 - Эки дарп (урмакъ) ве месх.

ТЕЙЕММУМ НАСЫЛ ЯПЫЛА

Бир мусульман гъусул этмек яхут абдест алмакъ ичюн сув тапалмаса, я да тапкъан сувны къуullanмасына, хаста-лыгъынынъ агъырлашмасы, душман телюкеси ве саире себептен джиддий бир мания кедер этсе, ниет этерек, топракъ я да топракъ джынсындан бир шейнен тейеммум этер.

Ниет этип, «**эузу-бисмиллях**» айтыларакъ, эллер топракъ я да топракъ джынсындан бир шейге урылып, огге-арткъа сюрюле. Сонъра оларнен юз месх этиле. Экинджи кере эллер айны шекильде урылып, огге-арткъа сюрюле. Эвеля, сагъ, сонъра сол къол месх этиле.

Тейеммум алгъанда, къолдаки саат, билезлик ве пармакътаки юзюкнинъ чыкъарылмасы я да еринден ойна-тылмасы лязимдир.

МЕСТЛЕР УЗЕРИНЕ МЕСХ

Мусульман эркек ве къадын ичюн местлер узерине месх этмек джаиздир.

Бунынъ ичюн шу шартлар керектир:

- 1 - Местлер, киши абдестли экен кийильген олмалы
- 2 - Местлер аякъларны тобукъларнен бирликте ортме-ли. Энъ азында 12 бинъ адым юрюле биледжек васыфта олмалы

3 - Местлернинъ ич биринде (аякъ пармагынынь энъ кучюгинен) учъ пармакъ сыгъаджакъ къадар тешик ве йыртыкъ олмамалы

4 - Ичине къолайлыкънен сув алмайджакъ шекильде ве багъламадан аякъта тураджакъ къадар къалын олмалыдыр.

5 - Аягъы сакъат кимсенинъ мест киеджеги аягъы энъ азында учъ эль пармагы кенишлигинде олмакъ керек. (Бир аягъы кесильген ве садедже топугъы къалгъан бир кимсе, дигер аягъына да месх эталмаз).

МЕСХНИНЪ МИКЪДАРЫ

Месхнинъ фарзы местнинъ ог къысмындан учъ сынъ-арча пармагы къадар бир ерни сылатмакътыр. Суннет-ке коре япылгъан месх исе, сылатылгъан эль пармакъларыны ачаракъ, аякънынь уджундан башлап, местнинъ къонджуна къадар чекмектир.

МЕСХНИ БОЗГЪАН ШЕЙЛЕР

1 - Местнинъ аякътан чыкъувы,

2 - Местлер аякъта экен, аякълардан бирининъ ярысындан зияде сыланмасы,

3 - Месх муддетининъ толувы (мест кийген кимсе сеферий олмаса, местини кийген сайын абдести бозулгъанындан итибарен 24 саатта, сеферий исе, 72 саатта месх эте).

Айрыджа, абдестни бозгъан шей месхни де боза. Бу себепнен, местнинъ муддети даа битмеген олса, янъыдан алынаджакъ абдестте местлерге янъыдан месх япылмалы.

САРГЫЫ ВЕ ЯРА УЗЕРИНЕ МЕСХ

Бир азанынъ чыкъувы, кырылувы я да яраланувы алында устуне саргыы яхут гипс сарылса, о азаны чай-къамакъ сагълыкъкъа зарар исе, саргыынынъ чокъусы устуне месх этиле. Эгер месх де зарар береджек олса, месх де япылмай.

Саргыынынъ местте олгъаны киби белли бир вакъты ёкъ. Себеп девам эткенге къадар месх этильмеге девам этиле. Абдестли оларакъ сарылувы шарт дегиль. Месх этильгенден сонъ, саргыы ачылса я да тюшсе, яхут мевджут саргыы узьре экинджи бир саргыы сарылса, месхни янъыламакъ керекмей.

КЪАДЫНЛАРГЪА АИТ АЛЛАР

Къадынларгъа аит учъ ал бар:

1 - Хайыз,

2 - Нифас,

3 - Истихаза.

Хайыз: Къадынлыкъ (пишкинлик) чагъына еткен кызыларнынъ рахминден, белли муддетлер девамында кельген къандыр. Бу ал энъ эрте 9 яшында корюнмеге башлай, энъ кеч 55 яшында бите. Бу шекильде кельген къангъа «хайыз къаны», бу алгъа «хайыз алы» я да «менструация» дейиле.

Нифас: Догъумдан аман сонъра къадыннынъ рахминден акъкъан къандыр. Онъа лохсалыкъ къаны да дейиле.

Истихаза: Хайыз корьмекте олгъан бир къадындан учъ куньден эксик, яхут он куньден чокъ кельген къангъа ис-

тихаза къаны дейиле. Лохсаларда исе, 40 куньден зияде кельген къан истихаза къаныдыр. Бу къан къадыннынъ намазына, оразасына ве дигер ибадетлерине мания олмагъаны киби, джинсий якъынлыккъа да кедер этмей. Истихаза къаны кельген къадын эр намаз вакъты башында абдест алып, намазыны къылар. Бу ал кесильмейип къанагъан бурун алына ошай.

*Хайыз энъ аз учъ кунь-учъ гедже, энъ чокъ он кунь-он гедже девам эте.

*Эки хайыз арасындаки темизлик алына «түхур» дейиле. Бунынъ энъ аз муддети 15 кунь, энъ чокъ муддети ичюн исе, сынъыр ёкътыр.

*Нифаснынъ энъ аз муддети ичюн къоюлгъан бир сынъыр ёкъ. Атта базы ерлернинъ къадынларында бала догъургъан сонъ, къан кельмей я да кельсе биле, аман кесиле. Олар аман ювунуп, намаз ве башкъа ибадетлерини ерине кетирювлери лязим. Нифаснынъ энъ чокъ муддети, догъумдан башлап, къыркъ куньдир. Эгиз догъургъан бир къадыннынъ нифас куньлери эвельки бала догъгъан вакъыттан эсаплана.

*Къадыннынъ мутада²⁷ бир хайыз муддети ола ве бунынъ ичине кирген бутюн куньлер хайыз сайыла. Бу муддет ичинде базы куньлерде къан кельмеген вакъыт ола биле. Месея, хайызнынъ энъ аз муддети учъ куньдир. Биринджи ве учюнджи куньлеринде къан кельсе, арада кечкен экинджи кунюнде къан кельмеген олса, бу экинджи кунь де хайыз куньлеринден сайыла.

*Хайызнынъ биткени анълашылувы ичюн акъынты

27 Мутада – адий, эр вакъыт олгъаны киби олгъан, сырадан чыкъмагъан.

ренкининъ бутюнлей беязгъа чевирилюви лязимдир. Къан къырмызы ренкте олмакънен берабер, топракъ ренки, буланыхъ, ешилъ, сары ве къара оларакъ да келе билир.

*Базы къадынларда адет (менструация) кунълери белли дегильдир. Месея, бир ай алты, башкъа бир ай беш кунъ адет коре билир. Бу вазиетте къан токътагъан куню – бешинджи кунъде ювуныр, намазыны къылар, оразасыны тутар, факъат ихтият этип, къоджасынен берабер оламаз. Эвельки адет корьмесине коре (Эвельки менструация кунъ сайысына коре) кунъ саяр.

*Базы къадынларнынъ адет кунълери беллидир. Месея, эр ай алты, я да еди, я да докъуз кунъ адет корелер. Бойле алда бир адет алы бир кере корюльмесинен къарарлашкъан сайыла. Шойле ки, ильк дефа адет корьмеге башлагъан бир къыз 7 кунъ къан, бундан сонъ темизлик корьсе, адети 7 кунъ оларакъ къарарлашкъан ола.

*Къадынларнынъ белли олгъан адет кунълери базы вакъытларда денъише. Алышылгъан бир адетнинъ денъишкен сайылмасы ичюн онъа тенъ олмагъан, зыт эки адет алы корюльмелидир. Эр ай алты кунъ адет корьген бир къадын, уст-устюне эки ай, месея, секиз кунъ адет кореджек олса, артыкъ адети алты кунъ дегиль, секиз кунъ олур.

ХАЙЫЗ ВЕ НИФАС АЛЛАРЫНДА ЯПЫЛМАСЫ АРАМ ОЛГЪАН ШЕЙЛЕР

1 - Намаз къылмакъ. Хайыз ве нифас алында къадынлар намаз къылмайлар. Бойле алда къылынмагъан

намазлар сонъундан къаза да этильмей. Тиявет ве шу-
кюр седждеси де япылмай. Анджакъ арзу этильсе, намаз
вакытлары киргенде намазлыкъкъа отурылып: «Эстагъ-
фируллах», «Субханаллах», «Эльхамду лиллях» киби тес-
бихлернен мешгъуль олмакъ мумкюн.

2 - Ораза тутмакъ. Хайыз ве нифас алында ораза тутул-
май, анджакъ Рамазан оразасы сонъундан къаза этиль-
мели.

3 - Къуран-ы Керим окъумакъ. Садедже зикр, сена я да
бу макъсатларнен дуа аетлери окъула биле. Факъат укюм
ве хабер бильдирген аетлер дуа, сена ве зикр макъсады-
нен олса да, окъулмакъ мумкюн дегиль.

4 - Къурангъа эль тийдирмек (Бир ает олса биле ...) Кягъыт, без ве дивар узъре олса биле, аетке токъунмакъ
олмай. Анджакъ Къуран япышыкъ ве тикишли олмагъан
бир къылыфкъа сарылгъан олса, онъа токъунмакъ мум-
кюн. Урбанынъ енъинен тутмакъ – тахримен мекрухтыр.

5 - Джамиге кирмек.

6 - Кябени таваф этмек.

7 - Къоджанен джинсий мунасебетте булунмакъ

НЕДЖАСЕТТЕН ТАХАРЕТ

Намазнынъ шартларындан экинджиси – неджасеттен
тахареттир. Яни намаз къылынаджакъ ерде, беденде я
да урбада намазнынъ къылынмасына мания оладжакъ
пислик олса, о темизленмелидир.

Неджасет эки чешиттир.

1 - Агъыр (гъализ) **неджасет:** Инсаннынъ огю ве артын-

дан чыкъкъан пислиги, эти ашалмагъан айванларнынъ сийдиги ве пислиги, тюркюриги, тавукъ, къаз ве папийнинъ пислиги, къан, ирин, мени, мези, ве ди, агъыз толусы кельген къусунты, шарап ве дигер арам ичкилер. Бу неджасетлерден къатты олгъанларынынъ 3,2 грамдан чокъу, шингенликлернинъ исе, авуч ичи къадар я да даа чокъу намазгъа маниадыр.

2 - Енгиль неджасет: Атнынъ сийдиги, эти ашалгъан эв ве кийик айванларнынъ пислиги, эти ашалмагъан къушларнынъ пислиги. Бу неджасетлернинъ тийген ери, азанынъ я да урбанынъ дёртте биринден зияде олса, бу – намазгъа маниадыр.

ИСТИНДЖА, ИСТИНКЪА, ИСТИБРА

Истинджа – Бир кимсенинъ деф-и аджеттен²⁸ сонъ пислик чыкъкъан ерини темизлемесидир.

Истинкъа – Истинджада мубалягъа²⁹ япмакътыр, энъ яхшы шекильде темизленмек, бу да, эвеля, сувнен ювмакъ, сонъра туалет кягъытынен силип къурутмакътыр.

Истибра – эркеклер сув тёркенден (уфакъ аджетини деф эткенден) сонъ, эркеклик азасындаки акъынтыны бутюнлей кесип токътатмаларыдыр. Бунынъ энъ гузель шекили – сийдик ёлу боюнджа енгильден басып кечмектен сонъ, оксюрмек, бираз юрмек, бир тарафкъа эгильмекнен ола.

СЕТР-И АВРЕТ

Намазнынъ шартларындан учюнджиси сетр-и аврет,

²⁸ Деф-и аджет – аджетнинъ деф этильмеси, яни табиий аджеттен къуртулмакъ.

²⁹ Мубалягъа – бир ишни зиядесинен япмакъ, онъа зиядедже дикъкъат бермек.

яни аврет ерлерини ортмектир. Аврет ерлери – инсан вуджудында башкъалары тарафындан корюльмеси ве косьтерильмеси арам олгъан ерлердир. Эркеклернинъ аврет ери – кобегинден тиз къапагъынынъ астына къа-дардыр. Къадынларнынъ исе, билеклерине къадар эл-лери, тобукъларына къадар аякълары ве юзьлеринден башкъа, бутюн вуджутлары аврет еридир.

ИСТИКЪБАЛ-Ы КЪЫБЛА

Намазнынъ шартларындан дёртюнджиси истикъбал-ы къыбладыр. Истикъбал-ы къыбла Меккеде Кябени корь-генлер ичюн тамам Кябеге догъру бакъмакътыр. Узакъ-та олувлары себебинден Кябени коралмагъанларнынъ Кябе тарафкъа чевирилювлери етерлидир.

ВАКЪЫТ

Намазнынъ шартларындан бешинджиси вакъыттыр, яни эр намазны вакъыты киргенде къылмакътыр. Вакъы-ты кирмеден къылынган намаз эда этильген олмай.

Намаз вакъытлары эр бир больгеге коре азырланыл-ган такъвимлернен косьтериле.

КЕРАХЕТ ВАКЪЫТЛАРЫ

Учъ вакъыт бар ки, бу вакъытларда намаз къылынмай:

1 - Кунеш догъган сонъ, Имам-ы Азамгъа коре 48, Имамейнге³⁰ коре 32 дакъикъа ичинде.

2 - Кунеш тамам зевал вакътында экенде, яни уйле на-мазындан эвель 15-20 дакъикъа ичинде.

³⁰ Имамейн – эки имам; Имам-ы Азам Эбу Ханифенинъ эки энъ буюк талебеси – Мухаммед ве Эбу Юсуфкъа айтыла.

3 - Кунеш батар экен, яни акъшам намазындан эвель 45 дакъикъа ичинде. Бу вакъытта анджакъ о куннинъ экинди намазынынъ фарзы кылына билир.

Бу учъ вакъытта къазагъа къалгъан фарз намазлар, ваджип намазлар, керахет вакътындан эвель азырлангъан дженазенинъ намазы кылынмай. Эвельден окъулгъан бир седжде аетинден долайы тиливет седждеси де япылмай. Акс такъдирде текрарламакъ лязимдир. Бу учъ вакъытта нафиле намазлары да кылынмай, факъат кылынган олса, текрар этмек керекмей. Керахет вакъытларында Къуран окъуп, зикр япмакъ джаиздир.

Саба намазы вакъты кирген сонъ (саба намазынынъ суннетинден гъайры) кунеш догъгъангъа къадар, экинди намазы кылынган сонъ да, кунеш къавушмасына къадар нафиле намаз кылмакъ мекрухтыр.

НИЕТ

Намазнынъ алтынджы шарты – **ниеттир**, яни Аллах ризасы ичюн намаз кылмакъны тилемек ве къайсы намазнынъ кылынаджагъыны бильмектир.

Ниет юректе япыла. Юрек ниетинен берабер, тильнен де ниет сёйлене. Амма ялынъыз тильнен сёйленип, юрек иле ниет этильмесе, намазгъа ниет этильген олмай. Имам-ы Раббаний Азретлерининъ «Мектубат-ы ше-риф» эсерининъ 186-нджы мектюбинде дегенине коре: «Садедже тиль иле ниет олмаз. Чюнки бир чокъ кимсе ялынъыз тиль иле ниет этерек, къальп иле ниетни терк эте. Бойледже, намазнынъ фарзларындан бири олгъан къальп иле ниет ёкъ ола. Намаз къабул олмай. О алда,

ниетни тиль иле дегиль, къальп иле япмалы. Фарз намазларда, байрам ве витир намазларында ниетни бильдирмек лязимдир». Месея, «Бугуьнки саба намазына я да джума намазына я да витир намазына, я да байрам намазына» ниет этмек кяфидир.

Нафиле намазларда ялынъыз «Намаз къылмагъа» дие ниет этиле биле.

ЭЗАН ВЕ КЪАМЕТ

Намаз ичюн эзан окъумакъ ваджип дереджесинде бир суннет-и муэккедедир. Бир намаз вакътынынъ киргени эзаннен илян этиле. Бир кунъде беш вакъыт намаз бар ве беш кере эзан окъулмалы.

Эзаннынъ сёзлери бойледир:

اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ
اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ. اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ
اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ. اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ
حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ
اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ

Аллаху экбер, Аллаху экбер,

Аллаху экбер, Аллаху экбер.

Эшхеду эн ля иляхе илляллах,

Эшхеду эн ля иляхе илляллах.

Эшхеду энне Мухаммеден Расулюллах,

Эшхеду энне Мухаммеден Расулюллах.

Хайе але'с-салях, Хайе але'с-салях.

Хайе але'ль-фелях, Хайе але'ль-фелях.

Аллаху экбер, Аллаху экбер.

Ля иляхе илляллах.

Эзаннынъ метни бундан ибареттир. Анджакъ саба эзанларында **«Хайе але'ль-фелях»**тан сонъ эки кере **«Эс-саяту хайрун мине'н-невм»** дейиле.

Къамет де эзан кибидир. Анджакъ къаметте **«Хайе але'ль-фелях»**тан сонъ эки кере **«Къад къамети'с-салях»** дейиле.

Эвде я да чёльде къылынаджакъ намазлар ичюн эм эзан, эм де къамет окъумакъ файдалыдыр. Вакъыт кирмеден эзан окъулмай. Эзан намаз вакъытларынынъ суннети дегиль, намазларнынъ суннетиدير. Джаиллернинъ ве фасыкъларнынъ эзан окъумасы мекрухтыр. Яхшыныяманны, янълышны-догъруны айыра бильген (мумеййиз) баланынъ эзан окъумасы джаиздир.

Къадынлар эзан ве къамет окъумайлар. Эзан ве къаметте джумлелернинъ сонъки келимелери **джезм** иле окъула.

Эзан окъулгъанда, лаф этильмей, иш токътатыла ве эзан, текрар этилерек, урьметнен динълене. Сонъунда исе шу дуа окъула:

اَللّٰهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ
اٰتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا
حَقُّهُ الَّذِي وَعَدْتَهُ اِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ

Аллахумме Раббе хазихи'д-давети'т-таммети ве'с-
саляти'ль-**къа**имет, ати Мухаммедени'ль-весилете ве'ль-
фазылете. ве'бъасху мек**ъа**мен махмудени'ллезе ваад-
тех. Иннеке ля тухлифу'ль-миад.

Манасы:

Аллахым! Эй, бу даветнинъ ве къылынмакъ узьре ол-
гъан намазнынъ Рабби! Пейгъамберимиз Азрет-и Му-
хаммедге (с.а.в.) весилени ве фазилетни бер. Оны, онъа
ваде эткен **«Макъам-ы Махмуд»**гъа ириштир. Шубе ёкъ
ки, Сен ваденьден къайтмазсынъ.

НАМАЗНЫНЪ РУКЮНЛЕРИ

Намазнынъ рукюнлери алтыдыр:

1	Ифтитах текбири	4	Руку
2	Къыям	5	Седжде
3	Къыраат	6	Къаде-и ахире

ИФТИТАХ ТЕКБИРИ

Намаз рукюнлеринден биринджиси ифтитах текбири-
дир, яни намазгъа «Аллаху Экбер» диерек башламакъ-
тыр. Текбир алгъанда, «Аллаху» сёзюндеки ильк эджаны
(«а» сесини) созмакъ джаиз дегиль. Буны япкъан намаз-
гъа кирмеген олур. Намаз ичинде япса, намазы бозу-
лып.

КЪЫЯМ

Намазнынъ рукюнлеринден экинджиси **къыям**, яни
аякъта турмакътыр. Къыям фарз ве ваджип намазларда
шарттыр. Аякъта турмагъа имкяны олгъаннынъ отураракъ
къылувы джаиз дегиль. Саба намазынынъ суннетинден

гъайры, суннет ве мустехап намазлар, бир узюр олмаса да, отураракъ къылына билир. Факъат аякъта къылмакъ гузельдир.

КЪЫРААТ

Намазнынъ рукюнлеринден учюнджиси къырааттыр. Бу да – намаз къылгъаннынъ озю эшитеджек дереджеде Къуран-ы Керим аетлеринден бир микъдар окъумакъ-тыр.

Къыраат – витрнен нафилелернинъ ве эки рекятлы фарзларнынъ эр рекятында, дёрт рекятлы фарзларнынъ исе, ильки эки рекятында фарздыр. Сонъки эки рекятында окъумакъ исе, суннеттир.

Фарз олгъан къыраат микъдары учъ къыскъа ает я да бу микъдарда узун бир аеттир.

НАМАЗДА ОКЪУЛГЪАН БАЗЫ

СУРЕ ВЕ АЕТЛЕР

ФАТИХА-И ШЕРИФЕ

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ • بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ • الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ • مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ •
إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ • اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ •
صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ • غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ •
أَمِينَ

Эзуз билляхи мине'ш-шейтани'р-раджим.

Бисмилляхи'р-рахмани'р-рахим.

Эль-хамду лилляхи рабби'ль-алемин. Эр'рахманир-рахим. Малики йевми'д-дин. Ийяке наъбуду ве ийяке не-стеин. Ихдина'с-сырата'ль-мустекъим. Сырата'л-лезине энъамте алейхим. Гъайри'льмагъдуби алейхим ве ля'д-даллин. Амин.

Манасы:

«Рахман ве Рахим олгъан Аллахнынъ адынен. Хамд алемлернинъ Рабби, Рахман, Рахим ве эсап кунюнинъ саиби олгъан Аллахкъадыр. Ялынъыз Санъа къуллукъ этемиз ве ялынъыз сенден ярдым истеймиз. Бизни догъ-ру ёлгъа ириштир, нимет берген кимселернинъ ёлуна! Ачувгъа огърагъанларнынъ ве (акътан) азгъанларнынъ ёлуна дегиль!»

АЙЕТУ'ЛЬ-КУРСИЙ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ
لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ
إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ
بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

Бисмилляхи'р-рахмани'р-рахим.

Аллаху ля иляхе илля хуве'ль-хаййу'ль-къаййум. Ля теъхузуху синетун ве ля невм. Леху ма фи'с-семавати ве ма фи'ль-ард. Мен зе'ллези йешфеу индеху илля би-изних. Йалему ма бейне эйдихим ве ма хальфехум. Ве ля юхитуне бишейин мин ильмихи илля бимаша. Весиа курсийюху'с-семавати ве'ль-эрд. Ве ля йеудуху хифзуху-ма ве хуве'ль-алиййу'ль-азым.

Манасы:

«Аллах одыр ки, Одан башкъа илях ёкътыр. О, хайдыр ве къайюмдыр. Онъа не юкъу келе, не де юкъусырама. Коклерде ве ерде олгъанларнынъ эписи Онынъдыр. Онынъ изни олмадан, индинде ич бир кимсе шефаат эталмаз. О, къулларынынъ япаяткъанларыны ве эвельден япкъанларыны биле. Олар Онынъ ильминден ялынъыз О истегенини къаврай билелер. Онынъ курсиси коклерни ве ерни къучакълайджакъ къадар кеништир. Буларны муафаза этмек де Онъа ич агъыр кельмей. О, чокъ юдже, чокъ буюктир».

ИНШИРАХ СУРЕСИ (Элем нешрах....)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْمَنْشَرِخَ لَكَ صَدْرَكَ ۖ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ۖ
الَّذِي ۖ
أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ۖ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۖ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۖ إِنَّ
مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۖ فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ۖ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ ۖ

Бисмилляхи'р-рахмани'р-рахим.

Элем нешрах леке садрак. Ве ведана анке визрак. Эл-лези энкъада захрак. Ве рафана леке зикрак. Феинне меа'ль-усри юсра. Инне меа'ль-усри юсра. Феиза ферагы-те фенсаб. Ве иля раббике фергъаб».

Манасы:

«Коксюньни ачып кенишлетмедикми? Агъыр юкюнъ-ни устюньден тюшюрмедикми? Ве сенинь зикринъни юксельтмедикми? Демек ки, зорлукънен берабер бир къолайлыкъ бар. Эбет, зорлукънен берабер, къолайлыкъ бар. О алда, бош вакътынъда (файдалы ишке) багълан. Ве Раббинъе рагъбет эт (эп Онъа ёнель).

ФИЛЬ СУРЕСИ (Элем тера...)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْمَرْكَبُ كَيْفَ فَكَلَّ رُبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ❀ أَلَمْ يَجْعَلْ
كَيْدَهُمْ فِي تَضَلُّيلٍ ❀ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ❀
تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ❀ فَجَعَلَهُمْ كَعَصِفٍ أَمَاكُولٍ ❀

Бисмилляхи'р-рахмани'р-рахим.

Элем тера кейфе феале раббуке биасхаби'ль-филь. Элем йеджъаль кейдехум фи тедлиль. Ве эрселе алей-хим тайран эбабиль. Термихим бихиджаратин мин сидж-джиль. Феджеалехум кеасфин мекуль.

Манасы:

«(Пейгъамберим!) Раббинъ филь саиплерине насыл (муамеле) эткенини корьмединъми? О, буларнынъ (планлагъан) ийлелерини бошуна чыкъармадымы? Оларнынъ устюне сюрю-сюрю къуш(лар) ёллады ки, оларгъа пишкин чамурдан (олгъан) ташлар ата эдилер. Бойледже, (Аллах) оларны ашалгъан осюмлик япракълары киби япакъойды».

КЪУРЕЙШ СУРЕСИ (Лиияляфи...)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ۖ اِیْدَفِیْهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ
وَالصَّیْفِ ۖ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ۖ الَّذِیْ
أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَأَمَّنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ۝

Бисмилляхи'р-рахмани'р-рахим.

Лиияляфи къурайш. Иляфихим рихлете'ш-шитаи ве'с-сайф. Фельйабуду раббе хазе'ль-бейт. Эллезидътамехум мин джуив ве аменехум мин хавф.

Манасы:

«Къуреишни аманлыкъ ве селяметликке, къыш ве яз ёлджулыкъларында оларны эсенликке къавуштыргъаны ичюн бу эвнинъ Раббине къуллукъ этсинлер! (О Рабб ки) оларны ачлыкътан къуртарып тоюрды ве оларгъа къоркъудан сонъра аманлыкъ берди».

МАУН СУРЕСИ (Эразйте'ллези...)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ ﴿١﴾ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ﴿٢﴾ وَلَا
يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمُسْكِينِ ﴿٣﴾ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ
صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ يُرَآؤُنَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

Бисмилляхи'р-рахмани'р-рахим.

Эразйте'ллези юкеззибу би'д-дин. Фезалике'ллези едуу'ль-етим. Ве ля ехудду аля таами'ль-мискин. Февей-люль ли'ль-мусаллин. Эллезине хум ан саятихим сахун. Эллезине хум юрауне ве емнеуне'ль-маун.

Манасы:

«Эсап кунюни ялан сайгъанны корьдинъми? О ойле бир кимсе ки, етимни шиддетнен итер, ёкъсулны тоюрмагъа тешвикъ этмез. Намаз къылгъанларнынъ вай алына ки, олар намазларындан гъафильдир, олар риякярларнынъ (косътериш якъанларнынъ) тамам озьлериدير. Зекятны да мен этелер».

КЕВСЕР СУРЕСИ (Инна этайна...)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ﴿٢﴾ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ﴿٣﴾

Бисмилляхи'р-рахмани'р-рахим.

Инна этайна ке'ль-кевсер. Фесалли лираббике ве'нхар.
Инне шаниэке хуве'ль-эбтер».

Манасы:

«(Пейгъамберим!) Акъикъатен, Биз санъа Кевсерни бердик. О алда, Рабинъ ичюн намаз къыл, къурбан чал. Шубесиз, санъа нефрет эткен кимсе озю сою кесик олгъан биревдир».

КАФИРУН СУРЕСИ (Къуль йа...)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾ وَلَا
أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ ﴿٤﴾ وَلَا
أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٥﴾ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾

Бисмилляхи'р-рахмани'р-рахим.

Къуль йа эййухе'ль-кяфирун. Ля эбуду ма тебудун. Ве ля
энтум абидуне ма абуд. Ве ля эна абидум ма абеттум. Ве
ля энтум абидуне ма абуд. Лекум динукум ве лие дин.

Манасы:

(Пейгъамберим!) Де: «Эй, кяфирлер! Мен сизинъ къуллыкъ эткенлеринъызге къуллукъ этмем. Сиз де меним къуллыкъ эткениме къуллукъ этеджек дегильсинъыз. Мен (затен) сизинъ табынгъанларынъызгъа (ич бир ва-

къыт) табынгъан дегилим. Сиз де меним къуллукъ эткениме къуллыкъ этеджек дегильсинъиз. Сизинъ дининъиз – сизге, меним диним – манъадыр».

НАСР СУРЕСИ (Иза джаэ...)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۖ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ
أَفْوَاجًا ۖ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ۝

Бисмилляхи'р-рахмани'р-рахим.

Иза джаэ несруллахи ве'ль-фетх. Ве разйте'н-насе едхулюне фи динилляхи эфваджа. Фесеббих бихамди раббике ве'стагъфирху иннеху кяне тевваба.

Манасы:

«Аллахнынъ ярдымы ве фетхи кельгенинен, инсанлар джемаат-джемаат Аллахнынъ динине киргенлерини корсенъ, Рабинъни хамд иле тесбих (ве тензих) эт ве Ондан багъышлав исте. Шубесиз, о тевбелерни къабул этиджидир».

ЛЕХЕБ СУРЕСИ (Теббет...)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
تَبَّتْ يَدَا أَبِي هَبٍ وَتَبَّ ۖ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ۖ
سَيَصِلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ۖ وَامْرَأَتُهُ مُخَمَّلَةٌ بِالْأُحْطَابِ ۖ
فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّنْ مَّسَدٍ ۝

Бисмилляхи'р-рахмани'р-рахим.

Теббет еда эби лехебив ве тебб. Ма эгна анху ма-люху ве ма кесеб. Сеесля наран зате лехеб. Ве'мраэтуху хаммалете'ль-хатаб. Фи джидиха хаблюм мим месед.

Манасы:

«Эбу Лехебнинъ эки эли къурусын. Озю де къуруды (эляк олды). Онъа не малы, не къазангъаны файда берди. О алевли бир атешке киреджек. (Эм) къадыны да одун аммалы оларакъ (о атешке киреджек,) бойнунда хурма лифинден бир йип олгъаны алда.

ИХЛЯС СУРЕСИ (Къуль хувеллах...)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝

Бисмилляхи'р-рахмани'р-рахим.

Къуль хувеллаху эхад. Аллаху'с-самед. Лем елид ве лем юлед. Ве лем екуль леху куфувен эхад.

Манасы:

Де ки: «О, Аллах – бирдир. Аллах Самеддир (Эр шей Онъа мухтадж, О исе, ич бир шейге мухтадж дегиль). О, догъурмады ве догъурылмады. Ич бир шей Онъа тень я да ошагъан дегильдир».

ФЕЛЯКЪ СУРЕСИ (Къуль эзуз бирабби'ль-фелякъ...)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾
﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ﴿٥﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٦﴾

Бисмилляхи'р-рахмани'р-рахим.

Къуль эзуз бирабби'ль-фелякъ. Мин шерри ма халякъ. Ве мин шерри гъасикъин иза векъаб. Ве мин шерри'н-неффасати фи'ль-укъад. Ве мин шерри хасидин иза хасед.

Манасы:

Де ки: «Сабанынъ раббине сыгъынам. Яраткъан шейлерининъ шерринден, къаранлыгъы чёкюп баскъан вакъытта, гедженинъ шерринден, дюгюмлерге уфюргенлернинъ шерринден. Ве асед этиджининъ, асед эткен вакътындаки шерринден.

НАС СУРЕСИ (Къуль эзуз бирабби'н-нас...)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَهِ النَّاسِ ﴿٣﴾
﴿٤﴾ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٥﴾ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ
النَّاسِ ﴿٦﴾ مِنْ الْجَنَّةِ وَالنَّاسِ ﴿٧﴾

Бисмилляхи'р-рахмани'р-рахим.

Къуль эзуз бирабби'н-нас. Мелики'н-нас. Иляхи'н-нас. Мин шерри'ль-весваси'ль-ханнас. Эллезиджувесвису фи судури'н-нас. Мине'ль-джиннети ве'н-нас.

Манасы:

Де ки: «Сыгынырым инсанларнынъ Раббине, инсанларнынъ (еяне) маликине, инсанларнынъ иляхына. Весвесе берген, гизленген шейтаннынъ шерринден. О (шейтан) инсанларнынъ юреклерине весвесе бере. (Ве) о джинлерден де, инсанлардан да ола.»

НАМАЗДА ОКЪУЛАДЖАКЪ БАЗЫ ДУАЛАР

СУБХАНЕКЕ

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى
جَدُّكَ (وَجَلَّ شَأْنُكَ) وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ .

Субханекеллахумме ве бихамдик. Ве тебараке'смук. Ве теаляджеддук. (Ве джелле сенаук**). Ве ля иляхе гъайрук.

** «Ве джелле сенаук» илявеси дженазе намазында окъула.

Манасы:

«Аллахым, сени тензих ве хамдинънен тесбих этем. Сенинъ адынъ мубаректир. Сенинъ азаметинъ чокъ юджедир. (Сенинъ шанынъ юджедир) ве сенден гъайры ич бир илях ёкътыр».

ТЕХИЙЙАТ

الْحَيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ
أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا
وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .

Эт-техиййату лилляхи ве'с-саявату ве'т-таййибат. Эс-селяму алейке эййухе'н-небиййу ве рахметуллахи ве беракатух. Эс-селяму алейна ве аля ибадиллахи'с-салихин. Эшхеду эль ля иляхе илляллах ве эшхеду энне Мухаммеден абдуху ве расулюх.

Манасы:

«Эр тюрлю сёзлю, бедений ве малий ибадетлер Аллахкъадыр. Эй, шаны юдже Пейгъамбер, селям ве Аллахнынъ рахметинен берекети сенинъ узеринъе олсун. Селям бизлерге ве Аллахнынъ салих къулларына олсун. Мен шаатлыкъ этем ки, Аллахтан башкъа ич бир илях ёкътыр. Ве шаатлыкъ этем ки, Азрет-и Мухаммед Аллахнынъ къулу ве Ресулидир».

САЛАВАТ-Ы ШЕРИФЕЛЕР

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى
إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ .

Аллахумме салли аля Мухаммедин ве аля али Мухаммед. Кема саллейте аля Ибрахиме ве аля али Ибрахим. Иннеке хамидум меджид.

Манасы:

«Аллахым, (Пейгъамбер Эфендимиз) Аз. Мухаммедге ве къорантасына, Аз. Ибрахимге ве къорантасына мерхамет эткенинъ киби, мерхамет эйле».

اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ .

Аллахумме барик аля Мухаммедин ве аля али Мухаммед. Кема баракте аля Ибрахиме ве аля али Ибрахим. Иннеке хамидум меджид.

Манасы:

«Аллахым (Пейгъамбер Эфендимиз) Аз. Мухаммед ве къорантасыны, Аз. Ибрахим ве къорантасыны мубарек эткенинъ киби, мубарек эт.

**САЛАВАТ-Ы ШЕРИФЕДЕН СОНЪ ОКЪУЛА-
ДЖАКЪ ДУА**

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

Раббена атина фи'д-дунья хасенетев ве фи'ль-ахирати хасенетев ве къина азабе'н-нар.

Манасы:

«Эй, Раббимиз! Бизге дюньяда ве ахиретте эйи ал бер ве бизни о атеш азабындан къорчала».

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿٢٠﴾

Раббене'гъфирли ве ливалидейе ве ли'ль-муминине
евме екъуму'ль-хисаб.

Манасы:

«Эй, Раббимиз! Эсап кунюнде мени, ана- бабамны ве муминлерни багъышла».

«Раббена атина» дуасындан сонъ, селямдан эвель окъуладжакъ дуа:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ
الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ
فِتْنَةِ الْحَيَاةِ الْمَمَاتِ .

Аллахумме инни эзуу бике мин азаби джехенне-
ме ве эзуу бике мин азаби'ль-къабр. Ве эзуу бике мин
фитнети'ль-месихи'д-деджджаль. Ве эзуу бике мин
фитнети'ль-мехйа ве'ль-мемат.

Манасы:

«Аллахым! Джеэннем азабындан, къабир азабындан,
Дедджжалнынъ фитнесинден, аят ве олюм фитнесинден
Санъа сыгъынам».

Абдуллах ибн-и Аббас (р.а.) Пейгъамбер Эфендимиз-
нинъ бу дуасыны Къуран-ы Керимден бир сурени огрет-
кени киби талимге чагъыргъаныны ривает этти.

КЪУНУТ ДУАЛАРЫ

اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَسْتَغِيْثُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنَسْتَهْدِيْكَ وَنُؤْمِنُ
بِكَ وَنَتُوْبُ اِلَيْكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُنْثِيْ عَلَيْكَ الْخَيْرَ كُلَّهُ
نَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ وَنَخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَنْ يَفْجُرُكَ

Аллахумме инна нестеинукe ве нестегъфирукe ве не-
стехдик. Ве нумину бике ве нетубу илейк. Ве нетевекке-
лю алейке ве нусни алейке'ль-хайра куллеху, нешкуруке
ве ля некфурук. Ве нехлеу ве нетруку мей ефджурук.

Манасы:

«Аллахым! Сенден ярдым, магъфирет ве хидает тилей-
миз. Санъа иман этемиз, Санъа төвбе кетиремиз. Санъа
ишанып таянамыз ве эр хайырнен Санъа сена этип, шу-
кюр этемиз, асла Сени инкяр этмеймиз. Санъа исьян эт-
кенлерни ялынъыз быракъып, терк этемиз.

اَللّٰهُمَّ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّيْ وَنُسَبِّحُ وَ اِلَيْكَ نَسْعٰى وَنُخَفِّدُ
نَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنَخْشٰى عَذَابَكَ اِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَافِرِ مُلْحِقٌ .

Аллахумме иййаке небуду ве леке нусалли ве несджуд.
Ве илейке насъа ве нехфид. Нерджу рахметеке ве нехша
азабек. Инне азабеке би'ль-куффари мульхикъ.

Манасы:

«Аллахым, анджакъ Санъа ибадет этемиз, садедже Се-
нинъ ичюн намаз къыламыз ве седжде этемиз. Анджакъ

Санъа (къуллыкъ ичюн) давранып тырышамыз. Рахметинъни умют этемиз, азабындан да къоркъамыз. Шубесиз, Сенинъ азабынъ кяфирлерге махсустыр».

РУКУ

Намазнынъ рукюнлеринден дёртюджиси рукудыр.

Руку – кыямда кыраатны битирген сонъ, башнен сырт тюз оладжакъ шекильде эгильмектир. Бу эснада къадынлар пармакъларыны тиз къапакълары узерине къоялар. Эркеклер исе, эллерини, тиз къапакъларыны пармакъларынен къаврамалылар. Рукуда козьлер аякъ пармакъларына бакъмалы.

Отуракакъ намаз кыылгъан кимсе руку ичюн башыны тизлерининъ догърусына къадар эгмели.

СЕДЖДЕ

Намазнынъ рукюнлеринден бешинджиси седждедир.

Седжде – рукудан догърулгъандан сонъ, манълайны, бурунны, эки аякънынъ пармакъ уджларыны, эки эльнен эки тизни, яни, эписи олып, еди азаны ерге кыймакътыр. Седждеде козьлер буруннынъ эки янына бакъмалы, эллер юзьнинъ эки янында, пармакълар къапалы ве кыы-благъа догъру тутулмалы.

КЪАДЕ-И АХИРЕ

Намазнынъ рукюнлеринден алтынджысы къаде-и ахиредир ки, бу «сонъки отурыш» демектир.

Къаде-и ахире – намазнынъ сонъундаки отурышта «Эт-техиййату»ны окъуйджакъ къадар отурмакътыр.

Къадеде эркеклер сагъ аякъларынынъ пармакъла-

рыны кыыблагъа бакъаджакъ шекильде чевире ве сол аягъыны яткызып, эки аягъы устюне отуралар. Къадынлар исе, эки аякъларыны сагъгъа чыкъараракъ, санлары узерине отуралар. Къадынларнынъ бу отурыш шеклине «теверрюк» дейиле. Къадеде эллер тизлернинъ устюне кыыблагъа догъру сербест оларакъ кююла.

НАМАЗНЫНЪ ВАДЖИПЛЕРИ

1 - Намазгъа «Аллаху Экбер» сёзлеринен башламакъ,

2 - Фатиха-и шерифе окъумакъ,

3 - Фатихадан сонъ бир суре я да кыыскъа бир суреге тенъ бир къач ает окъумакъ,

4 - Кыыраатны эвельки эки рекятта япмакъ,

5 - Эки седждени бир-бири артындан япмакъ,

6 - Тадиль-и эркъангъа (намазнынъ тертибине) риает этмек. Яни руку ве седждеден догърулгъанынен ве дигер рукюнлер арасында мафсаллар мутмаин (сакин) олгъангъа къадар беклемек,

7 - Къаделерде (отурушларда) «эт-техиййату» окъумакъ,

8 - Намазнынъ сонъунда селям бермек,

9 - Уйле ве экинди намазларынынъ фарзларында «Фатиха» ве дигер сурелерни гизли (сессиз) окъумакъ,

10 - Саба, акъшам ве ятсы фарзларынен джума ве байрам намазларында имам олгъан кимсенинъ «Фатиха» ве дигер сурелерни джехрий (ачыкъ) окъумасы,

11 - Учъ я да дёрт рекятлы намазларда экинджи рекяттан сонъ отурмакъ,

12 - «Фатиха»ны заммий суре я да аеттен эвель окъумакъ,

13 - Намазда унутаракъ терк этильген ваджиплерден долайы сехиф седждеси этмек,

14 - Витир намазында къунут текбирини алмакъ ве кунут дуасыны окъумакъ,

15 - Седждеде манълайнен бирликте бурунны да ерге къоймакъ.

НАМАЗНЫНЪ СУННЕТЛЕРИ

1 - Эзан окъумакъ,

2 - Намазгъа башлагъанда, ильки текбирде эркеклернинъ эллерини къулакълары догърусына, къадынларнынъ омузлары догърусына къадар котерювлери,

3 - Текбирден сонъ аман эль багъламакъ (къадынлар кокюси узьре, сагъ эль сол эли устюне къоя. Эркеклер исе, сагъ элини баш ве сынъарча пармакъларынен сол эльнинъ билегине алкъа япаракъ, эллерни кобек алтында багълай).

4 - «Субханеке» окъумакъ,

5 - «Эзу» ве «бисмиллях» окъумакъ,

6 - Эр рекятта «Фатиха»дан эвель «бисмиллях» окъумакъ,

7 - «Фатиха»дан сонъ яваштан «Амин» демек,

8 - Рукугъа ве седждеге баргъанда ве тургъанда текбир алмакъ,

9 - Рукуда учь кере тесбих окъумакъ,

10 - Эркеклернинъ рукуда эллернинъ пармакъларыны

ачыкъ алда тизлери узерине кьойып, башларынен сыртларыны бир тегизде тутмасы. (Къадынлар башларынен сыртларыны тюз япмазлар). Къадынларнынъ пармакъларыны бир-биринден айырмадан, эллерини тизлери устюне кьоймалары,

11 - Имам рукудан догърулгъанда, «Семиаллаху ли-мен хамидех» демеси,

12 - Джемаатнынъ рукудан догърулгъанда, «Раббена леке'ль-хамд» демеси,

13 - Ялынъыз намаз кьылгъан кимсенинъ эр экисини де сёйлемеси,

14 - Седждеде учь кере тесбих окъумакъ,

15 - Седждеде эльнинъ пармакъларыны къапалы тутмакъ,

16 - Эркекнинъ седждеде къарныны санларындан узакъ тутып, тирсеклерини ерден котермеси,

17 - Къадыннынъ исе, седждеде къарныны санларына япыштырып, тирсеклерини янына токъундырмасы,

18 - Техиййатта ве къадеде эллерни санларынынъ устюне кьойып, пармакъларыны озь алына быракъмакъ,

19 - Техиййатта эркекнинъ сол аягъы узерине отурып, сагъ аягъыны тик тутмасы,

20 - Къадыннынъ исе, эки аягъыны сагъ янгъа яттыра-ракъ, сол янбашы узерине отурмасы,

21 - Селямгъа сагъдан башламакъ,

22 - Сонъки къадеде Пейгъамбер Эфендимизге саля-ват окъумакъ.

НАМАЗНЫНЪ ЭДЕБИ

1 - Муэззин къамет кетиргенде: «Хаййе але'ль-фелях» дегенде, беклемеден аякъкъа турмакъ,

2 - Ифтитах текбиринде баш пармакъларны къулакъ йымшагъына токъундырмакъ,

3 - Къыямда седжде ерине бакъмакъ,

4 - Рукуда аякънынъ уджларына бакъмакъ,

5 - Руку ве седжде тесбихлерини беш я да еди кере окъумаъ,

6 - Манълайдан эвель бурунны ерге къоймакъ,

7 - Седждеде буруннынъ эки тарафына бакъмакъ,

8 - Селямда омузларгъа бакъмакъ,

9 - Эснев кельгенде, агъызны тутмакъ чареси олмаса, оны сагъ элининъ тышы ве ичи, сол элининъ тышынен къапатмакъ,

10 - Имкянына коре, яхшы ве темиз урбанен намаз къылмакъ,

11 - Сагъгъа селям бергенде, сагъдаки джемаат ве мелеклерге селям бермеге ниет этмек,

12 - Солгъа селям бергенде, солдаки джемаат ве мелеклерге селям бермеге ниет этмек,

13 - Ялынъыз олгъанда, селямда кирамен кятибин ве хафаза мелеклерине селям бермеге ниет этмек,

14 - Мумкюн олгъаны къадар оксюрмемеге тырышмакъ.

НАМАЗНЫНЪ МЕКРУХЛАРЫ

1 - Намаз ичинде сагъгъа-солгъа бакъмакъ,

2 - Урба я да вуджутнен ойнамакъ (Вуджуткъа япыш-

къан урбаны енгиль бир арекетнен силькимекте бир къусур ёкътыр),

3 - Себепсиз пармакъ къысырдатмакъ,

4 - Седжде ериндеки ташларны темизлемек,

5 - Эльни кокюске къоймакъ,

6 - Бир ерни бир я да эки кере къашымакъ. (Намазда бурун акъынтысыны сильмек, ерге акъызмакътан яхшыдыр).

7 - Себепсиз багдаш къурмакъ,

8 - Намазны инсан юзюне къаршы къылмакъ,

9 - Янгъан атешке къаршы намазгъа турмакъ,

10 - Бир кимсенинъ огюнде, башы усьтюнде, сагъында, солунда, артында я да урбасында, бакъкъан кимсенинъ къолай коре биледжеги къадар ресим бар экен, намаз къылмакъ,

11 - Керильмек,

12 - Эснемек,

13 - Техийатта аякъ пармакъларыны тикип, табанлар усьтюне отурмакъ,

14 - Янбашларны ерге къойып, тизлерни кокюске чеке-рек я да эллерни ерге къояракъ отурмакъ,

15 - Янъысы ве гузели бар олгъанда, эски ве фена урбанен намаз къылмакъ. (Мустехабы шу ки, эр вакъыт адет олгъаныны киймектир. Геджеликлер – кийилюви адет олгъан урбалардан олгъаны ичюн, онен намаз къылууда керахет ёкътыр. Н. Ислям).

16 - Башы ачыкъ намаз къылмакъ. (Алчакъгонъюллик макъсадынен олса, мекрух олмаз).

17 - Седждеде я да седжде тышында элнинъ я да

аякъларнынъ пармакъларыны кыыбладан чевирмек,

18 - Джемаатнен намазгъа тургъанда, огдеки сафта бош ер олгъанда, артта турмакъ,

19 - Къабирге къаршы намаз кыылмакъ,

20 - Неджасетке къаршы пердесиз намаз кыылмакъ,

21 - Къадыннен пердесиз бир догъруда турып, айры-айры намаз кыылмакъ,

22 - Аякъёлгъа барув ихтияджы ола турып, сыккышып ве бунъа даянып намаз кыылмакъ,

23 - Седждеден тургъанда, тизлерни эллерден эвель котермек,

24 - Седждеде бир аякъны котермек,

25 - Имамдан эвель рукугъа бармакъ,

26 - Имамдан эвель рукудан турмакъ,

27 - Имамдан эвель седждеге бармакъ,

28 - Имамдан эвель седждеден турмакъ,

29 - Седждеге баргъанда, себепсиз оларакъ эллерни тизлерден эвель ерге кыймакъ,

30 - Узюрсиз³¹ ерге я да диваргъа таянаракъ намаз кыылмакъ,

31 - Намаз кыылгъанда манълайдан топракъ силь-мек,

32 - Бир рекятта окъугъан замм-и суренен сонъки рекятта окъугъан замм-и суре арасында ялынъыз бир суре быракъмакъ,

33 - Сонъраки рекятта эвельки рекятта окъугъан суренинъ юкъарысындаки суре я да аетни окъумаъ,

³¹ Узюрсиз – шерият боюнджа ич бир себеп олмадан.

34 - Фарз намазларда бир сурени бир рекятта эки кере окъумакъ я да бир сурени экинджи рекятта текрарламакъ,

35 - Фарзнынъ экинджи рекятында, биринджи рекятта окъугъанындан учъ ает зияде окъумакъ,

36 - Имамгъа уйгъаннынъ имамнен берабер Къуран окъумасы,

37 - Узюрсиз олып, манълайындаки сарыкънынъ узурине седжде этмек,

38 - Къыямда экенде, узюрсиз оларакъ диваргъа таянмакъ,

39 - Къыямда сагъгъа я да солгъа эгилип турмакъ,

40 - Узюрсиз бир аякъ устюнде турмакъ,

41 - Намаз ичинде ает ве тесбихлерни пармакънен саймакъ,

42 - Джемаатнен намаз къылынганда, озъ башына намаз къылмакъ,

43 - Имамнынъ михраптан башкъа ерде турмасы,

44 - Имамнынъ бир зира (50 см) алчакъ ерде туруп, джемаатнынъ имамдан юксекте турмасы,

45 - Имамнынъ бир зира (50 см)ден юксек ерге турмасы (эгер имамнынъ янында бир адам булунса, мекрух олмаз),

46 - «Бисмиллях» ве «Амин»ни ачыкътан окъумакъ,

47 - Къыраатны рукугъа барганда тамамламакъ,

48 - Текбирлерни ерлеринде алмамакъ, эр бир зикр ве къыраатны еринде япмамакъ,

49 - Руку ве седжде тесбихлерини башны котерген сонъ сёйлемек,

50 - Омуз ачыкъ ве къоллар сарылы оларакъ намаз къылмакъ,

51 - Огюнден бир джанлынынъ кечмеси ихтималы олгъан ерде огге сютре (эр анги бир джысым) тикмекни терк этмек,

52 - Бир шейни къокъламакъ,

53 - Эшитильмейджек дереджеде уфюрмек (эшитиледжек дереджеде уфюрильсе, намаз бозула),

54 - Башкъа мендиль ве онъа бенъзеген бир шей сарып, башнынъ тепесини ачыкъ быракъмакъ,

55 - Агъызны ве бурунны къапатаракъ намаз къылмакъ,

56 - Экинджи кере топлангъан джемааткъа имам оладжакъ шахыснынъ михрабгъа кечмеси. **Булар намазнынъ мекрухларыдыр.**

НАМАЗНЫ БОЗГЪАН ШЕЙЛЕР

1 - Лаф этмек ве биревнинъ озю эшитеджек къадар кульмеси (эгер янындаки кимсе эшитеджек къадар кульсе, эм намазы, эм де абдести бозула),

2 - «Ах!» дие инълемек,

3 - Агъламакъ (эгер Аллах къоркъусындан агъласа, намазгъа зарар кельмей),

4 - Истекнен ве узюрсиз оксюрип, богъазны темизлемеге тырышмакъ,

5 - Сакъыз чайнамакъ,

6 - Бир рукюнде эр анги бир ерни, эльни котермек суретинен учь кере къашымакъ,

7 - Бир рекятта эки саф къадар юрмек,

8 - Сач я да сакъалны тарамакъ,

9 - Араларында бир адам сыгъаджакъ къадар ачыкъ ер олмайып, бир къадыннен берабер тураракъ, айны имамнен айны намазны бир догъруда къылмакъ,

10 - Узюрсиз юзьнен берабер кокрекни къыбладан чевирмек,

11 - Намаз ичинде имамдан башкъасынынъ янълышыны сёйлемек,

12 - Къуранны мана бозуладжакъ къадар янълыш окъумакъ,

13 - Энъкъас селям берип, селям алмакъ (намазнынъ сонъу беллеп, селям берсе, намаз бозулмаз. Седжде-и сехив лязим олур),

14 - Аврет ерлернинъ дёртте бириси учъ тесбих окъуджакъ къадар вакъыт ачыкъ булунса (эгер аврет ерини озю ачса, о вакъыт намаз аман бозула).

15 - Седждеде олгъанда, эки аякъны бирден котермек.

НАМАЗ НАСЫЛ КЪЫЛЫНА?

Намаз къыладжакъ кимсе башта урбасында ве намаз къыладжакъ ерде намазгъа кедер этеджек пислик джынсындан ич бир шейнинъ булунмамасына дикъкъат этмели. Даа сонъра абдест алып, къыблагъа юзюни чевире. Озюни дюнья тюшюнджелеринден мумкюн къадар четлештире. Аллахнынъ маневий узурында олгъаныны хатырадан чыкъармай ве къылынаджакъ намазгъа юректе ниет эте.

Месея, къылынаджакъ саба намазынынъ суннети

олса: «Ниет эттим Аллах ризасы ичюн бугуньки саба намазынынъ суннетини къылмагъа» дие юректе ниет этиле. Эгер фарз къылынаджакъ олса: «Ниет эттим Аллах ризасы ичюн бу куннинъ саба намазынынъ фарзыны къылмагъа» дие юректе ниет этиле. Эгер нафиле намазы къылынаджакъ олса: «Ниет эттим Аллах ризасы ичюн намаз къылмагъа» дие къальпте ниет этиле. Буларны тильнен де айтса яхшы олур.

Сонъра эки эль, пармакълары ачыкъ тутуларакъ ве авучлар къыблеге бакътырылып, баш пармакълары къулакъларнынъ йымшагъына тиеджек къадар котериле ве ифтитах текбири алына. Яни «Аллаху экбер» дейиле (Ресим:13). Къадынлар текбир алгъанда, эллерини, пармакъ уджлары, омуз догърусына келеджек шекильде котерелер (Ресим:14).

Сонъ эркеклер сагъ элининъ ичини сол элининъ узерине (сынъарча пармакънен баш пармакъ сол эльнинъ билегинде алкъа япаджакъ шекильде) къояракъ, эллерини кобек алтында багълай (Ресим:15). Къадынлар сагъ эль сол эльнинъ устюне оларакъ кокреклерининъ узерине къоялар. Козьлер седжде ерине бакъмалы (Ресим: 16).

Эллер багъландымы, «Субханеке»ден сонъ, «эузу» ве «бисмиллях» чекиле ве Фатиха-и шерифе окъула. Сонъунда **«Амин»** дейиле. Сонъра бир суре я да къыскъа бир суре узунлыгъында энъ аздан бир ает окъула. Эллер янларгъа быракъылып, **«Аллаху Экбер»** диерек, рукугъа барыла.

Рукуда эркеклер пармакълары ачыкъ алда, эллеринен тизлерини къаврап, баш ве аркъаны бир тегизликте тут-

малылар (Ресим: 17). Къадынлар эркеклер къадар эгильмейлер (Ресим: 18) Рукуда энъ аздан учь кере **«Субхане раббие'ль-азым»** дейиле. Рукуда аякъ пармакъларына бакъылмалы. Факъат баш эгильмей, тюз тутыла. Рукудан сонъ, **«Семиаллаху лимен хамидех»** диерек, догърулана. Аякъта «Раббена леке'ль-хамд» дейиле сонъра исе, **«Аллаху Экбер!»** диерек, седждеге барыла. Седждеге баргъанда, эвеля тизлер, сонъ эллер, даа сонъра баш ерге къоюлмалы. (Седждеде манълай ве буруннен ернинъ сертлигини дуймакъ шарттыр). Эль ве аякъ пармакълары къыблагъа догъру чевириле.

Седждеде эркеклер тирсеклерини янларгъа ачып, къарынларыны уйлукъларындан айры туталар ве аякъ пармакъларынынъ уджлары къыблагъа догъру бакъа (Ресим: 19). Къадынлар исе, бунынъ аксине, тирсеклерини янларына, къарынларыны да санлары устюне кетирелер ве аякъ пармакъларыны эркеклер киби къыблагъа кетирмейлер. Олар аякъларыны яткъызаракъ (ресимде корюльгени киби) устюни ерге кетирелер (Ресим: 20). Седждеде учь кере **«Субхане раббие'ль-аля»** дейиле. Сонъ **«Аллаху Экбер»** диерек, седждеден турыла ве тизлер узеринде отурыш вазиетине келине. Бир кере **«Субханаллах»** дейджек къадар беклеген сонъ, **«Аллаху Экбер»** деп, экинджи кере седждеге барыла. Бу седждеде кене учь кере **«Субхане раббие'ль-аля»** дейиле ве сонъ **«Аллаху Экбер»** деп, экинджи рекяткъа турыла. Эллер эвельки киби багълана. Энди «Субханеке» дуасы окъулмай; Бисмилля чекиле Фатиха-и шерифе ве бир суре окъула. Сонъ тыпкъы биринджи рекятта олъаны киби,

руку ве седжде япыла. Экинджи рекятнынъ экинджи седждесинден сонъ, сагъ аякъны тиклеерек, пармакълар къатланып, къыблагъа бакътырыла ве сол аякъ ерге тѣшенип устуне отурула (Ресим: 21). Къадынлар эки аягъыны сагъ тарафтан чыкъараракъ, санлары узерине отуралар (Ресим: 22). **«Эт-техиййату», «Аллахумме салли» ве «Аллахумме барик»** окъула. Даа сонъ **«Раббена атина»** киби дуалар окъула.

Юзь сагъ омуз тарафкъа чевирилerek, **«Эс-селяму алейкум ве рахметуллах»** дейиле (Ресим: 23). Бундан сонъ юзь сол тарафкъа чевирилerek, кене **«Эс-селяму алейкум ве рахметуллах»** дейиле. Бойледже, намаздан чыкъылгъан ола. (Ресим: 25, Ресим: 26).

Саба намазынынъ фарзы да тамам суннети киби къылына. Эркеклер фарздан эвель къамет окъуйлар.

Къылынган эр анги бир намаздан селям берип чыкъкан сонъ, **«Аллахумме энте’с-селяму ве минке’с-селям. Тебаректе я зе’ль-джеляли ве’ль-икрам»** дейилип, артындан шу тесбих окъула:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ
وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ❀

Субханаллахи ве’ль-хамду лилляхи ве ля иляхе иллаллаху валлаху экбер веля хавле веля къуввете илля билляхи’ль-алийи’ль-азым.

Манасы:

Аллахны тесбих ве тензих³² этем. Хамд Онъа махсустыр. Аллахтан башкъа танъры ёкътыр. Аллах юджедир. (Исьяндан) вазгечмек ве (итааткъа ёнельмекте) кучлю олмакъ анджакъ пек юдже ве буюк (олгъан) Аллахнынъ ярдымынен олур.

Бундан сонъ Аету'ль-курсий (Аллаху ля иляхе илляху...) окъуларакъ, 33 кере **«Субханаллах»**, 33 кере **«Эль-хамду лиллях»**, 33 кере де **«Аллаху Экбер»** дейиле. Артындан шу текбир, техлиль ве тахмид окъула:

Аллаху экбер. Ля иляхе илляллаху вахдеху ля шерике лех. Леху'ль-мульку ве леху'ль-хамду юхйи ве юмит. Ве хуве хаййуль ля емут. Биедихи'ль-хайру ве хуве аля кулли шейин къадир.

Манасы:

Аллах (эр шейден) буюктир. Ондан башкъа илях (хакъ мабуд) ёкътыр, О бирдир. Онынъ ортагъы ёкътыр. Мульк Онынъдыр, хамд Онъа махсустыр, О тирильте ве ольдюре. Озю исе тиридир, ольмей. Хайыр Онынъ элиндедир. Ве О эр шейге къадирдир.

Бу текбир, техлиль ве тахмидден³³ сонъ, эллер котерилп, дуа этиле (Ресим: 27, Ресим: 28).

Бутюн намазларнынъ къылынув шекли бойледир. Анджакъ 3 ве 4 рекятлы фарзларнен 4 рекятлы суннет-и муэккеделернинъ ве витир намазынынъ биринджи оту-

32 Тесбих этмек – Аллах нокъсан сыфатлардан узакъ олмасыны айтмакъ ве Оны юджельтмек, «Субханаллах» айтмакъ. Аллахны тензих этмек – Аллах бутюн нокъсан ве къусурлардан узакъ олгъанына инанып, буны тильнен айтмакъ.

33 Текбир – Аллах эр ким ве эр шейден буюк олгъаныны, яни «Аллаху экбер» демек. Техлиль – Аллахтан гъайры илях олмагъаныны, яни «Ля иляхе илляллах» айтмакъ. Тахмид – Аллахкъа хамд ве шукюр этмек, «Эльхамду лиллях» айтмакъ.

рышында ялынъыз **«Эттехиййату»** окъула. **«Аллахумме салли»** ве **«Аллахумме барик»** окъулмай. Факъат экинди намазынынъ суннетинен ятсы намазынынъ ильки дёрт рекят суннети киби, суннет-и гъайры муэккеделернинъ биринджи отурышларында **«Эттехиййату»**дан сонъ, **«Аллахумме салли»** ве **«Аллахумме барик»** де окъула. Сонъ **«эuzu»** ве **«бисмиллях»** чекилерек, **«Фатиха»** окъула.

Уйле намазынынъ суннетинде **«Ниет эттим Аллах ризасы ичюн бугуьнки уйле намазынынъ суннетини къылмагъа»** дие юрекнен ниет этиле. Фарзында исе, **«Ниет эттим Аллах ризасы ичюн бугуьнки уйле намазынынъ фарзыны къылмагъа»** дие юректе ниет этиле ве тильнен айтыла.

Экинди намазынынъ суннетинде: **«Ниет эттим Аллах ризасы ичюн бугуьнки экинди намазынынъ суннетине»**, фарзында: **«Ниет эттим Аллах ризасы ичюн бугуьнки экинди намазынынъ фарзына»** дие юректе ниет этиле.

Акъшам намазынынъ фарзында: **«Ниет эттим Аллах ризасы ичюн бугуьнки акъшам намазынынъ фарзына»**, суннетинде де: **«Ниет эттим Аллах ризасы ичюн бугуьнки акъшам намазынынъ суннетине»** дие юректе ниет этиле.

Ятсы намазынынъ ильк суннетинде: **«Ниет эттим Аллах ризасы ичюн бугуьнки ятсы намазынынъ ильк суннетине»**, фарзында да: **«Ниет эттим Аллах ризасы ичюн бугуьнки ятсы намазынынъ фарзына»** дие юректе ниет этиле. Сонъ суннетинде **«Ниет эттим Аллах ризасы ичюн бугуьнки ятсы намазынынъ сонъ суннетине»** дие юрек-

те ниет этиле. Даа сонъра кылынган учь рекят витир намазында исе: **«Ниет эттим Аллах ризасы ичюн витир намазыны кылмагъа»** дие ниет этиле.

Бутюн ниетлер юректе япыла. Юректе макъсат олмадан, ялынъыз тильнен ниет олмай. Юрекнинъ къасд-ы ниетинен тильнинъ де сёйлемеси джаиздир, атта суннет-тир.

БЕШ ВАКЪЫТ НАМАЗ

1 - САБА НАМАЗЫ

Саба намазы 4 рекяттыр: эки рекяты суннет, эки рекяты фарздыр. Ильк эвеля суннет, сонъ фарз кылына. Намаз кылмакъ истеген кимсе абдестли оларакъ кыблагъа чевириле ве аякъта олганы алда, юрегинде **«Саба намазынынъ суннети кылмагъа»** ниет этип, **«Аллаху Экбер»** дие, текбир ала ве тамам **«Намаз насыл кылына?»** болюминде тариф этильгени киби, эки рекят намаз кыла. Бойледже, саба намазынынъ суннети кылынган ола. Саба намазынынъ фарзы да тыпкы суннети киби кылына. Фарзгъа башлагъанда, къамет кетириле ве **«Бугуьнки саба намазынынъ фарзына»** дие, ниет этиле. (Къадынлар ич бир намазда къамет кетирмейлер). Бильгенлерге саба намазынынъ фарзында узун суре окъумакъ суннеттир. Эки рекят битип, селям бергенден сонъ, юкъарыда тариф этильгени киби, тесбихлер окъула ве дуа этиле.

2 - УЙЛЕ НАМАЗЫ

Уйле намазыны кыладжакъ кимсе, башта **«Уйле на-**

мазынынь суннетине» ниет этип, тыпкы саба намазынынь суннети киби эки рекят кыылган сонъ, отура, **«Эт-техиййату»** окъуй, селям бермеден, **«Аллаху Экбер»** деп, учюнджи рекяткъа тура ве **«Фатиха»** окъуй. Учюнджи ве дёртюнджи рекятларны тыпкы эвельки эки рекят киби кыылган сонъ, отурып, **«Эт-техиййату»**, **«Аллахумме салли»**, **«Аллахумме барик»**, **«Раббена атина»** дуаларыны сонъуна къадар окъуп, селям бере.

Уйле намазынынь фарзы да суннети киби кылына. Ялынъыз эркеклер эвель къамет окъуйлар. **«Бугуьнки уйле намазынынь фарзыны кыылмагъа»** дие ниет этиле. Учюнджи ве дёртюнджи рекятларда тек **«Фатиха»** окъула. Башкъа бир суре я да башкъа бир ает окъулмай. Дигер фарз намазларнынь учюнджи ве дёртюнджи рекятларында да факъат **«Фатиха»** окъула, башкъа бир шей окъулмай.

Уленинь сонъ суннети де тыпкы саба намазынынь суннети киби кылына. Ялынъыз башлагъанда **«Бугуьнки уйле намазынынь сонъ суннетине»** деп ниет этиле.

3 - ЭКИНДИ НАМАЗЫ

Экинди намазыны кыылмакъ истеген кимсе башта дёрт рекят суннет кыла. **«Бугуьнки экинди намазынынь суннети кыылмагъа»** дие ниет эте. Илк эки рекятны саба намазынынь суннети киби кыла, анджакъ экинджи рекятта, **«Эт-техиййату»** дуасындан сонъ, **«Аллахумме салли»**, **«Аллахумме барик»** дуаларыны да окъуй. Селям бермеден, **«Аллаху экбер»** дие учюнджи рекяткъа тура, **«Фатиха»**дан эвель **«Субханеке»** ве **«эузу» «бисмиллях»**

окъуп, эки рекят даа къыла.

Экиндининъ фарзы уйленинъ фарзы киби къылына. Ялынъыз ниет денъишиктир. **«Экиндининъ фарзына»** дие ниет этиле. Фарзгъа башламадан эвель, эркеклер къамет кетирмекни унутмамакъ кереклер.

4 - АКЪШАМ НАМАЗЫ

Акъшам намазында фарз эвель, суннет сонъ къылына. Акъшам намазыны къыладжакъ кимсе башта къамет кетирип, **«Бугунъки акъшам намазынынъ фарзына»** дие ниетлене де, учъ рекят фарз къыла. Биринджи ве экинджи рекятларны саба намазынынъ фарзы киби къылгъан сонъ учюнджи рекятта отурып, **«Эт-техиййату»**ны окъуй, **«Аллахумме салли», «Аллахумме барик», «Раббена атина»** киби дуаларны окъуп, селям бере.

Фарздан сонъ **«Акъшам намазынынъ суннетине»** дие, юректе ниет этерек, тыпкъы саба намазынынъ суннети киби эки рекят суннет къылына.

5 - ЯТСЫ НАМАЗЫ

Ятсы намазында башта, тыпкъы экиндининъ суннети киби, дёрт рекят суннет, ондан сонъ, къамет кетирилерек, уйленинъ фарзы киби дёрт рекят фарз ве эки рекят сонъ суннет къылына. Буларнынъ фаркъы ялынъыз ниетлердедир. Башкъа фаркъ ёкътыр.

ВИТИР НАМАЗЫ

Витир намазы ваджип олып, учъ рекяттыр. Ятсы намазындан сонъ къылына. Эр рекятта **«Фатиха»** ве бир суре окъула.

Витир намазы бойле кылына:

Ильк эвеля **«Бугуннинъ витир намазыны кылмагъа»** дие юректе ниет этиле. **«Аллаху Экбер»** деп, текбир алынаракъ, намазгъа турула. Саба намазынынъ суннети киби эки рекят кыылган сонъ, отурып, ялынъыз **«Эт-техиййату»** окъула. **«Аллаху Экбер»** дие учюнджи рекяткъа турула. **«Фатиха»** ве бир суре окъула. Бундан сонъ рукугъа бармадан, эллер быракъыла ве **«Аллаху Экбер»** дие эллер котерилерек, текбир алына. Сонъ эллер багъланып, къунут дуалары окъула. Бундан сонъ, эллерни быракъып, дигер намазларда олгъаны киби, **«Аллаху Экбер»** дие руку япыла. Седжделерден сонъ да отурыла, техиййат, саяват ве дуа окъулгъандан сонъ селям бериле.

Бойледже, бир кунъ ичинде кылынмасы керек олгъан беш вакъыт намаз фарзынен, ваджибинен ве суннетлеринен берабер кылынган ола.

Беш вакъыт намаздаки рекятларнынъ сайысы:

а) Фарзлар:

Саба 2, уйле 4, экинди 4, акъшам 3, ятсы 4 олмакъ узъре, 17 рекяттыр.

б) Ваджип:

Ялынъыз витир намазы олмакъ узъре, 3 рекяттыр.

в) Суннет-и муэккеделер:

Саба 2, уйле 4+2, акъшам 2, ятсы 2 олмакъ узъре, 12 рекяттыр.

г) Суннет-и гъайр-и муэккеделер:

Экинди 4, ятсы 4 олмакъ узъре, 8 рекяттыр.

СЕХИВ СЕДЖДЕСИ

Сехив седждеси – намазда унутмакъ я да гъафлетнен³⁴ япылгъан бир нокъсанлыкъ я да зияделиктен мейдангъа кельген хатаны тюзельтмек ичюн, япылувы ваджип олгъан седждедир.

Сехив седждесининъ япылувы керек олгъан ерлер

Сехив седждеси намаз ичиндеки бир ваджипнинъ терк этильмеси (япылмамасы) я да кечиктирилювинден, фарзнынъ исе, садедже кечиктирилювинден долайы керек ола. Фарзнынъ терк этилювинде исе, сехив седждеси етмей, намазны янъыдан къылмакъ керек.

Намазнынъ суннетлеринден эр анги бири терк этильсе, сехив седждеси керекмей.

Бир кимсе намазда гизли окъуладжакъ ерде сес чыкъарып окъуса, витир намазында къунутны окъумаса, я да дёрт рекятлы бир намазда биринджи отурышны унутса, **седжде-и сехив** япмалы. Бойледже, нокъсаныны тамамлагъан, хатасыны тюзельткен олур.

СЕХИВ СЕДЖДЕСИНИНЪ ЯПЫЛУВЫ

Сехив седждесини япмакъ керек олгъан вакъытта, **«Эт-техиййату»**ны окъугъан сонъ, эки тарафкъа селям бериле, **«Аллаху Экбер»** дие текбир кетирилере, бир-бирининъ артындан эки седжде япыла.

Экинджи седждеден сонъ отурылып, **«Эт-техиййату»**, **«Аллахумме салли»**, **«Аллахумме барик»** ве **«Раббена атина»** дуалары окъуларакъ, селям бериле.

³⁴ Гъафлет – бир де бир шейнинъ олып кечмесини анъламамакъ, фаркъына бармамакъ алы.

Сехив седждесини япаджакъ кимсе имам исе, ялынъ-ыз сагъ тарафына селям берип, сехив седждесини япмалы.

ДЖУМА НАМАЗЫ

Джума намазы – джума куню уйле вакътында джемаатнен кылынувы фарз бир намаздыр.

Беш вакъыт намазнынъ шартларындан башкъа, джума намазынынъ озюне хас шартлары да бар.

Вуджубынынъ, яни бир мусульман ичюн фарз олувынынъ шартлары,

Сиххатининъ, яни джума намазынынъ кечерли олувынынъ шартлары.

Джума намазы вуджубынынъ шарлары едидир:

1 - Эркек олмакъ (эм къадын, эм эркек – хунса олмамакъ),

2 - Урь олмакъ (эсир я да апсте олмамакъ),

3 - Мукъим олмакъ (сеферий, ёлджу олмамакъ),

4 - Сагълам олмакъ (намазгъа баралмайджакъ къадар хаста олмамакъ),

5 - Козълери сагълам олмакъ (корь олмамакъ),

6 - Аякълары сагълам олмакъ (юралмайджакъ киби олмамакъ),

7 - Намазгъа бармагъа мания ве бармамакъны мубах эткен бир узюри булунмамакъ (душман къоркъусы, пек шиддетли ягъмур, селлер – джумагъа мания олгъан аллардыр).

Джума намазы сиххатининъ шарты алтыдыр:

1 - Джума намазы кылынаджакъ ернинъ шеэр олмасы (изин ве махсус ярлыкъ берильген койлерде де кылына биле),

2 - Эмир я да векилининъ кылдырувы,

3 - Уйле намазы вакътында кылынувы,

4 - Джемаат огюнде хутбе окъумакъ,

5 -Имамдан башкъа учъ адам даа булунмакъ,

6 - Джума кылынган ернинъ эр кеске ачыкъ олмасы.

ДЖУМА НАМАЗЫНА НИЕТ

Энъ эвель кылынган дёрт рекятта «джуманынъ ильк суннетине» дие ниет этиле. Даа сонъра имамнен кылынган эки рекят джума намазынынъ фарзыдыр. Бундан сонъ кылынган дёрт рекят джуманынъ сонъ суннетидир.

БАЙРАМ НАМАЗЫ

Джума намазы фарз олган кимселерге байрам намазлары ваджиптир.

Эки байрам намазы бар: бири – **Рамазан байрамы** намазы, дигери – **Къурбан байрамы** намазыдыр.

Байрам намазларынынъ вакъты кунеш догъгъандан тахминен 45 дакъикъа кечкенде башлап, къаба къушлукъкъа къадардыр. Байрам намазлары экишер рекяттыр ве джемаатнен кылына.Тыпкъы саба намазынынъ фарзы кибидир, анджакъ зияде олган кысмы – эр рекятта учер текбир бардыр.

Учю биринджи рекеятта, «Субханекеден» сонъ, «Фатиха»дан эвель. Учю де экинджи рекеятта, кырааттан (замм-и суреден) сонъдыр. Бу алты текбир ваджиптир. Эр эки рекеятнынъ руку текбирлери де ваджип олгъан текбирлерге якъын олгъанындан, ваджиптир. Ифтитах текбири эр намазда олгъаны киби, байрам намазларында да, фарздыр. Дигер текбирлер суннеттир.

Байрам намазларында хутбе намаздан сонъ окъула. Рамазан байрамында **садакъа-и фитирден**, Кырбан байрамында да, кырбандан баас этилир.

Кырбан байрамынынъ арефе куню саба намазындан, дёртюнджи куннинъ экинди намазына къадар **23 вакъыт намазында**, фарздан сонъ, тешрик текбирлерини окъумакъ ваджиптир.

Тешрик текбири бойледир:

Аллаху экбер, Аллаху экбер. Ля иляхе иллаллаху валлаху экбер. Аллаху экбер ве лилляхи'ль-хамд.

Бу текбирни эр бир мукеллеф къадын ве эркекнинъ – намазны истер джемаатнен, истер тек башына къылсын, истер ёлджу, истер мукъим олсун, фарзнынъ аман артындан окъумалары ваджиптир.

КЪАЗА НАМАЗЛАРЫ

Эркек ве къадын - эр бир акъыл саиби мусульман балигъ олгъандан (пишкинлик чагъына кельгенден) сонъ, дигер диний вазифелернен берабер, беш вакъыт намазны ич быракъмайып, эда этмек меджбуриетиндendir. Къатиен быракъмамакъ ичюн гъайрет этмелидир. Кыран-ы Керимде Дженаб-ы Хакъ элли беш ерде эр бир

мусульмангъа намазны эмир этмектедир. Айрыджа отуз учь ерде намаз зекятнен берабер эмир олуна.

Хуляса, Къуран-ы Керимде намаз эмири юзден зияде аетнен сабиттир. Намаз акъкъында эмирнинъ бу къа-дар чокъ текрар этилюви – намазнынъ фазилет ве сава-бынынъ буюклигине ишареттир. Терк эткенлер ичюн де джезасынынъ чокъ агъыр оладжагъына ишарет этиле.

Пейгъамбер Эфендимиз бир хадис-и шерифинде: **«Къыямет кунюнде къулнынъ энъ эвеля суальге чеки-леджек шейи – намаздыр»**, буюргъан. Бу хадис-и ше-рифте намаз эсабыны толусынен бергенлернинъ дигер шейлерде къолайлыкъ кореджегине, берип оламагъан-ларнынъ зорлукъта къаладжагъына ишарет бар.

Бир инсан бир вакъыт намазынынъ ерине миллион-ларнен пара садакъа берсе, я да бирисининъ эки рекят намазы ерине башкъасы юз рекят намаз къылса, намаз борджлусы олгъан шахыс буларнен месулиетинден ич бир суретте къуртулып оламаз.

Намаз кимге фарз олса, анджакъ онынъ тарафындан къылынмакъ суретинен эда этиле. Бунъа коре бир ким-сенинъ гъафлет я да тенбелликнен вакътында къылалма-гъан намазы олса, ич вакъыт кечирмеден, къаза этмели, бу намазны къазагъа быракъкъаны ичюн де, айрыджа тевбе ве истигъфар этмелидир.

Намаз борджу олгъан кимсе, борджларыны эсапла-малы. **Энъ сонъундан башлап, къаза этип битирмели.** Энъ эвелинден башламакъ джаиз исе де, энъ кямиль яшта къазагъа къалгъанларнынъ джезасы даа агъыр оладжа-гъындан долайы, башта оларны авф эттирмек

тюшюнджесинен сонъундан башлаяракъ, къаза этмек файдалыдыр. Къаза эткенде, **ялынъыз фарзлар ве витир къылына**. Суннетлер къаза этильмей.

Къаза намазы керахет вакъытларындан башкъа, эр вакъытта къылына биле.

Къаза борджу олгъан кимсе беш вакъыт намазларынынъ суннетлерини, техеджджуд, эввабин, духа, тесбих намазларыны ве мубарек геджелерде къылынган аджет намазларыны ве саире нафилелерни къыла биле. Буларны къылмасында ич бир зарар ёкътыр. (Ибни Абидин, дж.1, с.688).

БАЗЫ НАФИЛЕ НАМАЗЛАР

Инсан фарз намазларны эксиксиз эда этмекнен барабер, бундан гъайры, нафиле олган эввабин, техеджджуд, духа ве тесбих намазларыны да къылмагъа гъайрет этмелидир. Чюнки буларда сайылып битмейджек къадар буюк савап ве хасене бар. Бир хадис-и къудсийде Дженаб-ы Хакъкъ: «Къулым фарзларнен меним азабымдан къуртулыр, нафилелернен де, манъа якълашыр», буюра.

ЭВВАБИН НАМАЗЫ

Эввабин намазында юз хасене (иляхий ихсан) бар. Дженаб-ы Хакъкъ бунынъ етмиш бешини ахиретте, йигирми бешини де дюньяда бере. Бунъа коре эввабин къылмагъа девам эткенлер махшер сыкъынтысы чекмезлер. Эввабин намазы акъшам намазындан сонъ, 6 рекят оларакъ къылына.

ДУХА НАМАЗЫ

Духа намазында да юз савап бар. Дженаб-ы Хакъкъ бунънъ етмиш бешини дюньяда, йигирми бешини ахиретте берир. Бунъа коре духа намазыны девамлы къылгъанлар дюнья сыкъынтысы чекмезлер. Духа намазы кунеш догъгъандан 45 дакъикъа кечкен сонъ, 6 рекят оларакъ къылына.

ТЕХЕДЖДЖУД НАМАЗЫ

Техеджджуд намазынынъ савабы сынъырсыздыр. Девамлы оларакъ къылгъанларнынъ дуасы къабул, дереджелери юксек ола. Ресулюллах, салляллаху алейхи ве селлем, Эфендимизин ич терк этмедиги бир намаздыр. Бу да 6 рекяттыр ве техеджджуд вакътында къылына. Техеджджуд вакъты гедженинъ экинджи ярысында юкълап уянгъан сонъ башлай. Темчит вакътына къадар девам эте. Гедженинъ сонъ учте биринде турып къылмакъ энъ фазилетлисидир.

ТЕСБИХ НАМАЗЫ

Тесбих намазы тевбенинъ, истигъфарнынъ энъ буюги ве бутюн вуджутнен япылгъаныдыр.

Азрет-и Икриме Азрет-и Аббастан ривает эткен ки, Азрет-и Ресул-ы Экрем (с. а. в.) мухтерем эмджеси Азрет-и Аббаскъа тесбих намазынынъ фазилетини анълатып, шу тевсиiede булунды:

«...Кучюнъ етсе, бу тесбих намазыны эр кунъ къыл. Эр кунъ къыламасанъ, айда бир кере къыл. Оны да япамасанъ, йылда бир, оны да япамасанъ, омюринъде бир кере къыл».

ТЕСБИХ НАМАЗЫНЫНЪ КЪЫЛЫНЫШЫ

Тесбих намазы 4 рекяттыр. Бу намазда 300 кере шу тесбих окъула:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ
وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

Субханаллахи ве'ль-хамду лилляхи ве ля иляхе ил-ляллаху валлаху экбер. Ве ля хавле ве ля къуввете илля билляхи'ль-алиййи'ль-азым.

Бу тесбих намаз ичинде бойле окъула:

15 кере «Субханекеден» сонъ («Фатихадан» эвель),

10 кере замм-и суреден сонъ,

10 кере рукуда,

10 кере рукудан тургъаннен аякъта (къавмеде)

10 кере биринджи седждеде,

10 кере эки седжде арасында,

10 кере экинджи седждеде.

Биринджи рекятта окъулгъан тесбихлернинъ сайысы 75-тир. Экинджи рекятта тыпкъы шу тертипте кене 75 кере окъула. Учюнджи ве дёртюнджи рекятларда да бойле япыла.

Тесбих намазы – къылынувы тешвикъ этильген бир намаздыр. Буны адет алына кетирмек мустехаптыр. Тен-беллик япмамакъ лязим. Къылмасыны бильмегенлернинъ де файдаланувлары макъсадында, джемаатнен де къылына биле. Джемаатнен къылынса, имам оладжакъ кимсе бу намазны къылмакъны эвеля ниет эте ве намазны къылдыргъанда, тесбихлерни сесли (джехрий) окъуй. Джемаат исе, динълей.

ДЖЕНАЗЕ БОЛЮМИ

Вефат этеяткъан мусульман (чареси олса) сагъ тарафы устюне яткъызыларакъ, юзю къыблагъа чевириле. Янын-да Келиме-и шеадет кетириле ве «Ясин» суреси окъула.

Вефат эткенинен аякълары къыблагъа догъру чевирил-лип созула. Башы бир парча котерилип, къыблагъа бакъ-тырыла. Ченгеси бир безнен башы устюнден багълана. Козълери къапатылып, эллери эки тарафына узатыла. Шишмемеси ичюн къурсагъы устюне бир демир парчасы къойыла. Ювулгъангъа къадар янын-да **Къуран** окъулмай. Ювуладжакъ вакъытта аякълары къыблагъа келеджек шекильде тенешир устюне яткъызыла. Аврет ери ачыл-майып, урбалары чыкъарыла ве талыкъ³⁵ сувнен ювула.

Вефат эткен кимсе намаз къылмакънен мукеллеф ол-гъан исе, ювуджы элине бир без сараракъ, ортюни ачма-дан, тахарет яптыра. Агъызына, бурнуна сув бермеден, абдест алдырыла. Джунюп олгъаны билинсе, агъызына, бурнуна да сув бериле. Джунюп олмаса, дудакълары-нынъ ичини, тишлерини, бурун тешиклерини ве кобеги-нинъ чукъурыны месх этмек етерлидир.

Башы ве сакъалы сабунлы сувнен ювула. Ювуджы даа сонъра дженазени сол тарафы устюне яткъызып, сагъ тарафыны, сагъ тарафы устюне яткъызып, сол тарафы-ны юва. Сонъ бельден юкъарысыны догърултып, озюне таяндыраракъ, къурсагъыны сийпай. Дженазеден не-джасет чыкъса, сувнен темизленмели, гъайрыдан абдест бермек керек дегиль. Дженазе темиз бир безнен къуру-тылып кефенлене.

35 Орта къарар сыджакълыкъта.

КЕФИН

Кефин – вефат эткен мусульманны сарылгъан бездир.

Кефин эркеклер ичюн учь працадан ибарет: къамис³⁶, изар³⁷, лифафе³⁸. Къадынлар ичюн беш парчадан ибарет: къамис, изар, лифафе, баш ортюси ве кокюс ортюси.

Керек микъдарда без тапылмайджакъ олса, эркеклер ичюн изар ве лифафе, къадынлар ичюн де, изар, лифафе ве баш ортюси етер. Бу къадар да олмаса, дженазе бир безге сарылып комюле. Кефен беяз ве памукъ къумачтан олувы гузельдир.

ДЖЕНАЗЕ НАСЫЛ КЕФЕНЛЕНЕ?

Дженазе къамиснен бойнундан аягына къадар, изарнен де, башындан аягына къадар кефенлене. Лифафенен де баштан аягына къадар сарыла ве эки уджу багълана.

Кефенде сол тараф сагъ тараф устюне сарыла. Джем ве якъа япылмай ве кенарлары тикильмей.

Къадынларда баш ортюси къамиснинъ устюне, лифафенинъ астына келеджек шекильде ортюле.

ДЖЕНАЗЕ НАМАЗЫ

Дженазе намазы – вефат эткен дин къардашларымыз акъкъында дуа олып, **фарз-ы кифаедир**.

Дженазе намазынынъ къылынмасы ичюн зарур шарт-

36 Къамис – «кольмек», мевтанынынъ усть къысмыны, тизлергедже, тизлернен берабер къапаткъан без парчасы.

37 Изар – «алт кийим», мевтаны бутюнлей сараджакъ къадар узун без парчасы.

38 Лифафе – «ортю», изарнынъ устюнден сарылгъан, мевтаны бутюнлей орткен без парчасы.

лар булардыр:

1. Вефат эткен кимсенинъ мусульман олувы. Мусульман олгъаны билинмеген, бу хусуста алы гизли олгъан кимсенинъ дженазе намазы къылынмай. Вефат эткеннинъ мусульман олгъанына мутебер бир шаат ве делиль лязимдир.

2. Олю ювулып, темиз кефинге сарылгъан олувы.

3. Олюнинъ имам ве джемаат огюнде олувы.

4. Олюнинъ тамамынынъ я да беденининъ чокъусы мевджут олувы. Эгер беденининъ чокъусы я да башсыз оларакъ, ярысы олса, намазы къылынмай, о ювулмай. Бир безге сарылып комюле.

ДЖЕНАЗЕ НАМАЗЫНЫНЪ КЪЫЛЫНЫШЫ

Дженазе намазы дёрт текбир ве къыямнен эда этиле. Бу намазда седжде ве руку ёкътыр.

Имам олюнинъ кокюси догърусында тура. Джемаат да артында саф тутта. Джемааткъа олюнинъ эркек я да къадын олгъаны бильдириле, онъа коре ниет этиле. Яни **«Аллах ичюн намазгъа, мевта ичюн дуагъа, эр киши (я да къадын киши) ниетине, уйдым азыр олгъан имамгъа»** дие юректе ниет этип, имамнынъ артындан текбир алына. Ильки текбирни алыр экен, эллер къулакъ догърусына къадар котерилип, кобек астына багълана, «Субханеке» **«ве джелле сенауке»** илявеси иле окъула.

Бундан сонъ, эллер котерильмеден, экинджи текбир алына. Бу текбирлерни имам сеснен, джемаат ичинден ала. **«Аллахумме салли» ве «Аллахумме барик»** окъула. Бундан сонъ учюнджи текбир алына ве дженазе дуасы

окуула.

Дженазе дуасыны бильмегенлер бу ерде «Раббена-атина» дуасыны я да «**Аллахумме инна нестеинуке...**», яни кьунут дуасыны я да дуа ниетинен Фатиха-и шерифени окуурлар. Даа сонъра дёртюджи текбир алына, эллер ян тарафкъа быракъыла ве селям бериле.

Учюнджи текбирден сонъ окууладжакъ дженазе дуасы:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَكَبِيرِنَا وَصَغِيرِنَا
وَذَكِّرْنَا وَأُنْثِنَا. اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَاحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ
وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ وَخُصَّ هَذَا الْمَيِّتُ بِالرَّوْحِ
وَالرَّاحَةِ وَالرَّحْمَةِ وَالْمَغْفِرَةِ وَالرِّضْوَانِ. اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا
فَرِدْ فِي إِحْسَانِهِ وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ وَلِقَّهِ الْأَمْنَ
وَالْبَشْرَى وَالْكَرَامَةَ وَالزُّلْفَى بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

«Аллахумме'гъфир лихаййина ве меййитина ве шахи-дина ве гъаибина ве кебирина ве сагъирина ве зекерина ве унсана. Аллахумме мен эхйейтеху минна феэхйихи але'ль-ислями ве мен тевеффейтеху мина фетевеффе-ху але'ль-имани ве хусса хазе'ль-меййите (*) бирравхи ве'р-рахати ве'ль-магъфирати ве'р-ридван. Аллахумме ин кяне мухсинен (**) фезид фи ихсанихи ве ин кяне му-сиэн фетеджавез анху ве лекъкъихи'ль-эмне ве'ль-бушра ве'ль-керамете ве'з-зульфа бирахметике я эрхаме'р-рахимин» (***)

(*) Къадын олса, «хазихи'ль-меййитете» дейиле.

(**) Къадын олса, «ин кянет мухсинетен фезид фи ихсаниха ве ин кянет мусиэтен фетеджавез анха ве лекъкъихе'ль-эмне» дейиле.

(***) Манасы: Аллахым! Бизим тирилеримизни, олюлеримизни азыр ве гъайып олгъанларымызны, буюклеримизни ве кучюклеримизни, эркеклеримизни ве къадынларымызны афу-магъфирет эйле. Я, Рабби! Бизден яшаткъанларынъны Ислям узыре яшат. Бизден ольдюргенлеринъни иман узыре ольдюр. Бильхасса, бу олюни къолайлыкъкъа, раатлыкъкъа, магъфиретке, ризанъа ириштир. Я, Рабби! Эгер бу олю эйи бирев олгъан исе, эйилигини арттыр, эгер яман олгъан исе, оны афу эт. Онъа эмниет, мужде, керамет ве къурбаниет насип эйле, рахметинънен, эй, мерхамет эткенлернинъ энъ мерхаметлиси».

Дженазе эркек бала олса, юкъарыдаки дуа «але'ль-имани»ден итибарен бойле окъула: «Аллахумме'джальху лена фератан ве'джальху лена эджран ве зухра. Аллахумме'джальху лена шафиан ве мушеффеан».

Дженазе къыз бала олса, юкъарыдаки дженазе дуасы «але'ль-имани»ден итибарен, бойле окъула: «Аллахумме'джальху лена фератан ве'джальху лена эджран ве зухра. Аллахумме'джальху лена шафиатен ве мушеффетен».

МУИМ ХАТЫРЛАТУВ

а) Бир чокъ кимселер дженазе намазынынъ дёртюнджи текбиринде я эллерини ич тюшюрмеден селям бермекте я да сагъ тарафкъа селям бергенинен сагъ элини,

сол тарафкъа селям бергенинен де, сол элини янына тюшюре.

б) Бунунъ иле алякъалы фыкъых китапларында катий бир ачыкълама олмамакънен берабер, къанаатымызгъа коре селям берген сонъ эллернинъ тюшюрийлемеси даа уйгъундыр. Чюнки намаз селямнен тамамлана ве эллернинъ бундан сонъ тюшюрийлемеси кишининъ артыкъ намазда олмагъаныны косътермекте.

в) Дженазе намазы ичинде имам сеснен «Аллаху экбер» деп, текбир алгъанынен, базы кимселер башларыны котермектелер. Бу да янълыш бир арекеттир. Догърусы – башны я да башкъа бир азаны намаз вакътында ич къыбырдатмамакъ.

г) Дженазе намазы къылынаджакъ ер я да аякъкъап темиз олмаса, аякъкъапны чыкъарып, устюне басмалыдыр.

КЪАБИР ВЕ ДЕФИН

Дженазе намазы къылынган сонъ, табутнынъ дёрт аягындан тутып котермек суннеттир. Мумкюн исе, къыркъ адым котерип ташымалы. Котергенлер яваш ве салламадан алып бармалы. Дженазе артындан юргенде, юксек сеснен зикир япмакъ, мезарлыкъта дженазе ерге къоюлмадан отурмакъ мекрухтыр.

Къабир энъ азында ярым адам бою теренликте ве дженазе раат къоюла биледжек шекильде къазылмалыдыр. Даа терен къазылувы даа яхшы. Къабир къазылып биткенинен, ер къатты исе, лат япыла. Яни къабирнинъ къыбла тарафы дженазе сыгъа биледжек къадар оюла ве джена-

зе о ерге кѳююла. Дженазе кѳабирге кѳыбла тарафтан тюшюриле. Кѳабирге мевтаны кѳойгѳан кимсе дженазени сагѳ тарафы устюне кѳояракѳ, юзюни кѳыблагѳа чевире.

Кѳойгѳанда да **«Бисмилляхи ве аля миллети Ресулиллях»** демели. Кефеннинѳ баш ве аякѳ тарафындаки багѳлар чезиле. Дженазенинѳ устюне топракѳ тѳкюльмемеси ичюн латнынѳ чети толанен кѳапатыла. Ондан сонѳ шу ерден чыкѳкѳан топракѳ бир даа кѳабирге атыла ве устюне обалана.

Кѳабирде ким яткѳаны белли олмасы ичюн мутевази бир баш ташы кѳююлып, устюне язы язмакѳта ич бир ясакѳ ѳѳкѳтыр. Дженазени эв ичинде коммек мекрухтыр. Эв ичинде комюльмек пейгѳамберлерге аиттир. Саибинден зорнен алынѳан ерге дефин этмек де джаиз дегиль.

Дженазе саиплерине тазие айтмакѳнынѳ муддети учѳ кунѳдир. **Учѳ кунѳден сонѳ тазие мекрухтыр.**

Олюни бир шеэрден дигер шеэрге алып бармакѳ муим бир себеп олмадан, файдасыз ве мекрухтыр.

Ольген кимсенинѳ рухы ичюн **Келиме-и тевхид ве Кѳуран-ы Керим хатимлери** яптырылып, рухуна багѳышланмалы. Бу ве бунѳа бенѳзеген хатимлерде олю ичюн чокѳ буюк эджир, савап ве файда бар. Кене олюнинѳ руху ичюн садакѳа берип, хайырлар япмалы, фукѳарелерге ярдым ве икрам япылмалы.

КѳАБИР СУАЛИ

Инсан ольгенден сонѳ, кѳабирге кѳююлгѳанынен, онѳа эки мелек келип, раббинден, дининден, пейгѳамберин-

ден, китабындан суаль сораиджакълар. Иман, итаат ве яхшы амель саиплерине Дженаб-ы Хакъ о ерде мелеклернинъ суаллерине джевап бермек ичюн къудрет берджек. Бойледже, олар мелеклернинъ суаллерине джевап бермеге кучълери оладжакъ. Факъат кяфирлер ве исьянджылар³⁹ Мункер ве Некир адлы суаль мелеклерини корьгенинен, эйбетлеринден⁴⁰ къоркъаракъ, тиллери тутылып къаладжакъ, джевап бералмайджакълар.

Мелеклер суаллерине джевап берген муминлерни дженнетнен мужделейджеклер ве, о анден башлап, бу муминлерге иляхий ихсан ве мукафатлар кельмеге башлайджакъ.

Джевап бералмагъан кяфирлерге ве гунахярларгъа исе: «Вай, санъа языкълар олсун!», дейджеклер. Ве о кимсенинъ вуджудынен джеэннем иле аман маневий бир багъ къуруладжакъ. Артыкъ о къабринде азап чекмеге башлайджакъ.

КЪАБИРДЕКИ СУАЛЬ ВЕ ДЖЕВАПЛАР

– Раббинъ ким?

– Раббим – Аллаху Таала.

– Дининъ недир?

– Диним – Дин-и Ислям.

– Пейгъамберинъ ким?

– Пейгъамберим – Мухаммед, алейхисселям.

– Китабынъ недир?

39 Исьянджы – мында: Аллахнынъ эмирлерини ерине кетирмейип, Онъа исьян эткенлер; гунахярлар.

40 Эйбет – къоркъу, сайгъы ве тааджиплик дуйгъуларны пейда эткен улулыкъ, иззет ве къувет.

- Къуран-ы Азиму’ш-шан.
- Къыбланъ недир?
- Къыблам – Кябе-и Муаззама.
- Кимнинъ зурриетинденсинъ?
- Аз. Адем алейхисселямнынъ зурриетинденим.
- Къайсы миллеттенсинъ?
- Миллетим⁴¹ – Миллет-и Ибрахим алейхисселям,
Хакъкъа муминим, мусульманым, эль-хамду лиллях.

КЪАБИРЛЕРНИ ЗИЯРЕТ ЭТМЕК

Эркек ве къадынлар ичюн къабирлерни зиярет этмек мендуптыр⁴². Зиярет эснасында 1 Фатиха, 11 Ихляс-ы шериф окъула ве багъышлана. Бунен бирликте, Ясин-и шериф ве «Теясур» сурелерини де окъумакъ мустехаптыр. Окъумакъ ичюн къабирлер устюнде отурмакъ керахет олмаса да, окъумадан кечмек, устлеринде юкъламакъ я да оларны кирлетмек мекрухтыр. Эгер къабирлерге басмакъ зарурети олса, 1 Фатиха, 11 Ихляс-ы шериф окъула, о къабристанда яткъан мусульманларнынъ рухларына багъышлангъан сонъ, басылып, кечиле биле. Къабир устюндеки отларны юлкъмакъ ве тереклерни кесмек мекрухтыр. Чюнки, терек ве отлар тазе олгъаны муддетче, астында яткъанларнынъ гунахларына кеффареттир. Къуругъан тереклерни кесмек ве отларны юлкъмакъта сакъынджа ёкъ. Энъ гузели - бу арекетлерден узакъ турмакътыр. Хусусан, бир кимсе мезарлыкътан озь эвине кетирип, бу къуру отларны якъмамалы, бунъа чокъ дикъкъат этмелидир.

41 Миллет – мында: уммет, мусульман джемааты манасында.

42 Мендуп – япылмасы гузель арекет.

СЕФЕР (ЁЛДЖУЛЫКЪ) БОЛЮМИ

Сефер – ер устюнде деве я да яян юрюшнен он секиз саатлыкъ (бугуньки ольчюнен докъсан километрлик), деньизде исе, алтмыш миллик бир месафедир. Бу къадар узакълыкъкъа ёлджулыкъ япкъан кимсе динимиздже **«мусафир»** (яни ёлджу) сайыла. Анги вастанен ве не къадар къыскъа вакъытта барса-барсын, ниет этип ёлгъа чыкъкъан кимсе сефер (ёлджулыкъ) укюмлерине табидир.

Мусафир койнинъ я да шеэрнинъ сынъырындан чыкъкъанынен сеферий (ёлджу) ола. Рамазан айында олса, ораза тутмай биле. Тутамагъан куньлерини ёлджулыкътан сонъ къаза этмели. Бунен берабер, сагълыгъына зарар бермейджек исе, ораза тутуву даа хайырлыдыр.

Мусафир дёрт рекятлы фарзларны эки рекят къыла. Акъшам намазынынъ фарзыны, витир намазыны ве дёрт рекятлы бутюн суннетлерни къыскъартмадан, текмиль къыла.

Бир кимсе дёрт рекятлы фарзларны сеферий вакътында, дёрт рекят къылса, хата япкъан олур. Бу себептен, истигъфар этмеси керек. Айрыджа, селямны кечиктиргенине коре сехив седждесини япмакъ керек. Анджакъ сеферий олып да, баргъан ерлерде мукъим имамгъа уйса, намазларны имамнен берабер текмиль къылмалы. Эгер де озю имам олса, эки рекят къылып, селям берир. Эгер джемаат сеферий олмаса, имам селям берген сонъ, джемаат аякъкъа туруп, намазыны тамамлар.

Юкъарыда тариф этильген кимсе баргъан шеэр ве койде энъ аздан он беш кунъ къалмагъа ниет этсе, мусафир-

ликтен чыккыян ола ве намазларны текмилъ кыылмалы. Он беш кунъге кыалмагъа ниет этмеген алда, ишини битиралмагъаны себебинден, «бугунъ чыкыарым, ярын чыкыарым» диерек, айларнен, атта сенелернен кыалса, кене де сефер укюмлерине табидир.

Мусафир адам асыл ватанына кельгенде, мусафирликтен чыккыян ола. Асыл ватанында не кыадар аз кыалса, кене де мукъим олып, намазларны текмилъ кыылмалы.

Мусафир бир адам сеферде кыазагъа кыалгъан дёрт рекят фарзларны сеферде я да мемлекетине кыайткыанынен, эки рекят оларакъ кыаза этер. Мукъим олса, кыазагъа кыалдыргъан дёрт рекятлы намазларны исе, сеферде олгъанда да дёрт рекят оларакъ кыаза этер.

Шериат ве укюм нокъта-и назарындан ватан учъ чешит ола:

- 1 - Ватан-ы аслий,
- 2 - Ватан-ы икыамет,
- 3 - Ватан-ы сукна.

Ватан-ы аслий: Инсаннынъ догъгъан я да эвленген ери. О ерде догъмагъан ве эвленмеген олса да, яшамагъа ниет этип, айырылмакъ истемеген ерге де ватан-ы аслий дейиле.

Ватан-ы аслий анджакъ дигер бир ватан-ы аслийнен бозула. Месея, инсан буюп-осыкен ери асыл ватаны экен, башкыа бир шеэрде эвленсе ве кыадыны догъып-буюген ерде девамлы кыалмагъа ниет этсе, озю догъгъан ер асыл ватанлыкытан чыккыа. Эски ватанында 15 кунъден даа аз бир муддет ичюн келип кыаладжакъ олса, 4 ре-

кятлы фарзларны кыскъартмалы ве 2 рекят кылмалы. Месея, Пейгъамбер эфендимиз Мединеден догъып-буюген ве эвленген Мекке шеэрини кельгенде, намазларыны кыскъартып кылгъан.

Бир кимсенинъ бирден зияде къадыны олса, оларнынъ эр бирини айры-айры шеэрлерге ерлештирсе, о шеэрлернинъ ич бирисинде сеферий олмаз.

Ватан-ы аслий ватан-ы икъамет иле бозулмай.

Ватан-ы икъамет: Мусафир 15 кунъ ве даа фазла къалмагъа ниет эткен ве асыл ватанына 90 километр месафед⁴³ олгъан ердир. Бу ерде намазлар кыскъартылмадан, 4 рекят кылына. Ватан-ы икъамет дигер бир ватан-ы икъаметнен ве ватан-ы аслийге къайтмакънен бозула. Ватан-ы икъамет ватан-ы сукна иле бозулмай.

Ватан-ы сукна: Мусафир 15 кунъден аз бир муддет ичюн отурмагъа ниет эткен ве асыл ватанына 90 километр я да даа зияде бир месафеде олгъан ердир. Сукна ватанында 4 рекятлы намазлар 2 рекят кылына. Бу, ваджиптир.

43 Месафе – эки ер арасында олгъан узакълыкъ, ара.

КЪУРАН-Ы КЕРИМДЕКИ ТИЛЯВЕТ СЕДЖДЕ-ЛЕРИ

Къуран-ы Керимде тиливет седждедери олган аетлернинъ кенарында **«Седжде»** дие языла. Къуран окъугъан кимсеге бу аетни окъугъан вакъытта седжде этмек ваджиптир. Бу кимсе къыблагъа чевирилип, эллерини котермеден, «Аллаху экбер» дие текбир ала ве седждеге бара. Седждеде учъ кере «Субхане раббие’ль-аля» айткъандан сонъ, текрар «Аллаху экбер» дие догърула ве аякъкъа тура. Аякъкъа тургъанда да, «Семина ве этана гъуфранеке раббена ве илейке’ль-масыр» дей. Седжде аетини эшиткен кимсе ичюн де бу шекильде седжде этмек ваджиптир.

КЪУРАН-Ы КЕРИМДЕКИ СЕДЖДЕ АЕТЛЕРИ

«Араф» суреси, 206-нджы ает.

«Рад» суреси, 15-нджи ает.

«Нехль» суреси, 49-нджи ает.

«Исра» суреси, 107-нджи ает.

«Мерыйем» суреси, 58 -нджи ает.

«Хадж» суреси, 18-нджи ает.

«Фуркъан» суреси, 60-нджи ает.

«Немль» суреси, 25-нджи ает.

«Седжде» суреси, 15-нджи ает.

«Сад» суреси, 24-нджи ает.

«Фуссылет» суреси, 37-нджи ает.

«Неджм» суреси, 62-нджи ает.

«Иншикъакъ» суреси, 21-нджи ает.

«Алякъ» суреси, 19-нджи ает.

МУБАРЕК ГЕДЖЕЛЕРДЕ ЯПЫЛАДЖАКЪ ИБАДЕТЛЕР

МЕВЛИД ГЕДЖЕСИ

Ребиу'ль-эвель айынынъ 12-нджи геджеси, яни он бирини он экисине багълагъан гедже – Мевлид геджесидир. Бу геджеде Пейгъамбер Эфендимиз (с.а.в.) дюнь-ягъа кельген геджедир.

Бу геджеде бир тесбих намазы кылына. Намазгъа бойле ниет этиле: «Я Рабби! Бу гедже тешрифинен дюньяны нургъа гъаркъ⁴⁴ эткен севимли хабибинъ⁴⁵, башымызнынъ таджы⁴⁶ Ресул-ы Зишан Эфендимизнинъ урьметине, мен аджиз къулынъны да иляхий багъышлавынъа, фейз-и иляхинъе мазхар эйле. Аллаху экбер».

РЕГЪАИБ ГЕДЖЕСИ

Учъ айларнынъ биринджиси олгъан **Реджеп** айынынъ ильки джума геджеси, яни джума акъшамыны джумагъа багълагъан гедже **Регъаиб геджесидир**. Бу геджеде акъшамнен ятсы арасында 12 рекят намаз кылына, 2 рекят-та бир селям бериле. Бу, аджет намазы да ола биле.

Эр алда намазгъа бойле ниет этиле: «Ниет эттим Аллах ризасы ичюн намаз кыылмагъа».

Намаздан сонъ дуа этилир, меселя: «Я Рабби, мени, Пейгъамбер Эфендимиз урьметине фейз-и иляхинъе, афв-ы иляхинъе, риза-и иляхинъе наиль эйле. Абид⁴⁷

44 Гъаркъ – батмакъ; нургъа гъаркъ этмек – нур, ярыкънен толдурмакъ.

45 Хабиб – севгили, мында: Пейгъамберимиз Мухаммед Мустафа (с.а.в.).

46 Тадж – башкъа кийилген, даа чокъ падишахлыкъ алямети олгъан сюсю ве къыйметли зийнет.

47 Абид – чокъ ибадет эткен кимсе.

къулларынъ арасына къайд⁴⁸ эйле. Дюнья ве ахирет сыкъынтыларындан къуртар».

МИРАДЖ ГЕДЖЕСИ

Реджеп айынынъ 27-нджи геджеси, яни 26-сыны 27-сине багълагъан гедже **Мирадж геджесидир**. Бу геджеде ятсыдан сонъ 12 рекят намаз къылынмасы яхшыдыр. Бу намаз эки рекятта бир селям берилерек къылына.

Намаздан сонъ истигъфар этилир, зикирлер окъулыр ве дуа этилир.

БЕРАТ ГЕДЖЕСИ

Шабан айынынъ 15-нджи геджеси, яни 14-ини 15-ке багълагъан гедже – **Берат геджесидир**. Бу мубарек бир гедже олгъаны себебинден гунахларнынъ багъышладжагъы муждеси бериле. Онынъ ичюн мусульманлар мумкюн олгъаны къадар зияде намаз къылар ве Аллахкъа ялварырлар. Шойле дуа этиле биле:

«Я Рабби, мени афв-ы иляхиенъе, фейз-и иляхиенъе наиль эйле. Къасвет-и къальптен, дюнья ве ахирет сыкъынтыларындан халас эйлеп, саидлер дефтерине къайд эйле».

Бир риваетке коре бу гедже 100 рекят намаз къылыныр. Эки рекятта бир селям бериле ве эр рекятта бир «Фатиха», 10 Ихляс-ы шериф окъула.

Айрыджа шу тесбихлер тевсие этилир:

اَسْتَغْفِرُ اللهَ الْعَظِيمَ وَآتُوبُ إِلَيْكَ

48 Къайд этильмек – язылмакъ, джедвельге кирсетильмек, регистрация япылмакъ.

«Эстагъфируллахе'ль-азым ве этубу илейк».

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ

«Аллахумме салли ве селлим ве барик аля сеййидина Мухаммедин ве аля али Мухаммед».

«Субханаллахи ве'ль-хамду лилляхи ве ля иляхе ил-ляллаху валлаху экбер. Ве ля хавле ве ля къуввете илля билляхи'ль-алийи'ль-азым».

КЪАДИР ГЕДЖЕСИ

Рамазан айынынъ 27-нджи геджеси. Къуран бу гедже Аз. Пейгъамберге (с.а.в.) энмеге башлады. Бинъ айдан хайырлы олгъан бу геджеде ихляснен япылгъан дуа къа-бул олып. Бу геджени намаз къылмакъ, Къуран окъумакъ, тесбих, зикир ве дуа иле кечирмели, алельхусус къаза на-мазлар зияде къылынмалы ве тевбе этильмели.

Бу геджеде Пейгъамбер Эфендимиз (с.а.в.) Аз. Айше анамызгъа шойле дуа этмесини тевсие буюрди:

اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوءٌ كَرِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي

«Аллахумме иннеке афуввун керимун тухиббу'ль- афве фефуанни».

ОРАЗА

Ораза - ибадет ниетинен темчиттен кунеш баткъангъа къадар ашамакътан, ичмектен ве джинсий мунасебеттен вазгечмектир.

ОРАЗАНЫНЪ ФАРЗЛАРЫ

1 - Ниет этмек,

2 - Экинджи феджирден башлап, кунеш баткъангъа къа-
дар оразаны бозгъан шейлерден озюни тутмакъ. Ораза
башлангъан вакъыткъа «имсак», яни агъыз къапатмакъ,
бундан эвель аш ашамагъа **«темчит»**, оразаны бозмагъа
да **«ифтар»**, яни агъыз ачмакъ дейиле.

ОРАЗАНЫНЪ КЪЫСЫМЛАРЫ

1 - Фарз,

2 - Ваджип,

3 - Суннет,

4 - Мендуп,

5 - Нафиле⁴⁹,

6 - Мекрух.

Фарз ораза: Рамазан оразасынынъ эда⁵⁰ ве къазасы ве
кеффарет оразасы.

Ваджип ораза: Бозулгъан нафиле оразанынъ къазасы
ве адакъ оразасы

Суннет ораза: Мухаррем айынынъ 9-нджы кунюнен
берабер, Ашыр куню яни 10-нджы кунюнде тутулгъан
ораза.

Мендуп ораза: Эр айда 3 кунь тутылгъан ораза. О учь
куннинъ «эййам-ы бийз» яни айнынъ 13, 14, 15-инджи
куньлери олмасы да мендуптыр.

Нафиле ораза: Ялынъыз Ашыр кунюнде (докъузунджы

49 Нафиле мында «нафле» сёзюнен къарыштырылмагалы. Динимизде бу фарз ве
ваджиплернинъ тышындаки, тевсие маиетиндеки шейлерни ичине ала. Яни, япылса,
савап къазаныладжакъ.

50 Эда – ибадетни вакъытында япмакъ.

я да он биринджи кунюнен берабер олмадан) тутылган оразадыр.

Рамазан байрамынынъ биринджи, Къурбан байрамынынъ 1, 2, 3 ве 4-нджи кунълери ораза тутмакъ – тахримен мекрухтыр.

ОРАЗА АЙРЫДЖА ЭКИ КЪЫСЫМДЫР

1. Геджеден ниет талап эткен оразалар: Рамазаннынъ къазасы, нафиле тутулып бозулган ве кунюне кунь тутылган ораза, кеффарет оразалары, вакъты белли олмаган незир оразалары. Буларгъа мытлакъа геджеден ниет этильмели.

2. Геджеден ниет талап этмеген оразалар: Рамазан айында тутылган ораза, вакъты муайен олган незир оразасы ве нафиле оразалар. Буларгъа геджеден ниет этмек шарт дегиль. Гедже ниет этиле бильгени киби, куньдюзнинъ къаба къушлугъына къадар да ниет этиле биле. Рамазан кунълеринде истер мытлакъа оразагъа ниет этильсин, истер нафилеге я да башкъа бир ваджипке ниет этильсин, ораза Рамазан оразасы ола.

ОРАЗАНЫ БОЗУП ДА, САДЕДЖЕ КЪАЗА ТАЛАП ЭТТИРГЕН ШЕЙЛЕР

1 - Ораза хатырда экен, богъазгъа бир шейнинъ кирип кечмеси,

2 - Агъызгъа алынган я да бурунгъа чекильген сувнынъ богъазгъа къачып кетмеси,

3 - Ниетнинъ вакътыны кечирип, уйледен сонъ ниет этмек,

4 - Унутаракъ ашаган сонъ, оразасы бозулмагъаны

алда, эр анги бир шейни энъкъас ашамакъ,

5 - Агызгъа кирген къар я да ягъмур сувыны ютмакъ,

6 - Инъекция япмакъ, яни йине (укол) урдырмакъ,

7 - Бурунгъа илядж чекмек,

8 - Къулакъкъа ягъ акъызмакъ,

9 - Феджр-и садыкъ (акъыкъкий танъ) догъмады бел-
леп, темчитлик ашамакъ,

10 - Кунеш батты беллеп, ифтар этмек,

11 - Къусулгъанны агъыздан чыкъармайып ютмакъ,

12 - Озюнинъ тюкюригини тышары чыкъарып, сонъра
ютмакъ,

13 - Тиш кемери къанап, къан тюкюриктен зияде я да
тюкюрикке мусавий⁵¹ олгъаны алда, ютмакъ,

14 - Бухур (ладан) якъып, тютевини богъазгъа чекмек.

ОРАЗАНЫ БОЗУП, КЪАЗА ВЕ КЕФФАРЕТ ТА- ЛАП ЭТКЕН ШЕЙЛЕР

1 - Билерек ашамакъ-ичмек,

2 - Билерек джинсий мунасебетте булунмакъ,

3 - Билерек сигарет ичмек,

4 - Гъыйбет эткен сонъ (оразасы бозулды санып) биле-
рек, оразаны бозмакъ,

Юкъарыда сайылгъанлардан бирини япкъан кимсе
бозгъан оразасыны къаза этмели ве кеффарет оларакъ
да, ара бермеден, эки ай ораза тутмалыдыр.

ОРАЗАЛЫГЪА МЕКРУХ ОЛГЪАН ШЕЙЛЕР

1 - Заруретсиз⁵² бир шейнинъ дадыны алмакъ,

⁵¹ Мусавий – тенъ.

⁵² Зарурет – ясакъ олгъан бир арекетнинъ япылмасыны мумкюн эткен узюр.

2 - Заруретсиз бир шей чайнамакъ,

3 - Эвельден чайналгъан ве дады къалмагъан бир сакъ-
ызны чайнамакъ,

4 - Къадын-къоджанынъ къучакълашмасы, опюшмеси.
Чюнки озюни тутаймып, оразаны бозаджакъ арекетте
булуна билирлер.

5 - Тюкюрикни агъызда топлап ютмакъ,

6 - Къан алдырмакъ,

ОРАЗАНЫ БОЗМАГЪАН ШЕЙЛЕР

1 - Унутаракъ ашамакъ, ичмек ве джинсий мунасебет-
те булунмакъ,

2 - Токъунмакъ ве ойнашмакъ я да опымекнен дегиль
де, тек бакъмакъ я да тюшюнмекнен менининъ кельме-
си,

3 - Юкъуда менининъ чыкъмасы (поллюция олмакъ),

4 - Агъызгъа кельген балгъамны ютмакъ,

5 - Бурундакини ичине чекип ютмакъ,

6 - Къулакъкъа сувнынъ къачмасы,

7 - Тишлер арасында къалгъан нохуттан кучюк бир
шейни ютмакъ,

8 - Ихтиярсыз⁵³ (чокъ олса биле) къусмакъ,

9 - Сюрме чекмек,

10 - Гъыйбет⁵⁴ этмек,

11 - Козъге илядж тамызмакъ.

⁵³ Ихтиярсыз – элинде олмадан, ирадеси тышында олып.

⁵⁴ Гъыйбет – бир инсаннынъ артындан лаф этмек, ошек. Динимизге коре гъыйбет,
харам олса биле, оразаны бозмаз.

САДАКЪА-И ФИТИР

Рамазан айында берильмеси ваджип бир садакъадыр, нисапкъа⁵⁵ малик олгъан эр бир мусульмангъа ваджип-тир.

Фитир садакъасынынъ ваджип олувынынъ шартлары:

Мусульман олмакъ, урь олмакъ ве асыл итияджларын-дан зияде оларакъ нисап микъдары малгъа саип олмакъ-тыр. Зекятта олгъаны киби, бу малнынъ чокълашуву-артувы ве устюнден бир йыл кечюви шарт дегиль. Зекят берильген ерлерге **садакъа-и фитир** де бериле биле.

Ваджип олмасынынъ вакъты Рамазан байрамы куню танъ ери агъармасынен байрам намазындан чыкъмакъ вакътына къадардыр. Вакътындан эвель берильмеси де джаиздир.

ТЕРАВИХ НАМАЗЫ

Теравих намазы – Рамазан айынынъ суннетидир.

Къадын ве эркек ичюн суннет-и муэккеде олып, йигир-ми рекяттыр. Джемаатнен къылынмасы суннеттир. Тек башына да къылына биле. Ятсы намазындан сонъ, витир намазындан эвель къылына.

Эки я да дёрт рекятта бир селям бериле. Эр селямдан сонъ бираз отурмакъ суннеттир. Бу эснада саялат-ы ше-риффе, саят-ы уммийе, ает я да дуалар окъула.

Имам теравих къылдыра экен, артындаки джемаат-нынъ вазиетини назар-итибаргъа алмалы; Шафий мез-хебинден олгъанлар да бар исе, эки рекятта бир селям бермеси гузель олур.

⁵⁵ Нисап – зенгин сайылмакъ ичюн ашагъы сынъыр ве ольчю.

ЗЕКЯТ

Зекят – зекяткъа табий малны хусусий шартларына мунасип шекильде бермектир. Бунъа коре, зекят береджек кимсе зекяткъа ниет этерек, бир фукъарени тоурса, темлик⁵⁶ олмагъанындан, зекятыны одеген сайылмай.

Зекятнынъ фарз олувынынъ шарты: балигъ (пишкин), акъылы башында ве урь олгъан, борджу олмагъан бир мусульманнынъ асыл итияджындан зияде, устюнден бир йыл кечкен нисап микъдары малгъа саип олувыдыр. Нисап микъдары малда, айрыджа, чокълашмакъ хусусиетининъ олмасы да шарттыр. Алтын ве кумюш исе артмаса да, нисап микъдары олгъанынен, зекятлары бериле.

Нисап: Зекятнынъ фарз олмасы ичюн, диннинъ къойгъан бир олъчюси бар. Бир мусульманнынъ борджундан башкъа 20 мискъаль (80 грамм) алтын я да бунынъ дегеринде пара ве тиджарет малы олмасыдыр.

Пара юкъарыда анълатылгъан олъчюге етишсе, эр 40 гивнадан бир гивнасы зекят оларакъ бериледжектир. Джанлы айванларнынъ зекяты джынсына коре денъише. Къойларда – къыркъта бир, девелерде – беш деведе бир къой, сыгъырларда – отузда бир танадыр.

Маденлер де зекяткъа табидир.

УШЮР

Ушюр – топракъта етиштирилъген махсулларнынъ зекятыдыр. Топлангъан махсулдан ондан бири бериле. Эгер топракъ паранен суварыла исе, йигирмиден бири бериле. Топракъ махсуллары богъдай, арпа, пирнич,

⁵⁶ Темлик - мал-мулъкни бир кимсенинъ элине бермек.

тары, къарпуз, хыяр, патильджан, ёнджа (клевер), зей-тюн, сусам (кунжют), бал, шекер къамышы ве мейвалар киби махсуллардыр. Къырымда топракъ весикъалы ве саипли олгъаны ичюн, Къырымнынъ топрагъы ушюр топрагъыдыр. Зираатнен огърашкъан мусульманларнынъ аша-гъанлары эял олмасы ичюн, бу ушюр зекятыны мытлакъа берювлери лязимдир.

МЕСАРИФ-И ЗЕКЯТ

Месариф-и зекят – зекят бериледжек ерлер демектир ки, сайысы секиздир. Олар «Тёвбе» суресининъ 60-нджы аетинде беян этильгендир.

ЗЕКЯТ БЕРИЛЕДЖЕК ЕРЛЕР

1 - (Нисап микъдары малгъа саип олмагъан) фукъарелер,

2 - (Ич бир шейи олмагъан) ёкъсуллар,

3 - Зекят топлагъан мемурлар,

4 - Муэллефе-и къулюб⁵⁷,

5 - Къуллукътан къуртуладжакъ кимселер,

6 - (Борджуны одейджек малы олмагъан) борджлулар,

7 - (Фи себилиллах) - Аллах ёлунда,

8 - Ёлда (парасыз) къалгъанлар.

Зекят бу секиз ерден эр анги бирине бериле биле. Анджакъ берилюви энъ фазилетли ер ич бир шейи олмагъан ёкъсуллар ве Аллах ёлудыр.

57 Муэллефе-и къулюб – «Юрекleri (Ислямгъа) къыздырылгъанлар», даа мусульман олмагъан я да янъчыкъ мусульман олып, юрекleri даа Ислямгъа къызмагъан кимселер. Бойле кимселерге зекят параларындан ярдым этиле биле.

ХАДЖ

Хадж – Зи'ль-хиджде айында ихрамгъа киререк, арфе куню Арафатта вакъфе япмакъ, сонъ Кябени таваф этмектен ибареттир.

Шартларына уйгъан эр бир мусульмангъа омюринде бир кере хадж япмакъ фарздыр.

ХАДЖНЫНЪ ФАРЗ ОЛМАСЫНЫНЪ ШАРТЛАРЫ

1 - Мусульман олмакъ,

2 - Пишкинлик чагъына кельген олмакъ,

3 - Акъылы башында олмакъ,

4 - Урь олмакъ,

5 - Асыл итияджларына ве эвине къайткъангъа къадар къоранта азаларына етеджек, ёл ве васыта масрафларыны къаршылайджакъ къадар парагъа саип олмакъ,

6 - Ислям мемлекети олмагъан ерде исе, мусульман олгъан киши хаджнынъ фарз олгъаныны бильмеси.

ХАДЖ ЭДАСЫНЫНЪ ФАРЗ ОЛУВ ШАРТЛАРЫ

1 - Вуджутнынъ сагълам олувы,

2 - Ёл аманлыгъынынъ олмасы,

3 - Къадыннынъ къоджа я да махремнинъ (огълу, къардашы, бабасы киби, эвленмеси эбедиен арам олгъан бир якъынынынъ) янында олувы,

4 - Къоджасы ольген я да айырылгъан къадыннынъ ид-дети биткен олмасы,

5 - Апслик киби бир манианынъ олмамасы.

ХАДЖНЫНЪ САГЪЛАМ ОЛУВЫНЫНЪ ШАРТ-ЛАРЫ

1 - Ихрам (Хадж ниетинен ихрамгъа кирмек),

2 - Вакъыт (Зи'ль-хидждже айынынъ белли кунълери олмасы),

3 - Месян (Кябе ве Арафат),

4 - Ислям (яни мусульман олмакъ),

Хадж акъкъында даа кениш бильгиге саип олмакъ истегенлер «Хадж ве Умре рехбери» китабымызгъа мураджаат эте билелер.

КЪУРБАН

Къурбан – Аллаху Таалагъа якъынлыкъ ичюн, ибадет ниетинен, Къурбан байрамы кунълеринде къурбангъа келишлики бир айванны соймактыр.

Фитир садакъасы ваджип олгъан кимселерге къурбан да ваджиптир.

Къурбан – чалгъаннынъ озь нефсине бедель⁵⁸ оларакъ чалына. Аллах ризасы ичюн темиз бир ниетнен чалынгъан къурбаннынъ акъкъан ильк къанынен бирликте къурбан чалгъан кимсенинъ гунахлары багъышланаджагъы хадислерде беян этиле.

КЪУРБАНЫНЪ ЧАЛЫНУВ ВАКЪТЫ, ШЕКЛИ ВЕ НИЕТИ

Къурбаннынъ чалынув вакъты – Къурбан байрамынынъ биринджи, экинджи ве учюнджи кунълеридир. Анджакъ кунълернинъ бельгиленювинде эсап хаталарыны козь

⁵⁸ Бедель – аваз, бир шейнинъ ерини тутмакъ ичюн, къаршылыкъ оларакъ берильген бир шей.

огюне алмалы ве имкян нисбетинде учюнджи куньге бы-
ракъмамагъа арекет этмелидир. Эм де файдалы олгъаны
биринджи куню чалмакътыр.

КЪУРБАН ЧАЛУВНЫНЪ УСУЛЫ

1 - Къурбанлыкъ айван ынджытылмадан, кыблагъа
догъру яткъызыла.

2 - Аякъта турып, дуасы окъула.

3 - Учъ кере «Аллаху экбер, Аллаху экбер. Ля иляхе
илляллаху валлаху экбер. Аллаху экбер ве лилляхи'ль-
хамд» дие, текбир алына ве бойле ниет этиле:

«Я Рабби! Хаятны, вуджутны манъа бергенинъ ичюн
малымдан шу айванны сенинъ ёлунъа къурбан этем,
къабул эйле, я Рабби! Бисмилляхи, Аллаху экбер» деп,
къурбан чалына.

Энъ гузели – бир кимсенинъ къурбанны озю чалувы-
дыр. Анджакъ чалмакъ элинден кельмесе, мусульман
бирини векиль этип, янында турмасы яхшы олур.

Къурбаннынъ эти учъке болюне. Бир кыысмы озъ къо-
рантасына нефакъа, экинджи кыысмы дост-эшке зияфет,
учюнджи кыысмы да фукъарелерге садакъа оларакъ бе-
риле.

ГУНАХ НЕДИР ВЕ ЭСАС ГУНАХЛАР

ГУНАХЛАР ЭКИ КЪЫСЫМДЫР:

1 - Буюк гунахлар,

2 - Кучюк гунахлар.

Буюк гунахлар:

- 1 - Аллахкъа ширк (ортакъ) къошмакъ,
- 2 - Акъсыз ерде инсан ольдюрмек,
- 3 - Намуслы къадынъа ифтира этмек,
- 4 - Зина этмек,
- 5 - Дженктен къачмакъ,
- 6 - Сихир (ырым) япмакъ,
- 7 - Етимнинъ малыны ашамакъ,
- 8 - Мусульман ана-бабагъа асий⁵⁹ олмакъ,
- 9 - Харем-и шерифте⁶⁰ гунах ишлемек,
- 10 - Фаиз алмакъ,
- 11 - Хырсызлыкъ япмакъ,
- 12 - Ички ичмек.

Ильки докъуз гунах Аз. Ибн-и Умернинъ (р.а.) риваетидир. Аз. Эбу Хурейра (р.а.) **фаиз ашамакъ**, Аз. Али (къ.в.) **хырсызлыкъ япмакъ ве ички ичмек** де буюк гунах дегенлер («Шерх-и акъайд»).

Эр не къадар сайы итибарынен буюк гунахлар 12 исе де, иджитхаднен бу гунахларнынъ бир де бириси къадар чиркин олгъан эр анги бир гунах да буюк гунахтыр. Месе-ля, ялан шаатлыкъ. Айрыджа, девамлы япылгъан кучюк гунахлар да буюк гунах ола.

ГУНАХ ХАСТАЛЫГЪЫНДАН КЪУРТУЛМАКЪ-НЫНЪ ЁЛУ:

ТЁВБЕ ВЕ ИСТИГЪФАР

Маддий кирлерни сабун ве сув кеткизгени киби, юрек-

59 Асий – исьян эткен, бойсунмагъан, сёзюнден чыкъгъан.

60 Харем-и шериф – Меккеде, Къбе этрафында олгъан буюк джами.

ни кърарткъан, инсанны джеэннемли япкъан маневий хасталыкъ ве кирлерни де тевбе, истигъфар ве Аллахтан къроркъаракъ, козьлерден акъызылгъан недамет (пешманлыкъ) яшлары кеткизе.

Догъуштан инсан гъает темиз ве гузель яратылгъан. Пейгъамбер Эфендимиз инсан юрегининъ асылында кузьгю киби беяз яратылгъаныны беян эте. **Инсан бу юрекни кърарта, ичине шубе, весвесе, фитне, фесат, кин, интикъам ве асед киби зульмий ислер толдурса, о инсан къроркъунчлы бир хасталыкъкъа тутылгъандыр.** Бу хасталыкътан кърутулмаса, Аллах кърорчаласын, бараджакъ ери джеэннемдир. Бу хасталыкътан кърутулмакънынъ чареси де, тевбе ве истигъфар этмек, айрыджа юрегинден яман ниет ве дуйгъуларны чыкъарып атаракъ, пешманлыкъ козьашларыны текмектир.

Инсан гунах кирлеринден темизленмек ичюн девамлы тевбе ве истигъфар этмелидир. Алельхусус, гедже ярыларында ве саарь вакъытларында намаз кыыларакъ ве саяват-ы шерифе ве дуалар окъуяракъ, Дженаб-ы Хакътан афу ве магъфирет тилемелидир.

УМЮТСИЗЛИК ДОГЪРУ ДЕГИЛЬ

Ахиреттеки яхшы келеджегимиз ичюн эмин олмакъ да, умютсизликке далмакъ да куфюрдир. Яни «Мен шу къадар хайырлар яптым, артыкъ Дженнетни къазандым» киби ишанч ве тюшюндеде олуп, озюни Аллахнынъ гъадабындан эмин къабул этмек де, «Мен бу къадар гунахлар ишледим. Джеэннемни къазандым. Манъа кърутулыш ёкътыр» киби еис (умютсизлик) ичинде ол-

макъ да кұфюрдир. Пейгъамберимиз: **«Мумин – къркъунен умют арасында олмалыдыр»** буюргъан. Мумин – Дженаб-ы Хакънынъ рахметинден долайы умют мевкъисинде⁶¹, озъ нокъсанындан долайы да къркъу мевкъисинде оладжакъ. Ойле ки, **«Дженнетке бир адам киреджек» деселер, «Аджеба, менимми?»** дие умют этеджек, **«Джеэннемге бир адам атыладжакъ»** деселер, **«Аджеба, менми?»** дие къркъаджакъ.

Бир хадис-и кърдсийде Дженаб-ы Хакъ: «Къулым Манъа бир кърарыш кельсе, Мен онъа бир къулач барырым, къулым манъа юрип кельсе, мен онъа чапаракъ барарым» буюра. Бу хадис Дженаб-ы Хакънынъ Ондан афу ве хидает истеген къулуна къат-къат зияде бергенининъ ифадесидир.

ТЁВБЕ КЪАБУЛ ОЛМАСЫНЫНЪ ШАРТЛАРЫ

1 - Инсан ишлеген гунахынынъ зарарыны бильмели. Чюнки гунах инсанны дюнья ве ахирет сеадетинден узакълаштыра.

2 - Инсан ишлеген гунахларындан себеп юрегинде элем ве пешманлыкъ дуймалы.

3 - Бир даа гунах ишлемемеге кърарарлы олмалы. Бир гунах ишлегенинен аман артындан яхшылыкъ япмалы, намаз къылып, истигъфар этмели. **Энъ буюк истигъфар тесбих намазыдыр.**

Айрыджа акъкъына кирген кимселернен эяллашмалы. Юрек гъафилъ ве гунах япмагъа истекли олгъаны алда, тек тиль иле япылгъан тевбе ве истигъфар файда-сыздыр.

⁶¹ Мевкъи – ер, макъам, вазият, ал.

БУЮК ИСТИГЪФАР

سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ
الْعَظِيمِ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

«Субханаллахи ве бихамдихи, субханаллахи’ль-азым, эстагъфируллахе’ль-азыме ве этубу илейк».

Алельхусус буюк гунах япкъан кимселер шу дуаны чокъча окъумалылар:

اَللّٰهُمَّ مَغْفِرَتُكَ اَوْسَعُ مِنْ ذُنُوْبِيْ وَرَحْمَتُكَ اَرْحٰى عِنْدِيْ
مِنْ عَمَلِيْ.

«Аллахумме мегъфиратуке эвсеу мин зунуби ве рахметуке эрджа инди мин амели».

Инсанда бутюн гунахларнынъ ве яман ахлякъларнынъ баш себеби «нефс-и эммаре»дир (яманлыкъларны эмир эткен нефис – эго). Пейгъамберимиз нефиснен алякъалы **«Сенинъ энъ буюк душманынъ эки къашынънынъ арасындаки нефсинъдир»**, – деген. Мехмед Шемседдин Нурий азретлерининъ «Мифтаху’ль-Къулюб» китабындан нефиснинъ не олгъаныны къыскадан огренейик:

НЕФС-И ЭММАРЕ

«Инсанда эки рух бар. Бирине рух-и айваний дейиле ки, бу Дженаб-ы Хакъкънынъ джелал сыфатынынъ истегинен яратылгъан. Дигерине де, «рух-и султаний» дейиле. О да Дженаб-ы Хакъкънынъ джемал сыфатынынъ тежеллисинен яратылгъан. Беден улькесинде укум эткен

бу эки падишанынъ бирер везиринен, бирер шейху'ль-ислямы бардыр ки, вуджутны олар идаре этелер. Рух-и айванийнинъ везири акъл-и меаш (бу яшайышны тюшюнген акъыл) ве мерджиси (меслеатчысы) шейтандыр. О, шейтанларнен акъыл таныша. Рух-и султанийнинъ де везири акъл-и меад (келеджек яшайышны тюшюнген акъыл) ве шейху'ль-ислямы мелектир. О да оларнен меслеатлаша. Рух-и айванийнинъ зевкъы – ашап-ичмек, киймек-къушанмакътыр. О, корюльген алемде инсангъа лезет береджек не бар исе, оларнынъ эписинден сефа ве къувет тапып, рух-и султаниеден гъалип⁶² келе. Рух-и султанийнинъ зевкъы – зикир, фикир, ибадет ве Аллахнынъ эмирлерине итаат иле ясакъларындан сакъынмакътыр. Рух-и султаний, иште, буларны япмакънен рух-и айванийден гъалип келе.

Юкъарыда анълатылгъаны киби, буларнынъ эписи вуджутта укюм этелер. Бирининъ сыфаты дигерининъ сыфатына зыт олгъаны ичюн, олар даима бир-бирилеринен муаребе ве дженк этелер. Рух-и айванийнинъ аслы **«эм-маре би'с-су»**дыр. Яни о, мубалягъа ве шиддетнен яманны эмир этиджидир. Онъа **«нефис»** исми бериле. Иште, бу сыфат Дженаб-ы Хакъкънынъ джелал сыфатынынъ не-тиджесидир ки, о даима Хакънынъ ризасына зыт олгъан шейлерден лезет ве къувет тапа.

Рух-и султанийнинъ аслы сыфат-ы сафиедир (темиз ве пак сыфат). Онъа сыфат-ы инсан исми бериле. (Инсан бу сыфаткъа саип олгъан вакъытта кямиль инсан ола). Бу сыфат Дженаб-ы Хакъкънынъ джемал сыфатынынъ не-

62 Гъалип – енген, гъалип кельмек – еньмек.

тижесидир ки, даима Дженаб-ы Хакъкънынъ ризасында-дыр ве ондан бир адым айырылмакъ истемей. Бу себептен, бу эки сыфат бир-бирине бутюнлей зыт олып, вуджут улькесинде дженк этелер.

Месея, бир вуджутта рух-и султаний рух-и айванийден гъалип олмайып, рух-и айваний озь алына быракъылса, сыфаты эммареликте (исьянда) къалыр. Белли бир замандан сонъ рух-и айваний рух-и султанийден гъалип келир, бойле кимселер айван киби олурлар. Бельки даа да зелиль олып, «хасира’д-дунья ве’ль-ахирах» (дюньясы ве ахирети зиянгъа огърагъанлардан) олур. Амма рух-и султаний рух-и айванийни озь алына быракъмайып, эр ан муаребе этсе ве курешсе, о вакъыт рух-и айванийни истер-истемез озюне багълар, эр бир эмрине итаат эттиререк, иляхий эмирни ерине кетирген олур. Иште, бу кимселернинъ къуртулышкъа иришеджеклери умют этиле. Факъат, кене де тюшмесинден къоркъмалы. Чюнки нефиснинъ ийлеси⁶³ чокътыр».

ДЖИХАД

Джихад – Аллаху Таалаынынъ динини яймакъ ичюн япылгъан гъайретлердир. Мусульманлар эр кунъ ерине кетирмекнен мукеллеф олгъанлары ибадет вазифелеринен берабер, айрыджа, джихаднен де вазифелидир.

Бидат ве батылларнен (янълыш инанчларнен) курешмек, иманны ве ахлякъны кемирген шерр джержьянларнынъ ортадан къалдырылмасы ичюн, малы, джаны ве бутюн варлыгъынен чалышмакъ эр бир мусульман ичюн эсас вазифедир.

⁶³ Ийле – алдатмакъ макъсадынен япылгъан арекетлер, айтылгъан сёзлер; айнеджилик.

Джихад – иля-и келиметиллях ичюн япыла. Яни келиме-и тевхиднинъ нуруны яймакъ, бу нурнен шерефленгенлернинъ иманыны куфюрден къорчаламакъ, бу нурнен шерефленмегенлерге де бу нурны ашламакъ ичюн япыла. Хакънен батыл чешит шекиль-суретте даима куреш алында олгъанларындан, джихад да эр ерде, эр заман, къыяметке къадар бардыр. Бу куреште эр бир мусульман акънынъ ве акълы олгъаннынъ янында ерини алмакънен, акънынъ зафери, куфюрнинъ де енъильмеси ичюн бутюн кучюнен огърашмакъ ве чалышмакънен ва-зифелидир.

Джихаднинъ бу шекли – тышкъы корюнишидир. Бир де ички джихад бар, бу – инсаннынъ озъ нефсине къаршы япкъан джихадыдыр. Бу джихад джихадларнынъ энъ буюгидир.

Пейгъамбер Эфендимиз джихаднынъ эмиетини бильдирген мубарек хадислеринден базыларынынъ маналары:

«Бир кимсе Аллах ёлунда джихад этмеден ве гоньлюнден джихад этмекни кечирмеден, ольсе, мунафыкъ олжуминен олжур». Аллах бундан къорчаласын!

«Джихад къадын ве эркек эр бир мусульмангъа фарздыр».

МУСУЛЬМАНЛАРНЫНЪ ДЖЕМИЕТ ИЧИНДЕКИ ВАЗИФЕЛЕРИ

1 - КЪОМШУ АКЪКЪЫНА РИАЕТ

Къоранта ве акърабаларымыздан сонъ, бизге энъ якъынымыз – къомшуларымыздыр. Къомшу акъкъыны

элимизден кельгени къадар козетмек, элимизнен, тилимизнен ве дигер арекетлеримизнен оларны къатиен раатсыз этмемек лязим. Чюнки Пейгъамбер Эфендимиз: **«Джебраиль манъа къомшу акъкъы хусусында о къадар чокъ тевсиелер этти ки, санки къомшуны къомшунунъ малына мирасчы къыладжакъ белледим»**, деп буюргъан.

2 - МУСАФИРГЕ НИСБЕТЕН ВАЗИФЕЛЕРИМИЗ

Пейгъамбер Эфендимиз: **«Аллахкъа ве ахирет кунюне иман эткен эр кес мусафирге икрам этсин»**, деп буюрды. Аллахнынъ эльчиси мусафир кельген еринде ёкъсузлыкъ ве тарлыкъкъа себеп олмайып, аксине, берекет ве боллукъ весилеси оладжагъыны «Мусафир кельген эвге он къысметинен келе. Бирини ашай, докъузы о ерде къала» хадисинде ифаде этти. Эвлери ве имкянлары келишликли олгъан мусульманларнынъ ислямий хусусларгъа риаат этерек, мусафирге икрам этмелери, оларнынъ чокъ муим вазифелериндендир.

3 - ДИГЕР ИЧТИМАЙИ ВАЗИФЕЛЕРИМИЗ

а) Башкъа инсанларнынъ акъларыны танывмакъ ве ич кимсеге зарар бермемек, намус ве мульк акъларына риаат этмек,

б) Яхшылыкъ япмакъ, кимсеге асед этмемек,

в) Башкъа кимселернинъ устюнден кульмемек, къылынмамакъ ве ашшаламамакъ,

г) Башкъа инсанларнынъ айыпларыны ортагъа чыкъармамакъ.

БАЗЫ ДУАЛАР

Саба, эвден чыккыянда окъула:

«Бисмилляхи тевеккельту алеллах ля хавле ве ля къув-
вете илля билляхи'ль-алийи'ль-азым».

Сабалары, алельхусус базарда, окъула:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي
وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

«Ля иляхе илляллаху вахдеху ля шерике лех, леху'ль-
мульку ве леху'ль-хамду юхйи ве юмит ве хуве хаййуль
ля емут, биедихи'ль-хайру ве хуве аля кулли шейин къа-
дир».

Манасы:

Аллахтан башкъа ич бир илях ёкътыр, анджакъ тек О
бардыр. Онынъ ортагъы ёкътыр. Бутюн мульк Онынъ-
дыр, бутюн хамд Онъадыр. О, ольдюре ве тирильте. Озу
исе, эр даим тиридир, ич бир вакъыт ольмейджек. Хайыр
Онынъ къудретиндендир. О, эр шейге къадирдир (кучу
етиджидир)».

Бу дуа эр саба 11 кере окъула. Базаргъа чыккыянда,
сокъакъларда, эр ерде окъула. Пейгъамбер Эфендимиз:
**«Буны окъугъангъа Дженаб-ы Хакъкъ бинълернен
бинъ хасене берир, бинълернен бинъ гунахыны силер,
дереджесини де, бинълернен бинъ юксельтир»**, деген.
Оны окъугъан муминнинъ иманы тазелене. Бу дуа Ресу-
луллахнынъ шефаатына буюк весиледир.

سُبْحَانَ اللَّهِ مِلَى الْمِيزَانِ وَمُنْتَهَى الْعِلْمِ وَمَبْلَغِ الرِّضَى وَزِينَةِ الْعَرْشِ

«Субханаллахи мильэ'ль-мизани ве мунтехе'ль-ильми ве меблегда'р-риза ве зинете'ль-арш».

Манасы:

«Аллахны мизаннынъ толусынен, илимнинъ нихаетиндже, ризасы буюклигиндже ве Аршнынъ агъырлыгъынджа тесбих этем».

Бу дуа саба ве акъшам учъ кере окъула ве омюрнинъ узун ве бахтлы олувына, иманнен ольмеге, къабир азабындан къуртулмагъа, сырат копюринден кечмеге ве дженнетке етишип бармагъа весиле ола.

Аякъёлгъа киреяткъанда окъуладжакъ дуа

«Эзуз биллахи мине'ль-хубси ве'ль-хабаис».

Аякъёлдан чыкъылгъан сонъ окъуладжакъ дуа

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنِّي الْأَذَى وَعَافَانِي مِنْ ذَلِكَ

«Эльхамду лилляхи'ллези эзхебе анни'ль-эза ве афани мин залик».

Манасы:

Хамд олсун о Аллахкъа ки, менден сыкъынтыны ёкъ этти ве мени ондан къуртарды.

Аякъёлдан чыкъылгъан сонъ бу дуаны окъумагъа девам эткенлер сийдик ве абдест ёлларында хасталыкъ корьмезлер.

Аякъёл ве аммамгъа сол аякънен кириле, сагъ аякънен

чыкъыла.

Эвге ве джамиге исе, сагъ аякънен кириле, сол аякънен чыкъыла.

КЪОРКЪУНЧ БИР ТЮШ КОРЬГЕНДЕ ЯПЫ-ЛАДЖАКЪ ДУА

Къоркъулы бир тюш корьген кимсе тюшнинъ ямангъа чыкъмамасыичюн «Хашр» суресини «Хувеллаху'ллезе...» аетинден башлап, сонъуна къадар окъуй биле ве бир «Фатиха», он бир Ихляс-ы шериф окъуп, Пейгъамберимизнинъ рухуна эдие этерек,

«Я Рабби, корьген бу тюшюм хайыр исе, хайырындан даим, шерр исе, хайыргъа чевир. Хайыр исе, бизге, шерр исе, душманларымызгъа олсун», дие дуа эте биле.

Хайырлы бир тюшнинъ де тез чыкъмасы ичюн кене бир «Фатиха», он бир Ихляс-ы шериф окъулып, Пейгъамбер Эфендимизге багъышланмалыдыр.

ЗЕНГИН ОЛМАКЪ ИЧЮН

Аллахнынъ изнинен зенгин олмакъ ичюн бу дуаны саба-акъшам учер кере окъумалы:

يَا حَمِيدَ الْفِعَالِ ذَا الْمَنِّ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِهِ بِطُفْفِهِ

«Я Хамиде'ль-фиали зе'ль-менни аля джемии халькъыхи билютфихи».

Манасы: Эй, бутюн япкъанлары макъталмагъа ляйыкъ ве лютфинен бутюн махлюкъатына ихсан саиби олгъан (Аллахым).

ЮКЪЛАМАДАН ЭВЕЛЬ ОКЪУЛАДЖАКЪ ДУА

اَللّٰهُمَّ بِسْمِكَ اَمُوْتُ وَآخِي

«Аллахумме би'смике эмуту ве эхйа».

Манасы:

Аллахым, исминънен олем, исминънен тирилем.

УЯНГЪАННЕН ОКЪУЛАДЖАКЪ ДУА

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ اَحْيَانَا بَعْدَ مَا اَمَاتَنَا وَاِلَيْهِ الْبَعْثُ وَالنُّشُوْرُ

«Эль-хамду лилляхи'ллезид эхйана беде ма эматена ве илейхи'ль-бесу ве'н-нушур».

Манасы:

Ёкъ олгъанымыздан сонъ бизни яратып тирильткен Аллахкъа макътавлар олсун! Ольгенимизден сонъ да тирилиш ве хашр олмакъ (топланмакъ) Онъадыр.

ДЕВАМЛЫ ОКЪУЛГЪАНДА БУЮК ФАЙДАСЫ ОЛГЪАН ДУАЛАР

اَللّٰهُمَّ اَرِنَا الْحَقَّ حَقًّا وَاَرْزُقْنَا الْاِتِّبَاعَ اِلَيْهِ وَاَرِنَا الْبَاطِلَ بَاطِلًا وَاَرْزُقْنَا الْاِجْتِنَابَ عَنْهُ .

«Аллахумме эрине'ль-хакъкъа хакъкъа ве'рзукъне'ль-иттибаа илейх. Ве эрине'ль-батыле батыле ве'рзукъне'ль-иджтинабе анх.

Манасы:

Аллахым, бизге хакъны хакъ оларакъ косътер ве бизни хакъкъа таби къыл. Батылны да батыл оларакъ косътер ве

бизни ондан узакълаштыр.

اَللّٰهُمَّ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوْبِ ثَبِّتْ قَلْبِيْ عَلٰى دِيْنِكَ وَطَاعَتِكَ
الْاِسْلَامِ .

«Аллахумме я мукъаллибе'ль-къулюб, себбит къальби аля динике ве таатике'ль-ислям».

Манасы:

Эй, юреклерни денъиштирген (юреклерге укюм эткен) Аллахым, меним юрегимни дининъ ве ислямий итаат узыре сабит къыл.

**БЕЛЯГЪА ОГЪРАГЪАН БИР КИМСЕНИ КОРЬ-
ГЕНДЕ ОКЪУЛАДЖАКЪ ДУА**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِىْ عَافَانِىْ مِمَّا اَبْتَلَاكَ بِهِ وَفَضَّلَنِىْ عَلٰى كَثِيْرٍ مِّمَّنْ
خَلَقَ تَفْضِيْلًا .

«Эль-хамду лилляхи'ллези афани мимме'бтелеяке бихи ве феддалени аля кесирин миммен халекъа тефдиля».

Манасы:

Мубтеля олгъаным шейлеринъден манъа афиет берген ве мени яраткъанларнынъ бир чокъусундан устюн эткен Аллахкъа макътавлар олсун!

Бу дуа белягъа огърагъан бир кимсени корьгенинен, о белягъа озю де огърамамасы ичюн окъула.

Инсан къатиен башкъасы устюнден кулип, оны айып-ламамалы. Чюнки кульген шейи озюнинъ башына да келе билир.

САБА НАМАЗЫНЫНЪ СУННЕТИНЕН ФАРЗЫ АРАСЫНДА ОКЪУЛАДЖАКЪ ДУА

يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ أَسْأَلُكَ أَنْ تُخَيِّرَ قَلْبِي
بِنُورِ مَعْرِفَتِكَ أَبَدًا يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

«Я хаййу, я къаййуму, я зе'ль-джеляли ве'ль-икрам. Эсъэлуке эн тухийие къальби бинури марифетике эбеден, я Аллаху, я Аллаху, я Аллаху, я бедиа'с-семавати ве'ль-эрд».

Манасы:

Эй, Хай ве Къаййум олгъан (Аллахым), эй, джелял ве икрам саиби олгъан (Аллахым)! Эй, коклерни ве ерни тенъи ве бенъзегени олмагъан мукеммелликте яраткъан (Аллахым)! Я Аллах, я Аллах, я Аллахым! Юрегим марифет нурынънен эбедиен къаплангъаныны истейим.

Бу дуаны саба намазынынъ суннетинен фарзы арасында энъ азында учь кере окъумагъа девам эткен кимсеге сонъки нефесинде иманнен кетмек насип олур.

САБА ЭРТЕ ТУРМАКЪ

Бутюн рызыкълар саба феджир вакътында такъсим олунгъаны (пайлангъаны) ичюн, бу вакъытны юкъунен кечиргенлер рызыкъларыны текмиль аламазлар. Эвдеки уфакъ, буюк эр кеснинъ тургъузылмасы еринде олур. Кунеш догъгъандан сонъ, истеселер, текрар юкъларлар.

Дуаларны мумкюн олса, учер кере окъумалы. Чюнки учер кере окъумакъ дуанынъ къабулына себеп ола.

САЛЯВАТ-Ы ШЕРИФЕЛЕР

САЛЯТ-Ы МУНДЖИЕ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَٰةً تُنْجِيْنَا
بِهَا مِنْ جَمِيعِ الْاَهْوَالِ وَالْاَفَاتِ وَتَقْضِيْ لَنَا بِهَا جَمِيعَ الْحَاجَاتِ
وَتُطَهِّرُنَا بِهَا مِنْ جَمِيعِ السَّيِّئَاتِ وَتَرْفَعُنَا بِهَا عِنْدَكَ اَعْلٰى الدَّرَجَاتِ
وَتُبَلِّغُنَا بِهَا اَقْصٰى الْغَايَاتِ مِنْ جَمِيعِ الْخَيْرَاتِ فِي الْحَيٰتِ وَبَعْدَ
الْمَمَاتِ . اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ .

«Аллахумме салли аля сеййидина Мухаммедив ве аля али сеййидина Мухаммедин салятен тунджина биха мин джемии'ль-эхвали ве'ль-афат. Ве текъды лена биха джемиа'ль-хаджат ве тутаххируна биха мин джемии'с-сеййиат ве терфеуна биха индеке эле'д-дераджат ве ту-беллигъуна биха экъса'ль-гъайат. Мин джемии'ль-хайати фи'ль-хаяти ве беде'ль-мемат. Иннеке аля кулли шейин къадир».

Манасы:

Аллахым, Эфендимиз Мухаммедге ве эхл-и бейтине бизни къоркъу ве афатлардан къуртараджагъынъ, бутюн ихтияджларымызны ёллайджагъынъ, бутюн гунахларымыздан темизлейджегинъ, нездинъдеки дереджелернинъ энъ юджесине юксельтеджегинъ, аятта ве олюмден сонъ бутюн хайырларнынъ сонъуна етиштиреджегинъ шекильде рахмет эйле. Шубесиз, Сен эр шейге къадир-синъ.

САЛЯТ-Ы ФЕТХИЕ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ اِنْفَاتِحْ لِمَا اُغْلِقَ
وَالْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ نَاصِرِ الْحَقِّ بِالْحَقِّ وَالْهَادِيَ اِلَى صِرَاطِكَ الْمُسْتَقِيمِ
وَعَلَى اٰلِهِ حَقٌّ قَدْرُهُ وَمِقْدَارُهُ الْعَظِيمُ .

«Аллахумме салли ве селлим ве барик аля сеййиди-на Мухаммедини'ль-фатиhi лима уг'лика ве'ль-хатими лима себекъа насыри'ль-хакъкъи би'ль-хакъкъи ве'ль-хади иля сыратыке'ль-мустекъим ве аля алиhi хакъкъа къадриhi ве микъдарихи'ль-азым».

Манасы:

Аллахым, килитленгенлернинъ ачыджысы, эвельки-лернинъ сонъкиси, Хакъкъа хакънен ярдымджы, догъру ёлунъа хидает этиджи Эфендимиз Мухаммедге ве онынъ эхл-и бейтине онынъ къадри къадар ве азым микъдары къадар саят ве селям эйле ве мубарек къыл.

САЛЯТ-Ы НАРИЕ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ صَلَاةً كَامِلَةً وَسَلِّمْ سَلَامًا تَامًا عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ
الَّذِى تَخَلَّلَ بِهٖ الْعُقَدُ وَتَفَرَّجَ بِهٖ الْكُرْبُ وَتَقَضٰى بِهٖ الْخَوَاصِ
وَتَنَاوَلَ بِهٖ الرِّغَايَبُ وَحَسَّنَ الْخَوَاتِمَ وَحَسَّنَ الْخَوَاتِمَ وَيُسْتَسْقٰى
الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ فِى كُلِّ لَحْظَةٍ وَنَفْسٍ
بَعْدَ كُلِّ مَعْلُومٍ لَّكَ

«Аллахумме салли саятен камилетен ве селлим сая-
ман тааммен аля сеййидина Мухаммединни'ль-лези тен-
халлю бихи'ль-укъаду ве тенфериджу бихи'ль-курабу ве
тукъда бихи'ль-хаваиджу ве туналю бихи'ль-рагъаибу ве
хусну'ль-хаватими ве хусну'ль-хаватими ве юстескъа'ль-
гъамаму биведжхихи'ль-керими ве аля алихи ве сахбихи
фи кулли лемхатин ве нефесин биадеди кулли ме'люмиль
лек».

Манасы:

Аллахым, онынъ урьметине дюгюмлер чезильген,
гъамлар-кедерлер ачылгъан, итияджлар кеткизильген,
истеклерге, хусн-у хатимелерге (гузель акъибетлерге) на-
иль олунгъан, керем (джумертлик) саиби юзю-сувы урь-
метине булутлар сувлангъан, Эфендимиз Мухаммед Му-
стафа (с.а.в.) ве онынъ али ве асхабына, эр бир бакъыш
ве эр бир нефесте ве затына коре малюм олгъанларнынъ
сайысы къадар, кямиль бир рахмет ве текмиль бир селя-
мет ихсан эйле.

Эр кунъ Пейгъамбер Эфендимизге чокъча саяват
окъумалыдыр. Алельхусус саят-ы мунджие, саят-ы на-
рие ве саят-ы фетхие девам этильмелидир. Эр анги бир
сыкъынты анында буларнынъ хатими япыларакъ, дуа
этильсе, Дженаб-ы Хакъ тилеклерни къабул этер. Саят-ы
мунджиенинъ хатими 1000, саят-ы нариенинъ хатими
исе, 4444 кере окъумакътыр.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا
 مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ
 مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا
 أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ « وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا
 وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا وَأَنْتَ أَكْرَمُ الْأَكْرَمِينَ « اللَّهُمَّ اجْعَلْ
 هَذَا الْخَتَمَ الشَّرِيفَ وَالْفَاتِحَةَ الشَّرِيفَةَ وَالْإِخْلَاصَ الشَّرِيفَ
 أَوَّلًا هَدِيَّةً وَأَصْلَةً إِلَى رُوحِ بَنِي الرَّحْمَةِ رَسُولِ الثَّقَلَيْنِ
 إِمَامِ الْحَرَمَيْنِ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِلَى أَزْوَاجِ
 أَهْلِ بَيْتِهِ وَآلِهِ وَأَصْحَابِهِ رِضْوَانُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ
 وَإِلَى أَزْوَاجِ جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ
 عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ وَإِلَى أَزْوَاجِ جَمِيعِ سِلْسِلَةِ سَادَاتِنَا الْكَرَامِ قَدَسَ
 اللَّهُ أَسْرَارَهُمْ أَجْمَعِينَ « اللَّهُمَّ جَعَلْ هَذَا جُزْءًا مِنْ جُزْءِ
 صَدَقَاتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جُزْءًا مِنْ جُزْءِ هَدِيَّاتِ
 سِلْسِلَةِ سَادَاتِنَا الْكَرَامِ إِلَى أَزْوَاجِنَا إِلَى أَزْوَاجِ آبَائِنَا وَأُمَّتِنَا
 وَأَقْرَبَائِنَا وَتَعَلَّقَاتِنَا وَجَمِيعِ مَنْ لَهُمْ حَقُّ عَلَيْنَا خَاصَّةً إِلَى هَدَايَةِ

أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ وَأَوْلَادِ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ خَاصَّةً إِلَى خَلَاصِ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ وَأَوْلَادِ
أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ خَاصَّةً إِلَى سَلَامَةِ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ وَأَوْلَادِ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ
خَاصَّةً إِلَى قَهْرٍ أَعْدَاءِ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ وَأَوْلَادِ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ ۝ اللَّهُمَّ أَنْصُرْ
مَنْ نَصَرَ الدِّينَ وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَ الْمُسْلِمِينَ بِحَقِّ أَسْرَارِ سَيِّدِ
الْمُرْسَلِينَ وَبِحَقِّ أَسْرَارِ جَمَالِكَ يَا جَمِيلُ جَلَّ جَدُّهُ يَا قَاهِرُ
يَا قَهَّارُ يَا مُهْلِكُ يَا مُمِيتُ يَا ضَارُ يَا قَاهِرُ يَا قَهَّارُ يَا مُهْلِكُ
يَا مُمِيتُ يَا ضَارُ يَا قَاهِرُ يَا قَهَّارُ يَا مُهْلِكُ يَا مُمِيتُ يَا ضَارُ
اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ سَرِيعِ الْحِسَابِ اهْزِمِ الْأَخْزَابَ اللَّهُمَّ
اهْزِمْهُمْ وَأَنْصُرْنَا عَلَيْهِمْ وَزَلْزِلْهُمْ اللَّهُمَّ يَا مُجِيبَ الْمُضْطَرِّينَ
وَيَا صَرِيحَ الْكَرُوبِينَ اكْشِفْ عَنْهُمْ غَمًّا وَغَمًّا وَكُرْبَتَنَا فَإِنَّكَ
تَرَى مَا نَزَلَ بِنَاوِ الْمُؤْمِنِينَ جَمِيعًا ۝ اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِنَا
وَأَمِنْ رُوعَاتِنَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا حِفْظَ
الْمُرْسَلِينَ وَالْهَامِ الْأَنْبِيَاءِ وَفَهْمِ الْأَوَّلِيَاءِ بِكَرَمِكَ يَا أَكْرَمَ
الْأَكْرَمِينَ وَبِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ۝ سُبْحَانَ رَبِّكَ
رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ۝ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ۝ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

ОТУЗ ЭКИ ФАРЗ

Иманнынъ шартлары	алты
Ислямнынъ шартлары	беш
Гъусулнынъ фарзлары	учъ
Абдестнинъ фарзлары	дёрт
Тейеммумнынъ фарзлары	эки
Намазнынъ фарзлары	он эки
Джеми	отуз эки

ИМАНЫНЪ ШАРТЛАРЫ

- 1 - Аллахнынъ бар олмасына ве бирлигине инанмакъ,
- 2 - Аллахнынъ мелеклерине инанмакъ,
- 3 - Аллахнынъ китапларына инанмакъ,
- 4 - Аллахнынъ пейгъамберлерине инанмакъ,
- 5 - Ахирет кунюне инанмакъ,
- 6 - Къадерге (такъдирге), хайыр ве шеррнинъ яратыджысы Аллах (джелле джелялюху) олгъанына инанмакъ.

ИСЛЯМНЫНЪ ШАРТЛАРЫ

- 1 - Келиме-и шеадет кетирмек,
- 2 - Намаз къылмакъ,
- 3 - Зекят бермек,
- 4 - Ораза тутмакъ,
- 5 - Хаджгъа бармакъ,

ГЪУСУЛНЫНЪ ФАРЗЛАРЫ

- 1 - Агъызгъ сув алып чайкъамакъ,
- 2 - Бурунгъа сув чекип чайкъамакъ,
- 3 - Бютюн беденни ювмакъ.

АБДЕСТНИНЪ ФАРЗЛАРЫ

- 1 - Юзьни ювмакъ,
- 2 - Эллерни (тирсеклернен берабер) ювмакъ,
- 3 - Башнынъ дёртте бирини месх этмек,
- 4 - Аякъларны (тобукъларнен берабер) ювмакъ.

ТЕЙЕММУМНЫНЪ ФАРЗЛАРЫ

- 1 - Ниет,
- 2 - Эки дарб ве месх этмек.

НАМАЗНЫНЪ ФАРЗЛАРЫ

Тышындакилер:

- 1 - Хадестен тахарет,
- 2 - Неджасеттен тахарет,
- 3 - Сетр-и аврет,
- 4 - Истикъбаль-и къыбла,
- 5 - Вакъыт,
- 6 - Ниет.

Ичиндекилер:

- 1 - Ифтитах текбири,
- 2 - Къыям,
- 3 - Къыраат,
- 4 - Руку,
- 5 - Седжде,
- 6 - Къаде-и ахире.

ЭЛИ ДЁРТ ФАРЗ

- 1 - Аллаху Таалаяны бир билип, зикир этмек,*
 - 2 - Эял къазанылган темиз урба киймек,
 - 3 - Абдест алмакъ,
 - 4 - Беш вакъыт намаз къылмакъ,
 - 5 - Джюнюп олганда гъусул алмакъ,
 - 6 - Рызыкъ ичюн Аллахкъа тевеккюль (итимад) этмек,
 - 7 - Эялындан ашамакъ, ичмек,
 - 8 - Аллахнынъ бергенине къанаат этмек,
 - 9 - Тевеккюль этмек,
 - 10 - Къзагаъа (яни Аллахнынъ укюмине) разы олмакъ,
 - 11 - Ниметке нисбетен шукюр этмек,
 - 12 - Беягъа сабыр этмек,
 - 13 - Гунахлардан себеп төвбе этмек,
 - 14 - Ибадетлерни ихляснен япмакъ,
 - 15 - Шейтанны душман бильмек,
 - 16 - Къуранны делиль танымакъ,
 - 17 - Олюмге азырлыкълы олмакъ,
 - 18 - Яхшылыкълны эмир этип, яманлыкълтан четлетмек,
 - 19 - Гъыйбет этмек, яман шейлерни динълемек,
 - 20 - Анагъа-бабагъа яхшылыкъл ве итаат этмек,
 - 21 - Акърабаны зиярет этмек,
 - 22 - Эманетке хиянет этмек,
 - 23 - Дин къабул этмеген шакъланы япмамакъ,
 - 24 - Аллах ве Ресулына итаат этмек,
 - 25 - Гунахлардан сакъланып, Аллахкъа сыгълнмакъ,
- (*) Зикир: Тиль я да юрек иле япыла. Юрекнен япылгангъа зикр-и хафий дейиле. Къуран-ы Керим окъумакъ,

келиме-и тевхид, техлиль, саяват-ы шерифе ве дуалар-ны окъумакъ да тиль иле япылган зикир джумлесиндендир.

26 - Аллах ичюн севмек, Аллах ичюн севмемек (нефрет этмек),

27 - Эр шейге ибретнен бакъмакъ,

28 - Тефеккюр этмек (Дженаб-ы Хакънынъ къудретини, азаметини ве инсаннынъ яратылышындаки гъаени тюшюнмек),

29 - Илим огренмеге арекет этмек,

30 - Яман зандан, ярамай тюшюнмектен сакъынмакъ,

31 - Истихза (мыскъыл) этмемек,

32 - Арамгъа бакъмамакъ,

33 - Даима догъру олмакъ,

34 - Эркеликни ве сапыкълыкъны терк этмек,

35 - Сихир, ырым япмамакъ,

36 - Ольчу ве теразеде догъру олмакъ,

37 - Аллахнынъ азабындан къоркъмакъ,

38 - Бир кунълик ашайджагъы-ичеджеги олмагъангъа садакъа бермек,

39 - Аллахнынъ рахметинден умют кесмемек,

40 - Нефсининъ яман арзуларына таби олмамакъ,

41 - Ички ичмемек, сархошландырыджы мадделер къуланмамакъ,

42 - Аллахкъа ве муминлерге су-и зандан (ярамай тюшюнмектен) сакъынмакъ,

43 - Зекят бермек ве малнен джихадда булунмакъ,

44 - Хайыз ве нифас алында эшнен джинсий мунасе-

бетте олмамакъ,

45 - Юрекни бутюн гунахлардан темиз тутмакъ,

46 - Етим малыны ашамамакъ,

47 - Кибирленмемек,

48 - Эркек эркекнен (ливата) ве къадын къадыннен
зина япмамакъ,

49 - Беш вакъыт намазны муафаза этмек,

50 - Зулумнен халкънынъ малыны ашамамакъ,

51 - Аллахкъа ширк (ортакъ) къошмамакъ,

52 - Риядан (косътериштен) сакъынмакъ,

53 - Яландан ант этмемек,

54 - Берген садакъаны козьге тюртмемек.

БАЗЫ ГЪАРП АЛИМЛЕРИНИНЪ ДИНИМИЗ, КЪУРАН-Ы КЕРИМ ВЕ ПЕЙГЪАМБЕРИМИЗ АКЪКЪЫНДАКИ СЁЗЛЕРИ

«EVERYMAN`S ENCYCLOPEDIA» ЭНЦИКЛОПЕДИЯСИ,
«ИСЛЯМ» МАДДЕСИ:

«Ислямиет – аятнынъ бутюн меселелери ичюн къаи-делер къоя. О, эксиксиз къанунлар топламыдыр. Эр тюрлю темизликтен алынъ, та алыш-веришке, джинаетлерге къадар укюмлер юрюте ве, атта, сакъал ве мыйыкънынъ насыл къыскъарталаджагъы акъкъында биле укюм къоя. Исламнынъ бутюн къанунлары эмиет нокъта-и назардан айныдыр».

Дж. В. фон ГЁТЕ КЪУРАН-Ы КЕРИМ АКЪКЪЫНДА ДЕЙ
КИ:

Къураннынъ эзельден олып-олмамасы дие

Бир шубе мени огъраштырмаз

Китапларнынъ китабы олгъанына иман этем.

Мусульман оларакъ, манъа фарз олгъаны киби!

О. фон БИСМАРК ДЕЙ КИ:

«...Бутюн семавий китапларны текмилъ ве этрафлы-джа тедкъикъ эткен олсам да, ич бирисинде икмет ве эсас корьмедим. Бу бир джемиетнинъ къанунлары дегиль, бир хане халкъынынъ сеадетини биле темин этеджек махиеттен пек узакътыр. Лякин мухаммедийлернинъ Къураны бу къайддан азаттыр... Мен Къураннынъ эр келимесинде буюк бир икмет корьдим...»

«...Сеннен бир асырда яшамагъанымдан долайы, кедерлим, эй, Мухаммед. Муаллими ве нашири олгъанынъ

бу китап сенинъ дегиль. О, мукъаддестир. Бунынъ мукъ-
аддес олгъаныны инкяр этмек – мевджут илимлернинъ
батыл олгъаныны илери сюрмек къадар кулюнчлидир.
Бунинъ ичюн бешериет сенинъ киби мумтаз бир къуд-
ретни бир кере корьген, бундан сонъ исе, коремейджек.
Мен хузур-ы мехаббетинъде кемал-ы урьметнен эги-
лем».

МУСУЛЬМАН БАЛАСЫНА БАЗЫ ДИНИЙ СУ-АЛЛЕР

Суаль: Сен мусульмансыньмы?

Джевап: Мусульманым, эль-хамду лиллях.

Суаль: Мусульманым демекнинъ манасы недир?

Джевап: Аллахны бир бильмек, Къуран-ы Керимни ве Мухаммед алейхисселямны тасдикъ этмектир.

Суаль: Не замандан берли мусульмансынь?

Джевап: «Къалю бея»⁶⁴дан берли мусульманым.

Суаль: «Къалю бея» деп неге айталар?

Джевап: Мисакъкъа (анълашмалы сёзге) дейлер. Дженаб-ы Хакъкъ рухларымызны яраткъан вакъытта оларгъа хитаб этип, «Э лесту бираббикум», яни «Мен сизинъ раббинъиз дегилимми?», дие сорады. Олар да «Бея» (Эбет, Раббимизсинъ) дедилер. О замандан берли мусульманым демектир.

Суаль: Раббинъ ким?

Джевап: Аллах.

Суаль: Сени ким яратты?

Джевап: Аллах.

Суаль: Сен кимнинъ къулусынъ?

Джевап: Аллахнынъ къулу.

Суаль: Аллах къачтыр дегенлерге не дерсинъ?

Джевап: Аллах бирдир дерим.

Суаль: Аллахнынъ бирлигине делилинъ недир?

Джевап: Суре-и Ихляснынъ биринджи ает-и керимесидир.

⁶⁴ Къалю бея – манасы: «Эбет, дегенлер».

Суаль: Бунынъ манасы недир?

Джевап: Сен сёйле ки, эй, пейгъамберим: «Аллах бир-дир», демектир.

Суаль: Аллахнынъ бар олмасына акълий делилинъ недир?

Джевап: Бу алемнинъ бар олмасы ве алемдеки низам ве интизамнынъ девамыдыр.

Суаль: Аллахнынъ заты акъкъында тюшюндже джаизми?

Джевап: Джаиз дегиль. Чюнки акъыл Аллахнынъ затыны анълавдан аджиздир. Аллахнынъ анджакъ сыфаты акъкъында тюшюниле биле.

Суаль: Иман-ы еис недир?

Джевап: Фиравун киби, олеяткъанда иман этмектир.

Суаль: Бу иман мутеберми?

Джевап: Ёкъ.

Суаль: Тёвбе-и еис недир?

Джевап: Иманы ве амели олгъан кимсенинъ олеяткъанда гунахларындан төвбе этювидир.

Суаль: Бу төвбе мутеберми?

Джевап: Мутебердир.

Суаль: Дининъ къайсы дин?

Джевап: Ислям дини.

Суаль: Китабынъ къайсы китап?

Джевап: Къуран.

Суаль: Къыбланъ недир?

Джевап: Кябе-и Муаззама.

Суаль: Кимнинъ несилинденсинъ?

Джевап: Адем алейхисселямнынъ несилинден.

Суаль: Кимнинъ миллетинденсинъ?

Джевап: Ибрахим алейхисселямнынъ миллетинден.

(Ихтар: Бу ерде миллет сёзю дин ве инанч бирлигини ифаде эте. Яни Азрет-и Ибрахим ханиф – бир Аллахкъа къуллукъ этиджи демектир. Бизим динимизнинъ темели де – будыр).

Суаль: Кимнинъ умметинденсинъ?

Джевап: Мухаммед алейхисселямнынъ умметинден.

Суаль: Пейгъамберимиз не ерде догъды ве шимди не ерде булуна?

Джевап: Меккеде догъды. Элли яшындан сонъ, Мединеге хиджрет этти. Шимди Мединеде, «Равза-и мутаххара»сындадыр.

Суаль: Пейгъамберимизнинъ къач ады бар?

Джевап: Гузель исимлери чокъ. Факъат дёрдюни бильмек керек. Булар: Мухаммед, Мустафа, Ахмед, Махмуд.

Суаль: Пейгъамберимизнинъ энъ чокъ къулланылгъан ады недир?

Джевап: Азрет-и Мухаммед Мустафа, салляллаху алейхи ве селлемдир.

Суаль: Пейгъамберимиз бабасынынъ ады недир?

Джевап: Абдуллах.

Суаль: Анасынынъ ады недир?

Джевап: Эмине.

Суаль: Сют анасынынъ ады недир?

Джевап: Алиме.

Суаль: Къартбабасынынъ ады недир?

Джевап: Абдульмутталиб.

Суаль: Пейгъамберимиз къач яшында олгъанда онъа пейгъамберлик кельди?

Джевап: 40 яшында олгъанда.

Суаль: Къач йыл пейгъамберлик япты?

Джевап: 23 йыл пейгъамберлик япты.

Суаль: Фаний аяты къач яшында сонъуна етти.

Джевап: 63 яшында.

Суаль: Пейгъамберимизнинъ къач къызы бар эди?

Джевап: Дёрт къызы бар эди: 1). Зейнеп, 2). Рукъие, 3). Умму Гульсюм, 4). Фатиме (радиаллаху анхунне).

Суаль: Пейгъамберимизнинъ къач огълу догъды?

Джевап: Учъ огълу догъды: 1). Къасым, 2). Абдуллах (дигер ады Таййиб), 3). Ибрахим (радиаллаху анхум) азретлери.

Суаль: Эзвадж-ы Тахираты яни Пейгъамберимизнинъ мубарек ханымларыны саярсынъмы?

Джевап: Саярым.

Азрет-и Хатидже.

Аз. Севда.

Аз. Айше.

Аз. Хавса.

Аз. Зейнеп бинт-и Хузейме.

Аз. Умму Селеме.

Аз. Зейнеп бинт-и Джахш.

Аз. Сувейрие.

Аз. Умму Хабибе.

Аз. Сафие.

Аз. Меймуне.

Аз. Марие (радиаллаху анхунне) валиделеримиз. Булардан Аз. Хатидже (радиаллаху анха) валидемиз Пейгъамберимизнинъ биринджи къадыныдыр. Эфендимизден 15 яш буюк эди, эвлиликлери исе, 25 йыл сюрди.

Суаль: Пейгъамберимизнинъ 53 яшыннан сонъ чокъ эвленмесининъ себеп ве икметлерининъ базыларыны саярсынъмы?

Джевап: Пейгъамберимиз къабилелернинъ Ислямиетке багъланувларыны теминлемек, айрыджа, къадынларгъа аит уюмлерни къадынлар васытасынен яймакъ, базыларыны сефалеттен къуртармакъ, базыларыны исе, иффет ве намусларыны къорчаламакъ ичюн оларнен эвленген. Асыл икмет ве гъае къадынлар васытасынен Ислямны яймакътыр.

Суаль: Пейгъамберимизнинъ энъ сонъ вефат эткен къадыны ким?

Джевап: Аз. Айше (радиаллаху анха).

Суаль: Кельген ве келеджек инсанларнынъ энъ юдже-си кимдир?

Джевап: Пейгъамберимиз Мухаммед Мустафа, сал-

ляллаху алейхи ве селлемдир.

Суаль: Пейгъамбер Эфендимизнинъ энъ фазилетли торунлары кимлер?

Джевап: Асан ве Усеин (радиаллаху анхума) азретлери.

Суаль: Булар кимнинъ эвлятлары?

Джевап: Аз. Али ве Аз. Фатиме, радиаллаху анхумаларнынъдыр.

Суаль: Кимге пейгъамбер дейиле?

Джевап: Иляхий укюмлерни инсанларгъа теблигъ этмеси ичюн Аллах вазифелендирген заткъа дейиле.

Суаль: Аллах тарафындан махлюкъаткъа ёлланылган пейгъамберлернинъ сайысы къачтыр?

Джевап: Пейгъамберимизден эшитильген бир риваетке коре, юз йигирми дёрт бинъ, дигер бир риваетке коре, эки юз йигирми дёрт бинъдир.

Суаль: Къуран-ы Керимде исми кечкен пейгъамберлернинъ сайысы къач?

Джевап: Йигирми секиз.

Суаль: Исимлерини саярсынъызмы?

Джевап: Саярым:

Адем, Идрис, Нух, Худ, Салих, Ибрахим, Лут, Исмаил, Исхакъ, Якъуб, Юсуф, Эюб, Шуайб, Муса, Харун, Давуд, Сулейман, Юнус, Ильяс, Эльйеса, Зулькифль, Зекерия, Яхья, Иса, Узейир, Локъман, Зулькъарнейн, ве Азрет-и Мухаммед Мустафа, саяватуллахи аля небиййина ве алейхим эджмеин азретлеридир. Узейир, Локъман ве

Зулькъарнейн (aleyхиму'с-селям) азретлерине базылары велидир, дегенлер.

Суаль: Азрет-и Мухаммед Мустафа (саллаллаху алейхи ве селлем) Эфендимиз къайсы тарихта догъды ве къайсы тарихта вефат этти?

Джевап: Ребиу'ль-эвель айынынъ он экинджиси, базар эртеси куню, милядий 571 тарихында догъды ве кене ребиу'ль-эвель айынынъ он экисинде, милядий 632 тарихында вефат этти.

Суаль: Пейгъамбетимиз Мекке-и Мукерремеден Медине-и Муневвереге къайсы тарихта иджрет этти?

Джевап: Милядий 622 тарихында иджрет этти. Иджрет йылы биз мусульманлар ичюн такъвимнинъ башыдыр.

Суаль: Мелек недир?

Джевап: Аллах нурдан яраткъан, истегени шекильге кире бильген, даима ибадет эткен гунахсыз варлыкътыр.

Суаль: Дёрт буюк мелек кимлердир?

Джевап: Джебраиль, Микаиль, Исрафилъ ве Азраиль алейхисселямлардыр.

Суаль: Дёрт буюк китап къайсылардыр ве къайсы пейгъамберлерге энген?

Джевап: Теврат – Муса алейхи'с-селямгъа, Зебур – Давуд алейхи'с-селямгъа, Инджиль – Иса алейхи'с-селямгъа, Къуран-ы Керим – Пейгъамберимиз Мухаммед Мустафа, саллаллаху алейхи ве селлем, Эфендимиз Азретлерине энген.

Суаль: Сухуф не демек ве кимлерге берильген?

Джевап: Дженаб-ы Хакънынъ дёрт китаптан башкъа Джебраиль алейхи'с-селям васытасынен базы пейгъамберлерге ёллагъан саифелерге сухуф дейиле ки, булар юз данедир. Адем алейхи'с-селямгъа – 10, Шит алейхи'с-селямгъа – 50, Идрис алейхи'с-селямгъа – 30, Ибрахим алейхи'с-селямгъа – 10 сухуф берильген.

Суаль: Мезхеб недир?

Джевап: Буюк дин муджтехидлерининъ шеръий делиллерден чыкъаргъан меселелер ве укъумлер топламыдыр.

Суаль: Эхл-и суннет ве джемаатнынъ итикъадда мезхеб имамлары къачтыр?

Джевап: Экидир.

Суаль: Кимлердир?

Джевап: Имам Эбу Мухаммед Матуридий ве имам Эбу'ль-Хасени'ль-Эшъарий Азретлеридир.

Суаль: Эхл-и суннетнинъ амельде мезхеби къачтыр?

Джевап: Дёрттир.

Суаль: Къайсылардыр?

Джевап: Ханефий, Шафий, Маликий, Ханбелий мезхеблеридир.

Суаль: Итикъадда мезхебинъ недир?

Джевап: Эхл-и суннет ве джемаат мезхебидир.

Суаль: Амельде мезхебинъ недир?

Джевап: Ханефий мезхебидир.

Суаль: Бизим итикъадда мезхебимизнинъ имамы ким?

Джевап: Имам Эбу Мансур Мухаммед Матуридий, рахимехуллахтыр.

Суаль: Шафийй, Маликий ве Ханбелий мезхеблерине менсупларнынъ итикъадда имамлары ким?

Джевап: Эбу'ль-Хасени'ль-Эшъарий, рахимехуллах Азретидир.

Суаль: Имам Эбу Мансур Мухаммед Матуридий не ерли?

Джевап: Самаркъанднынъ Матурид коюнден, тюрктир.

Суаль: Матуридий не заман вефат эткен?

Джевап: Иджрий 333 тарихында вефат эткен.

Суаль: Эбу'ль-Хасени'ль-Эшъарий Азретлери не ерлидир? Не заман вефат эткен?

Джевап: Басралы олып, 324 тарихында вефат эткен.

Суаль: Намазнынъ къзагаъа къалмасына мешру⁶⁵ себеп къач?

Джевап: Учъ.

Суаль: Саярсынъмы?

Джевап: Саярым: а) Юкъу, б) Дженк вакъытында душмандан ич фырдат тапамамакъ, в) Унутмакъ.

Суаль: Отуз эки фарзны саярсынъмы?

Джевап: Саярым: 6 иманнынъ шарты, 5 Ислямнынъ шарты, 4 абдестнинъ фарзы, 3 гъусульнинъ фарзы, 2 те-йеммумнынъ фарзы, 12 намазнынъ фарзы, эписи 32 эте.

Суаль: Иманнынъ шартлары нелер?

⁶⁵ Мешру – шериятка коре догъру ве джаиз.

Джевап: Аллахнынъ барлыгына, бирлигине, мелеклерине, китапларына, пейгъамберлерине, ахирет кунюне, къадерге (такъдирге), хайыр ве шеррнинъ яратыджысы Аллах олгъанына инанмакъ.

Суаль: Ислямнынъ шарты къач?

Джевап: Беш: 1. Келиме-и шеадет кетирмек, 2. Намаз къылмакъ, 3. Зекят бермек, 4. Ораза тутмакъ, 5. Хаджылыккъа бармакъ.

Суаль: Абдестнинъ фарзы къач?

Джевап: Дёрт: 1. Юзни сач биткен ерден, къулакъ йымшагындан, ченге астына къадар ювмакъ,

2. Эллерни, тирсеклернен берабер, ювмакъ,

Башнынъ дёртте бирини месх этмек,

Аякъларны, тобукъларнен берабер ювмакъ,

Суаль: Гъусулнынъ фарзы къач?

Джевап: Учъ: 1. Чокъ сувнен агъызны чайкъамакъ. 2. Чокъ сувнен бурунны чайкъамакъ. 3. Ич къуру ер къалмамакъ шартынен бутюн вуджутны ювмакъ.

Суаль: Гъусулны тариф этерсинъми?

Джевап: Этерим: эвель ичимден «бисмиллях» чекип, ниет этерим. Аврет ерлеримни юварым. Намаз абдести киби абдест алырым. Бу арада 3 кере агъызыма толу-толу сув алып, оны чайкъарым. 3 кере бурныма гузельдже сув чекип, чайкъарым. Абдесттен сонъ, 3 кере башымдан ашагы сув төкерим. 3 кере сагъ, 3 кере сол омузыма сув төкип, эр кересинде бутюн вуджудымны окъаларым. Вуджутта ич къуру ер къалмагъангъа къадар юварым. Юзюк

асты ве кобек чукъурыны сылатырым. Сувнынъ териге кечмесине мания оладжакъ бир шей бар исе, кеткизир де, о ерни де сылатырым. Къадынлар купе тешиклерини де сылатырлар.

Суаль: Тейеммумнынъ фарзы къач?

Джевап: Эки: 1. Ниет (тейеммумгъа ниет этмек). 2. Эл-лерини эки кере топракъкъа урып, биринджи де юзюни, экинджи де къолларыны месх этмек, сюртмек.

Суаль: Тейеммумны насыл япарсынъ?

Джевап: Тейеммум япмагъа ниет этерим. Эллеримни темиз топракъкъа уарым, юзюмни месх этерим. Эл-леримни темиз топракъкъа текрар уарым, сагъ къолумны сол эльнен, сол къолумны сагъ эльнен месх этерим.

Суаль: Намазнынъ къач фарзы бар?

Джевап: Алтысы ичинде, алтысы тышында олмакъ узъ-ре, 12-дир.

Суаль: Тышындакилер нелер?

Джевап: Хадестен тахарет, неджасеттен тахарет, сетр-и аврет, истикъбал-и къыбла, вакъыт, ниет.

Суаль: Ичиндекилер нелер?

Джевап: Ифтитах текбири, къыям, къыраат, руку, сужуд, къаде-и ахиреде тешеххуд микъдары отурмакъ.

Суаль: Бир кунъде къач вакъыт намаз къылына?

Джевап: Саба, уйле, экинди, акъшам, ятсы – беш вакъыт намаз къылына.

Суаль: Бу вакъыт намазлар къачар рекяттыр?

Джевап: Саба намазы 4 рекят: экиси суннет, экиси

фарз. Эвеля суннет кылына, сонъра фарзы. Уйле намазы он рекят: дёртю ильк суннет, дёртю фарз, экиси сонъ суннет. Эвеля суннет кылына, сонъ фарз, даа сонъ сонъки суннет. Экинди намазы 8 рекят: дёртю суннет, дёртю фарз. Башта суннет кылына, сонъ фарз. Акъшам намазы 5 рекят: учю фарз, экиси суннет. Башта фарз, сонъ суннет кылына. Ятсы намазы 13 рекят: дёртю суннет, дёртю фарз, экиси сонъки суннет, учю витир намазы – ваджип. Башта суннет, сонъ фарз, сонъра сонъки суннет, энъ сонъунда ваджип витир кылына. Джеми кунъде 40 рекят намаз кылына.

Суаль: Намазда замм-и суре унутылган вакъытта не керек ола?

Джевап: Сехив седждеси япмакъ керек ола.

Суаль: Сехив седждеси къач ерде япыла?

Джевап: Ваджип терк этильгенде ве вакътында япылмагъанда, фарз вакътында япылмагъанда япыла.

Суаль: Сехив седждеси япылмаса не олур?

Джевап: Намаз нокъсанлы олур.

Суаль: Сехив седждеси насыл япыла?

Джевап: Намазда сонъки отурышымызда техиййат окъуп, бир я да эки тарафкъа селям берген сонъ, эки кере седждеге барыла, экинджи седждеден сонъ, отурыла, «Техиййат», «Салли», «Барик» сонъуна къадар окъула, селям бериле.

Суаль: Сехив седждесини керек эткен бир къач хусус саярсынъмы?

Джевап: Саярым:

Замм-и сурени унуткъан вакътымда,

Витир намазында къунут текбирини, къунут дуаларыны я да эр экисини унуткъан вакътымда.

Дёрт рекятлы намазларда ильки отурышта «Техиййат» окъугъан сонъ, аман турмагъа унутып, «Салли-Бариктен» энъ азында «Аллахумме салли аля Мухаммедин» къысмыны окъуп, учюнджи рекяткъа кеч тургъан вакътымда сехив седждеси япарым.

Суаль: Ибадетнен, таатнен кечирмеге алельхусус къыймет бергенимиз геджелерге не дейиле?

Джевап: Къандиль геджелери дейиле.

Суаль: Къач къандиль бар?

Джевап: Беш къандиль бар: 1. Мевлид къандили. 2. Регъаиб къандили. 3. Мирадж къандили. 4. Бераат къандили. 5. Къадир геджеси.

Суаль: Мевлид къандили недир?

Джевап: Пейгъамберимиз дюньягъа кельген гедже.

Суаль: Мирадж къандили недир?

Джевап: Пейгъамберимиз иляхий салтанатны сейир этмек узьре Аллахнынъ давети ве кучюнен тенъешсиз бир муджизе оларакъ, коклерге ве даа нидже алемлерге сеяат эткен гедже.

Суаль: Бераат къандили недир?

Джевап: Къуран-ы Керимнинъ левх-и махфуздан сема-и дюньягъа эндирильгени, инсанларнынъ бир сенелик аят ве рызыкъларынынъ козьден кечирильгени, мусульманлар афу ве лютфлерге наиль олгъанлары гедже.

Суаль: Къадир геджеси недир?

Джевап: Къуран-ы Керим дюнья семасындан Пейгъамберимизге эндирильмеге башлангъан гедже.

Къайдлар ичюн

